

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní ekonomické vztahy
Mezinárodní politika a diplomacie
Vedlejší specializace: Ekonomická diplomacie

Ekonomická diplomacie Indie ve vztahu k africkému kontinentu

Diplomová práce

Autor: Bc. Michal Bambušek

Vedoucí práce: Ing. Jana Peterková, Ph.D.

Praha, 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„*Ekonomická diplomacie Indie ve vztahu k africkému kontinentu*“ vypracoval samostatně.

Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v seznamu zdrojů.

V Praze dne 27. 04. 2018

.....

podpis studenta

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce, Ing. Janě Peterkové, Ph.D., za její odborné rady, cenné připomínky a čas, který mi během vedení této práce věnovala.

Rovněž bych chtěl poděkovat panu profesorovi Kishan S. Ranovi a doktorům Bastiaan van Appeldoornovi a Naně Graafové za poskytnutí relevantních rad a zdrojů.

Obsah

Úvod	1
1. Charakteristika ekonomické diplomacie	4
1.1. Definice ekonomické diplomacie	4
1.2. Aktéři a modely ekonomické diplomacie	7
1.2.1. Charakteristika modelu ekonomické diplomacie pro rozvojové země	8
1.2.2. Mezinárodní síť podporující export a zahraniční investice	12
1.2.3. Rozvojová spolupráce	15
1.2.4. Hodnocení ekonomické diplomacie	17
2. Ekonomická situace v Indii	19
2.1. Export a import	20
2.2. Přímé zahraniční investice	22
2.3. Rozvojová pomoc	24
3. Vývoj zahraniční politiky a ekonomické diplomacie Indie	27
3.1. Zahraniční politika a ekonomická diplomacie Indie před studenou válkou	27
3.2. Zahraniční politika a ekonomická diplomacie Indie po skončení studené války	29
3.3. Zahraniční politika a ekonomická diplomacie Manmohana Singha	31
3.4. Zahraniční politika vlády Naréndry Módího	37
3.5. Ekonomická diplomacie Indie za vlády Naréndry Módího	43
4. Ekonomická diplomacie Indie v Africe	54
4.1. Historické aspekty indicko – afrických vztahů	54
4.2. Institucionální rámec podpory ekonomické diplomacie Indie v Africe	57
4.3. Současná ekonomická diplomacie Indie v Africe za vlády BJP	59
4.3.1. Indicko-africké obchodní a investiční vztahy	62
4.3.2. Charakteristika Ekonomické diplomacie v letech 2014–2018	64
Závěr	71
Seznam grafů a obrázků	75
Seznam literatury	76
Seznam použitých zkratk	92

Úvod

Ekonomická diplomacie (dále jen ED) je prostředkem státu pro prosazení ekonomických zájmů, dosažení cílů zahraniční politiky a pro podporu hospodářského růstu země. Indie se snaží o rozvoj disciplíny ED zejména od roku 1991 – to souvisí s rozpadem Sovětského svazu a nutností přeorientovat zahraniční politiku, což bylo spojeno s rozsáhlou liberalizací. Dalším mezníkem pro reorientaci ED Indie byla zahraniční politika Manmohana Singha a aktuální zahraniční politika Naréndry Módího, velmi silně zaměřená na lákání přímých zahraničních investic (dále jen PZI).

Výběr tématu vycházel zejména z aktuálnosti zahraničními i domácími akademiky neprobádaného tématu současné ED Indie. Existuje mnoho akademických prací charakterizujících zahraniční politiku (dále jen ZP) Indie a několik autorů dlouhodobě se zabývajících ED. Na absenci komplexní charakteristiky ED narazíme až v období vlády Naréndry Módího, zejména pak ve vztahu k africkému kontinentu, ve kterém je větší pozornost věnována čínským aktivitám. Kromě mého studia vedlejší specializace Ekonomické diplomacie, je důvodem výběru tohoto tématu i má šestiměsíční stáž při Ministerstvu zahraničních věcí České republiky, kde jsem se mimo jiné zabýval indickými exportními příležitostmi a rozvojovou pomocí.

Dalším důvodem volby tématu byla orientace na ZP Indie při studiu v rámci Erasmu na Vrije Universiteit Amsterdam v předmětech doktorů Bastiaana van Apeldoorna a Nany de Graafové a při studiu na VŠE, kde jsem se zabýval např. politickým soubojem Číny a Indie o ropné zdroje Súdánu. V neposlední řadě upřesnily znění a cíl práce setkání a konzultace práce s profesorem Kishanem S. Ranou, který mi pro účely této práce poskytl veškeré své publikace na téma ZP a ED Indie, které výrazně ovlivnily její tvorbu.

Cílem této práce je prostřednictvím analýzy zahraniční politiky a ekonomické diplomacie Indie postihnout jejich změny, ke kterým došlo ve vztahu k africkému kontinentu. Hlavní důraz bude přitom kladen na proměnu zahraniční politiky a ekonomické diplomacie Indie v Africe nástupem současného premiéra Naréndry Módího v porovnání s minulým uspořádáním a strategií zahraniční politiky Manmohana Singha. Podstatné bude zároveň určení závislosti ED na konkrétní ZP země. Nastíněn bude i možný budoucí vývoj a výzvy pro ED Módího v příštích letech.

Pro tyto účely je diplomová práce rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se věnuje čistě teoretickému rámci zkoumání disciplíny ED, složeného z jednotlivých definic pojmu představených českými i zahraničními autory, kteří se věnují ED. Z důvodu proměny chápání ED jsou představeny definice tradiční i současné – moderní definice autorů chápajících ED z pohledu rozvojových zemí, pro které jsou cíle ED mnohdy odlišné od těch rozvinutých. Následuje charakteristika aktérů ED s důrazem na tendenci rozšiřování aktérů ED, která je v současné době znatelná i v případě Indie. Podstatná část první kapitoly je věnována modelu ED pro rozvojové země, charakterizujícího úlohu jednotlivých aktérů ED a principy pro efektivní fungování aparátu ED. Tyto principy souvisí s aktivitami pro rozvoj mezinárodního obchodu a správnou podporu zahraničních investic, doplněnými o nutnost přizpůsobovat legislativní rámec státu potřebám ED a doplňujícími disciplínami ovlivňujícími ED, jako jsou rozvojová spolupráce nebo turismus. Kapitola je doplněna způsoby hodnocení ED, podstatnými pro určení úspěšnosti politik jednotlivých vlád.

Ve druhé kapitole je analyzována současná ekonomická situace Indie a indikátorů spojených s ED. Jedná se o podstatnou část práce sloužící k pochopení změn a dynamiky indické ekonomiky, ze kterých pak vyplývá nutnost změny orientace zahraniční politiky a ED země, nebo jsou naopak důsledkem těchto změn. Kromě obecné charakteristiky ekonomiky, nedostatků, jakými jsou chudoba a nedostačující infrastruktura a naopak silných stránek, které v budoucnu výrazně ovlivní růst ekonomiky, jsou postiženy změny exportu a importu, PZI a rozvojové pomoci, v jejíž oblasti dochází k významnému posunu.

Třetí kapitola se zabývá vývojem zahraniční politiky a ekonomické diplomacie Indie v obdobích před Studenou válkou, po konci Studené války a liberalizaci indické ekonomie v roce 1991 v období vlády Singha a samostatné kapitoly jsou věnovány přesnějšímu rozboru zahraniční politiky a ekonomické diplomacie v období vlády Naréndry Modího.

Čtvrtá, poslední kapitola, je věnována při obdobném členění ekonomické diplomacii Indie v Africe, jejím historickým aspektům a zejména institucionálnímu rámci pro podporu vzájemných ekonomických vztahů. Nejpodstatnější část je věnována současné ED za vlády Módího v Africe, současným obchodním a investičním vztahům a politikám jednotlivých let 2014–2018. Součástí této kapitoly jsou také doporučení pro vývoj strategie ED.

Tématu ED v rozvojových zemích se věnují především zahraniční autoři, jako Bayne, Woolcock, Rana nebo Saner a Yiu, přičemž Ranova tvorba je podstatná zejména pro charakteristiku modelu ED vhodného pro rozvojové země. Lze nalézt rovněž některé

akademiky, kteří se dlouhodobě zabývají zahraniční politikou Indie, jejichž práce jsou významným zdrojem diplomové práce, jsou mezi nimi například: Kishan S. Rana, Sumit Ganguly, Manjeet S. Pardesi, E. Sidharan a další. Většina z nich však analyzuje buď politiku minulé éry, nebo dlouhodobý vývoj v minulém století a je z nich proto čerpáno zejména ve třetí kapitole.

Nedostatek zdrojů o současné zahraniční politice a modelu je doplněn informacemi především z výročních zpráv vlády a ministerstva zahraničních věcí, včetně publikací na jejich webových stránkách s publikacemi jednotlivých agentur podporujících ED. Dalšími zdroji jsou analýzy a kritika kroků a politik Módího vlády, včetně zajímavých internetových článků nebo příspěvků ekonomických a indických deníků. Podstatnou součástí zdrojů jsou akademické a vědecké práce. Analýza jednotlivých období charakteristických konkrétní zahraniční politikou a konkrétní ED, je doplněna syntézou vysvětlující posuny ED následkem změny strategických cílů zahraniční politiky Indie.

1. Charakteristika ekonomické diplomacie

První část této práce je věnována pojmu a teorii ekonomické diplomacie. Nejprve jsou představeny definice pojmu z řad zahraničních i domácích autorů. Pro účely práce je vysvětlen i posun v chápání tohoto pojmu vzhledem k vývoji disciplíny a chápání ekonomické diplomacie z pohledu autorů zabývajících se ekonomickou diplomacií rozvojových zemí. Následuje analýza efektivního modelu ekonomické diplomacie rozvojové země a metody hodnocení ekonomické diplomacie země.

Od počátku třetího tisíciletí se do popředí zahraničních politik států opět dostávají otázky spojené s ekonomickou diplomacií a ekonomickou bezpečností. Důvodů pro důraz v zahraničních politikách států právě směrem k těmto disciplínám diplomacie je možné vyvodit mnoho: integrace bývalých komunistických zemí, nově se objevující limitace zdrojů, globální oteplování nebo růst transnacionálního terorismu.

Charakteristikou současné éry se staly intenzivní, multidimenzionální vztahy mezi lidmi, státy a organizacemi, fenomén označovaný jako globalizace, ovlivňující vzájemnou propojenost a závislost států. V souvislosti s tímto fenoménem závislosti se objevuje velká řada aktérů, kteří se ve velké míře snaží ovlivnit výsledek vzájemných vztahů uvnitř tohoto, jak Friedman zdůrazňuje, nově vzniklého mezinárodního systému. Tito aktéři se poté dostávají do vzájemných interakcí, náležících do oblasti diplomacie. (Saner, Yiu, 2003, s. 1)

Na jednu stranu je v tomto systému patrný obrovský nárůst komerčních příležitostí a to i pro nově rozvíjející se trhy, což vysvětluje stále se zvětšující rozvoj ekonomické diplomacie, přičemž Štouračová (2008) zdůrazňuje tento růst významnosti ekonomické diplomacie oproti jiným druhům diplomacie. Na druhou stranu globalizace rychle šíří ekonomické šoky napříč státy a tím přináší nestabilitu v globálním systému, zatímco světový mechanismus pro koordinaci reakcí na krize zatím není k dispozici a mnoho států se stává obětí globalizace a zaznamenává období stagnace. I proto v oblasti národních zájmů posiluje téma ekonomické bezpečnosti. (Bergeijk, Moons, 2009, s. 37)

1.1. Definice ekonomické diplomacie

Pro účely práce je podstatné určit, co je myšleno pojmem ED a jaká z definic uchopujících pojem ekonomické diplomacie bude konkrétně myšlena při použití tohoto pojmu v dalším textu. Nejprve budou použity definice Štouračové, Hladíka, Berridge a Jamese pro pochopení diplomacie a jedné z jejich disciplín – ekonomické diplomacie, poté bude zmíněna definice Rany vzhledem k hloubce jeho studia ED Indie a obecně asijských států, který přiblížil definici

ED z pohledu rozvojové země, a nakonec bude uvedena moderní definice Bayna a Woolcocka, která je nejbližší chápání ED v následujícím textu práce, doplněna o poznatky Bergeijka. Štouračová charakterizuje diplomacii jako „*nástroj – prostředek zahraniční politiky státu k prosazování jeho zájmů zejména v zahraničí*“ (Štouračová, 2010, s. 14).¹ Definici lze obecně použít pro všechny oblasti diplomacie (agrární, bezpečnostní, ekonomickou, kulturní, neformální, para-diplomacii, parlamentní, personální, preventivní, sportovní, transformační, veřejná – public, vědeckovýzkumná a vojenská), ale pro důkladnější pochopení jednotlivých oborů diplomacie je potřeba definovat i jednotlivá specifika. (Štouračová, 2010, s. 18-23)

Jak již bylo uvedeno, v odborných publikacích stále chybí komplexní, jednotná a odborná definice ekonomické diplomacie. Z našich autorů publikujících na téma ED jsou pro účely akademických prací často uváděny definice Štouračové a Hladíka:

„Ekonomická diplomacie je specifickou oblastí, resp. součástí diplomacie a diplomatických služeb, zaměřenou:

- a) na vytváření podmínek pro naplňování ekonomických zájmů státu v zahraničí, tedy naplňující ekonomický rozměr jeho zahraniční politiky ve vazbě na zapojování národní ekonomiky do ekonomiky světové do procesů internacionalizace, integrace a ekonomické globalizace*
- b) na podporu obchodních a investičních aktivit národních podnikatelských subjektů při jejich vstupu na zahraniční trhy, na lobování za jejich zájmy, na podporování aktivit a zájmů zejména zahraničních investorů o podnikání na českém trhu apod. (Štouračová, 2008, s. 23-24)“.*

Štouračová přitom funkce a úkoly ekonomické diplomacie dělí podle kompetencí do 3 bloků. Prvním blokem je tzv. makroúroveň, která je zastoupena multilaterální i bilaterální diplomacií. V rámci makroúrovně chápeme funkci ED jako prostředek pro zapojení národní ekonomiky do mezinárodního systému světové ekonomiky – mluvíme tedy o širším pojetí ED. V užším pojetí hovoříme o mikroúrovni, reprezentované zejména bilaterální diplomacií. Funkci ED v tomto pojetí chápeme jako prostředek pro zapojení investičních, obchodních a hospodářských aktivit domácích ekonomických subjektů při vstupu, expanzi a pohybu na zahraničních trzích. Na druhou stranu spadá do mikroúrovně snaha o přilákání zahraničních investorů. Posledním blokem je oblast průřezových aktivit a služeb, do které spadají informační a analytické služby,

¹ Jak autorka uvádí: v tradičním, nejobecnějším a nejstručnějším pojetí.

organizačně-technické služby a expertní služby pro posouzení specifických situací. (Štouračová, 2008, s. 34-35)

Hladík definuje ED jako „*nástroj cílevědomého a systematického uplatňování té části zahraniční politiky státu, která se týká ekonomických zájmů země a jejích subjektů, a která je prováděna pověřenými orgány, zejména hlavou státu nebo vlády, ministrem zahraničních věcí a diplomatickými zástupci* (Hladík, 2001, s. 5).“ To je poměrně užší definice, relevantní zejména kvůli výčtu konkrétních aktérů, kteří však nejsou v této definici kompletní vzhledem k posunu současného chápání ED.

Ze zahraničních autorů nejprve stojí za zmínku definice Berridge a Jamese, kteří uvádějí dvě jednoduchá vysvětlení pojmu. ED představují jako diplomacii, zabývající se ekonomickými otázkami vládní politiky. Na rozdíl od obchodní diplomacie pak zahrnuje monitoring a reporting současného vývoje ekonomiky v dané zemi a poskytuje rady, jak tento vývoj ovlivnit. Druhá, užší definice pojmu, připisuje k ekonomické diplomacii využívání ekonomických zdrojů formou sankcí a odměn k ovlivnění daného státu za účelem sledování konkrétního politického cíle. (Berridge, James, 2012, s. 95)

Širokou definici ekonomické diplomacie, vycházející z dlouholeté praxe zkoumání ekonomické diplomacie u rozvojových zemí, poskytl Rana, který charakterizuje ED jako „*proces, skrze který se státy staví k okolnímu světu, aby maximalizovaly zisk v aktivitách, jako jsou obchod, investice a další formy ekonomicky výhodných výměn, ve kterých mají komparativní výhodu.*“ Zároveň komentuje současný trend, kdy autoři vyzdvihují multilaterální úroveň jako důležitější, než bilaterální: „*Ve skutečnosti je vztah mezi páry států základním kamenem v komplexním procesu, kde jsou multilaterální opatření daleko důležitější než kdy dříve.*“ Sám je tedy pokládá za stejně důležité. (K. Rana, 2011, s. 2)

Pro účely této diplomové práce je však ED definována tak, jak ji chápou Bayne a Woolcock, rozšířená o 3 základní prvky, které uvádí Bergeijk. Důvodem, proč bude pro práci stěžejní je rozšíření definice mezi další zahraniční akademiky, zabývající se pojmem ekonomické diplomacie (např. Moons, Hocking, Blackwell). Moderní ED lze definovat jako „*soubor aktivit (jak pro metody, tak pro procesy týkající se mezinárodního rozhodování), spojené s přeshraničními ekonomickými aktivitami (export, import, investice, půjčky, pomoc, migrace), které sledují státní i nestátní aktéři ve skutečném světě* (Bayne, Woolcock, 2016).“ Jak již bylo uvedeno, Bergeijk připisuje 3 základní prvky ekonomické diplomacie:

- a) *„Využití politické moci a vztahů s ostatními státy k podpoře a ovlivnění mezinárodního obchodu a investic, k lepšímu fungování trhů anebo k řešení tržních selhání a k snížení cen a rizik přeshraničního obchodu (včetně vlastnických práv).*
- b) *Využití ekonomických zdrojů a zahraničních vztahů pro zvýšení ceny případného konfliktu, pro vyšší výhody plynoucí z obchodu a politicky stabilních vztahů – pro zvýšení ekonomické bezpečnosti.*
- c) *Způsoby upevnění potřebného politického klimatu a mezinárodního politicko-ekonomického prostředí pro usnadnění a uvedení těchto výše uvedených cílů.“*
(Bergeijk, Moons, 2009, s. 38)

První bod je v kompetenci hospodářské politiky států, ale patří sem například také aktivity nevládních organizací. Druhý bod je v kompetenci bilaterálních vztahů a dohod mezi státy, třetí bod autor připisuje plnou měrou multilaterální diplomacii. (Bergeijk, Moons, 2009, s. 38)

1.2. Aktéři a modely ekonomické diplomacie

Už při vymezení pojmu „ekonomická diplomacie“ se v mnoha definicích vyskytují zmínky o hlavních aktérech ekonomické diplomacie. Zároveň je přímo z definic patrné (jak mimo jiné tvrdí Saner a Yiu), že za posledních 20 let došlo k rozšíření aktérů zahraniční politiky a tedy i aktérů ekonomické diplomacie nejen o státní zaměstnance mimo zavedené struktury ministerstev zahraničních věcí, ale také o nevládní organizace, jejich zástupce, jednotlivce ekonomických i podnikatelských subjektů, atp. Jak dále autoři uvádějí, sílící dopad tohoto jevu je patrný zejména u rozvinutých zemí (Saner, Yiu, 2003). Lee a Hocking dělí ve své encyklopedii mezinárodních vztahů ED na tradiční, kdy je ED plně v režii státních zaměstnanců na ministerstvu zahraničních věcí a na zastupitelských úřadech v zahraničí a na moderní – kdy ED státu sice řídí ministerstvo zahraničních věcí, ale vykonávat ji mohou i jiní státní úředníci, soukromé subjekty nebo jednotlivci ze soukromého i veřejného sektoru. (Lee, Hocking, 2010)

Štouračová (2008) rozděluje aktéry na ty s působností v zahraničí a ty s působností v tuzemsku, v domácí zemi. Mezi aktéry působící v zahraničí řadí diplomatická zastoupení – přičemž většinově se jedná o již zmíněné zastupitelské úřady v zahraničí, zahraniční mise a obchodně ekonomická oddělení. Na nich působící diplomatictí pracovníci jsou dalšími aktéry v zahraničí. Jedná se nejen o obchodně-ekonomické diplomaty ve spolupráci s vedoucími zastupitelských úřadů, ale zároveň o veškerý administrativní a technický personál. Představitelé tuzemských vládních agentur mohou být aktéry ekonomické diplomacie v přesně definovaných případech – když podporují: „*Obchod, investice, branding země, turistický ruch,*

kulturní a vzdělávací spolupráci (Štouračová, 2008, s. 36). “ Již v definicích byly zmíněny non-governmental organizations (NGO's), tedy nevládní organizace. Nejčastěji se jedná o různé komory a podnikatelské svazy podporující podnikatelské subjekty. V poslední době přibývá mezi aktéry ekonomické diplomacie podnikatelských subjektů. Aktéry jsou proto i výkonní reprezentanti podniků, které operují na zahraničních trzích jako nadnárodní společnosti (Transnational companies/TNC). Obecně jsou dle Štouračové ekonomicko-diplomatickými subjekty i „jednotlivci – představitelé veřejného, politického, společenského života, kteří přispívají nebo dokonce sami plní úkoly z oblasti ekonomické diplomacie (Štouračová, 2008, s. 36). “

Z tuzemských aktérů mají samozřejmě největší roli ministerstva zahraničních věcí a průmyslu a obchodu doplněny o ústřední orgány vlády, které tvoří prvky zahraniční politiky státu, a tedy i její ekonomické dimenze, její koncepce, její realizace atp. Velkým trendem je rozšiřování a budování specializovaných vládních agentur. Nejznámější jsou pro podporu turismu, obchodu, investic – zejména poskytující pomoc podnikatelským subjektům. Do tuzemských aktérů patří i podnikatelské subjekty nadnárodních korporací a podnikatelské svazy, komory a asociace. (Štouračová, 2008, s. 36)

1.2.1. Charakteristika modelu ekonomické diplomacie pro rozvojové země

V předchozím textu byli přiblíženi možní aktéři ekonomické diplomacie. Při snaze rozvojové země o zlepšení ekonomické situace a zefektivnění ekonomické diplomacie by měl být kladen velký důraz na volbu systému ekonomické diplomacie. Na otázku správné volby konkrétního systému však neexistuje jednoduchá odpověď. Systém ekonomické diplomacie je dán historií státu, bývalými režimy, vládou, geografii, kulturními determinanty i vztahy s ostatními státy. Jak velkou roli by mělo MZV mít v rozvojové zemi a jaké pravomoci by měla mít ostatní ministerstva, je sice vzhledem k chybějícím empirickým výzkumům o tématu příliš obtížnou otázkou, existuje ale několik autorů (Rana, Saner, Yiu, Bayne a Woolcock), kteří specifikují fungující uspořádání i na případy rozvojových zemí a zabývají se empirickým výzkumem těch nejúspěšnějších rozvojových zemí v období jejich ekonomického rozmachu. Nejprve jsou představeny obecné principy fungování ekonomické diplomacie podle Rany, které jsou doplněny o efektivní rozhodovací proces aktérů ED v moderním systému ED, Ranovy principy jsou následně specifikovány pro priority v jednotlivých oblastech mezinárodní sítě, bilaterální podpory exportu a importu, rozvojové spolupráce a zmíněny jsou i další faktory ovlivňující ED – trénink a vzdělávání, budování image a turismus.

Rana (2013) vysvětluje výše charakterizovaný trend rozšiřování aktérů ekonomické diplomacie právě zmíněným přibýváním podnikatelských subjektů a nestátních agentur pro podporu vývozu, investic apod. prostřednictvím výčtu pěti základních principů pro správné a efektivní fungování ekonomické diplomacie a jejich aktérů. Prvním principem pro správné fungování ekonomické diplomacie je zapojení více aktérů než pouze ministerstev zahraničních věcí, obchodu a průmyslu. Kromě již výše zmíněných aktérů přidává také think-tanky a univerzity s ekonomickým zaměřením. Nejnovějším úkolem státního aparátu je pak vytvořit inovativní vztahy mezi veřejným a soukromým sektorem. Dle své analýzy států zjistil, že když veřejný sektor dobře spolupracuje s domácím soukromým sektorem a podnikateli, pak dokáže lépe spolupracovat také se zahraničním soukromým sektorem. (K. Rana, 2011, s. 3)

Druhým principem pro správné fungování ekonomické diplomacie je jasný, přehledný a správný model integrace a harmonizace struktur zahraniční politiky a managementu zahraničních ekonomických vztahů (činností spojených se zahraničním obchodem). Existuje několik způsobů řešení tohoto vztahu (organizačních modelů ekonomické diplomacie). Prvním je propojení zahraniční politiky a zahraničního obchodu (integrace obchodu do zahraniční politiky) – poměrně jednoduché řešení, které je využíváno např. v Karibiku, ve státech Skandinávie, v Jižním Pacifiku a dalších státech (Mauricius, Jižní Korea), (K. Rana, 2011, s. 4).² Veškeré kompetence jsou v tomto případě v rukou Ministerstva zahraničních věcí, popř. dochází ke spojení Ministerstva zahraničních věcí a ministerstva zahraničního obchodu. Míra propojení politiky a obchodu se samozřejmě svým rozsahem liší. Některé státy rozlišují otázky obchodní politiky státu a otázky podpory zahraničního obchodu, které má na starosti jiný aktér než ministerstva (případ Austrálie, Kanady a Nového Zélandu).

Jiným způsobem harmonizace je existence speciálního koordinačního mechanismu pro řízení externí ekonomické agendy. V praxi se vytváří jednotky nebo pracovní skupiny uvnitř MZV (mohou být vytvářeny společně s MPO) fungující pod jednotnou zahraniční službou, v kompetenci diplomatů. Příkladem může být tzv. „joined-up oversight“ ve Velké Británii nebo zahraniční síť Singapuru, která je mnohdy považována za samostatný model, jelikož se ministerstvo vzdá kompetencí ED ve prospěch nezávislé agentury (pod dohledem ministerstva hospodářství) tato agentura spolupracuje s misemi, kam vysílá své zástupce. Dalším modelem je rozdělení kompetencí ED. Většinou se jedná o dva státní orgány, které poté mají tendenci mezi sebou soupeřit, což vede ke značné neefektivitě a byrokratické zátěži (příkladem může

² Propojením je zde myšleno integrace (ať už kompletní nebo částečná) zahraničního obchodu, investiční podpory, pomoci zahraničním ekonomickým subjektům do agendy ministerstva zahraničních věcí

být Slovensko nebo Thajsko). Posledním způsobem je úplné vzdání se ze strany MZV jakýchkoliv funkcí a úloh, které plně vykonávají hospodářské organizace (Německo, Čína).

Třetím principem k úspěšné ED je harmonizace dvou priorit – podpory vývozu a mobilizace zahraničních investic. Tyto odlišné, avšak propojené cíle mohou být naplňovány různými způsoby. Pro pomoc exportérům při hledání zahraničních trhů existuje samozřejmě mnoho možností – účast na mezinárodních veletrzích, studie trhu, návštěvy s obchodními delegacemi, informace o zahraničních trzích atp. Velvyslanci a obchodní kanceláře mohou hrát klíčovou roli při oslovování nových trhů a mohou tím rozvíjet možná odbytiště pro nové exportní produkty. Na druhou stranu aktivity pro zajištění mobilizace přímých zahraničních investic zahrnují informování a lákání zahraničních investorů – cílenou propagaci. Pro tuto propagaci je potřeba určitých obchodních dovedností, pro které je velmi důležitá spolupráce s podnikovými asociacemi a jednotlivými podniky. Pokročilá propagace přímých zahraničních investic je zpětně pomocí domácích podniků pro budoucí investici v zahraničí. (K. Rana, 2011, s. 5)

Čtvrtým principem jsou regulace neboli legislativní rámec, za který je zodpovědná vláda, nejlépe ve spolupráci obchodních komor, think-tanků a vědeckých pracovníků. Tento rámec musí vytvořit prostředí pro usnadnění obchodu a investic. Zmínění aktéři – diplomatická síť společně s vládou a ekonomickými subjekty definují priority a vyjednávají smlouvy pro usnadnění vzájemného postupu, ať už se jedná o zóny volného obchodu, bilaterální i multilaterální smlouvy týkající se cla, přeshraniční dopravy, daní nebo netarifních překážek, smluv na podporu nebo ochranu investic. Zároveň do tohoto bodu spadá nutnost jasného definování systému ED, rozdělení kompetencí pro odstranění překážek a zajištění efektivity. (K. Rana, 2011, s. 6)

S předchozím bodem právního rámce a nutnosti definování kompetencí a povinností pro jednotlivé aktéry dané země souvisí i pátý princip, a to je propojení domácí ED, tedy domácích kancelářů, MZV, MPO, se zahraniční sítí. Jinými slovy, většinou je to ministerstvo zahraničních věcí, které vede zahraniční síť, a proto musí být také aktérem zajišťujícím efektivitu zahraniční sítě. Posledním, šestým klíčem k efektivní diplomacii je dostatečná podpora ED. Zatímco většina států si dnes uvědomuje nutnost a důležitost ED, jen málo států vynakládá dostatečné zdroje pro její efektivní rozvoj a fungování (K. Rana, 2011, s. 7). Dále Bayne a Woolcock (2012) přibližují efektivní rozhodovací proces v režii MZV, aplikovatelný pro rozvojovou zemi:

1. Počáteční rozhodnutí: Návrhy mohou samozřejmě chodit z různých sfér, ať už od zahraničního partnera, mezinárodní instituce (Světová banka nebo OECD ve svých doporučeních) nebo dokonce z řad vlastních stakeholderů. Důležité ale je, aby se někdo chopil iniciativy.
2. Identifikace vedoucího oddělení: Musí být jasné, kdo se daným rozhodnutím zabývá, v čí je kompetenci. Při rozhodování o otázkách obchodu to může být ministerstvo průmyslu a obchodu. Ministerstvo zahraničních věcí nebo vláda může mít na to samé rozhodnutí odlišný názor.
3. Externí i interní konzultace: pro rozvojovou zemi je velmi podstatné budovat kapacity – think-tanky, podporovat akademiky, epistemické komunity, nevládní organizace atp., jelikož nezbytná expertíza se většinou nenachází v řadách ministerských kanceláří, ale čím dál tím více pochází právě z řad jednotlivců, nevládních organizací, think-tanků a domácích podniků.
4. Politická autorita je v kontaktu s delegacemi. Kabinety a ministerstva jsou přímo zapojená do ED – schvalují rozhodnutí pro nové iniciativy, řeší spory atp. Delegace získávají od vlád rozhodovací pravomoci.
5. Demokratická legitimizace: v demokraciích dochází k nahlášení výsledků jednání se zahraničními partnery zákonodárcům. Následuje diskuze o znění návrhu, hlasování a průběh tvorby právních norem. Bayne a Woolcock přitom zdůrazňují zvyšující se dopad veřejného mínění.
6. Mezinárodní vyjednávání: rozděluje se do 4 stádií – pre-negotiation, preparation, actual negotioation, follow-up. Rozvojové země jsou stále ve stádiích budování kapacit pro vyjednávání. Veřejný sektor by měl organizovat školení pro diplomaty, a také pro sektor soukromý.
7. Ratifikace smlouvy: Některé země mají ratifikační proces, jiné ne. V dnešní době je proces kontroly částečně zajištěn rolí médií.
8. Zvýšení znalostí plynoucích z proběhlých procesů – což je ve většině zemí neorganizovaná činnost, dochází tedy ke ztrátě efektivnosti procesu. Jedná se však o důležitý aspekt rozhodovacího procesu zvláště s rostoucí komplikovaností bilaterálních a multilaterálních jednání (Woolcock, Bayne, 2012).

1.2.2. Mezinárodní síť podporující export a zahraniční investice

Velmi podstatnou skutečností pro efektivní fungování ED pro rozvojové země je existence stálých misí v New Yorku a Ženevě a o něco méně pak v Bruselu. Existence stálé mise je důležitá pro informovanost země o ekonomickém vývoji v mezinárodní sféře a pochopení vztahů v současném mezinárodním systému. Nejde jen o sledování, ale samozřejmě o navázání a zlepšování bilaterálních vztahů. Například členství při koalici G-77 je pro rozvojový stát ideální platformou pro získání nových vědomostí, informací a trendů. Stejně důležité je členství v regionálních organizacích. Ty jsou totiž organizovány na základě stejných nebo podobných cílů, zájmů a většinou i postavení účastnických států. Další regionální uskupení mohou být specializovaná na zemědělství, obchod a další konkrétní sektory. Některá regionální uskupení (jako například Karibský CARICOM) mají například společného jednatele pro vzájemný obchod. (Saner, Yiu, 2003, s. 11-15)

Externí podpora mezinárodního obchodu a investic by měla být hlavní prioritou rozvojových zemí, samozřejmě s přihlédnutím k současné situaci země. K tomu země v dnešní době přistupují zejména bilaterálně, protože v praxi dochází k značnému podceňování regionálních možností podpory.

a) Podpora obchodu

Ze všeho nejdříve musí být určen způsob, jakým by měly řešit podporu exportu ambasády rozvojových zemí. Tyto ambasády (zejména jejich ekonomické úseky) se nejprve zaměřují především na otázky maximalizace exportních příležitostí. K tomuto by měly využít odpovědi na některé základní otázky:

Primárně by tento úřad měl obecně analyzovat export do té země, ve které je umístěn, s exportem do jiných zemí globálně a poté regionálně. Zároveň by měly ambasády porovnat svůj export se statistikami importů dané země. Pokud například nějaká komodita zabírá velkou část exportu domácí země, ale v rámci importu pro zahraniční zemi představuje pouze velmi nízký podíl na celkovém importu dané komodity, stojí za to prozkoumat důvody pro takovýto nepoměr. Za nepoměr může většinou například silná konkurence ze strany jiných států, které mohou požívat různých výhod ze strany podpory státu nebo např. preferenčních výhod nebo existence netarifních bariér. Často bývá důsledkem pouhá neznalost a nedostatek informací ze strany domácích podniků, exportérů, ale i ze strany importérů v zahraniční zemi. (Mudgal, 2011)

Zároveň musí být dána velká priorita novým produktům. Důvodem je, že noví exportéři často nemají úplné informace o exportních příležitostech v zahraničních zemích. Není překvapením, že zahraniční úřad proto zastává úlohu poskytovatele informací týkajících se zahraničních trhů a pomáhá vstupu na zahraniční trh. Na základě Lemmingova efektu je poté tento exportér následován dalšími, resp. značně zlehčuje postavení dalších exportérů s podobným a do jisté míry i s diferenciovaným produktem. Tuto roli by jako aktér mělo zprostředkovat ministerstvo obchodu i vzhledem k tomu, že pro rozvojové země je finančně příliš nákladné najmout konzultanta. V promoční fázi musí být pro exportéra k dispozici co nejvyšší informovanost o zahraničním trhu (který mohou poskytnout také importéři z daného trhu). Exportér by měl také navštěvovat exportní veletrhy a výstavy (z důvodů zisku kontaktů a sledování trendů), vést dialog s mezinárodními obchodními řetězci atp. S podniky již exportujícími do zahraničních zemí, by se měl zájem ambasad přesunout k hledání nových trhů, což opět naráží na obdobný problém s financováním (doporučováno je vytváření studií samotnou ambasadou, což zároveň vede k větší informovanosti a budování kapacit). (Yakop, Bergeijk, 2011, s. 253-267)

Zatím byla zmíněna pouze role proexportních snah, ale zahraniční úřad se musí také zaměřovat na rozvoj importu do domácí země a informovanost zahraničních subjektů, buduje tím vztahy nejen ekonomické, ale také politické. Kromě toho by se měl zabývat otázkami anti-dumpingu a obchodních sporů, které bývají v rozvojových zemích opomíjeny a zbytečně eskalovány. Už byly zmíněny výstavy, nicméně moderní podporou exportu se stávají tzv. „buyer-seller meets“ – velmi konkrétně cílená setkání spojující dodavatele s kupujícími, vytvářená na míru. (Expo Mart, India, 2018)

Zahraniční úřady se musí zapojovat nejen na popsané mikroekonomické úrovni, ale i na úrovni makroekonomické. Na makroekonomické úrovni by měly být spojeny snahy MZV a MPO. Ty by měly vytvářet plány pro dosažení plánovaných obchodních bilancí, skupiny poradců pro oblast exportu z řad akademiků, businessmanů, think-tanků, měly by pomoci s financováním (např. skrze importní a exportní banky), vést promoční aktivity, identifikovat prioritní trhy a důrazně spolupracovat s širokou řadou aktérů, jako jsou centra komerce a obchodní asociace, koordinovat spolupráci s ostatními ministerstvy a oblastmi zájmů (jakými jsou kulturní a veřejná diplomacie). (Yakop, Bergeijk, 2011, s. 253-267)

b) Podpora investic

Všechny země v dnešní době bojují o přímé zahraniční investice (PZI) a míra jejich rozvoje tento fakt nemění. Takové investice většinou vytvářejí nová pracovní místa pro domácí ekonomiku a jsou přímo spojeny s domácí ekonomikou (nedochází k tzv. únikům) na rozdíl od investic portfoliových. Z důvodu velkého pozitivního vlivu PZI na domácí ekonomiku se země snaží vytvářet speciální agentury pro přilákání investic (v Indii se jedná o Invest India z roku 2008 vytvořená ministerstvem průmyslu a neziskovou organizací FICCI - Federation of Indian Chambers of Commerce & Industry). Nejdůležitější úlohu však v ohledu vytváření a zajištění přímých zahraničních investic mají velvyslanectví, což je dáno jejich zahraniční prezencí a kontakty se zahraničními aktéry a poskytovateli PZI. (T. Ahmed in Woolcock, 2011)

Podpora investic zahrnuje 2 rozměry – extenzivní a intenzivní. První z nich je zaměřen na lákání subjektů skrze kampaně, distribuci reklamních materiálů, webové stránky a nabídky, vytváření konferencí pro investory, seminářů atp., tedy na jakési rozhození sítí ve snaze zaujmout investory a poukázat na možnosti investic v domácí zemi. Druhý rozměr, intenzivní, je založen na stálém a dlouhodobém kontaktu s investory. Jedná se o přímé hledání konkrétních investorů, komunikace s nimi, hledání tzv. „decision makers“ společností a následná promoce možností pro investice. Jak již bylo zmíněno, webové stránky jsou ideální prostředí pro promoci domácí země, zejména pak ve spojení s dostatečnou publicitou a lákáním novinářů – účelné propagace. (Matar, 2017)

Doporučenou taktikou je vytvoření seznamu (velvyslanectvím, investiční agenturou, nebo MZV) potenciálních podniků pro kontaktování. Příkladem je taktika „fortune 500“ skládající se z nejúspěšnějších podniků v cílovém průmyslu následována kontaktováním těchto podniků (World Bank, 2017). Role zahraničního úřadu je follow-up ve formě schůzek s obchodními řediteli a manažery. Důvodem proč se zaměřit na velké podniky je to, že malé a střední je těžší dohledat a mají menší kapacity pro investice do zahraničí. Každopádně je ale rozvojové země nesmí opomíjet (stejně, jako by se měly částečně soustředit na soukromé investory³), jelikož často bývají značně podporováni domácími vládami ve formě dotací. Druhou doporučenou metodou je například směřovat aktivity na takové zahraniční podniky, které v minulosti investovaly do společných podniků (ve smyslu joint ventures) nebo do technologických kolaborací. V neposlední řadě je potřeba připomínat a propagovat úspěšné příklady investic

³ Ideálním místem pro hledání takových investorů je třeba Světové obchodní fórum.

a projektů. Ani na investiční úrovni by zahraniční úřady neměly zapomínat na propojování ekonomické sféry s politickou a kulturní sférou. (Moran, Görg, Seric, Krieger-Boden, 2017)

Na čem se ale většina autorů shodne, je důležitost kooperace domácích institucí, zejména pak zahraničních úřadů s ministerstvem zahraničních věcí, ale i ostatních ministerstev a institucí podporujících ED. Je téměř pravidlem, že velvyslanectví nespolupracují s institucemi podporujícími investice (kromě států organizace ASEAN a několika dalších výjimek). Dalším nedostatkem je naopak přílišný tlak na investory a nereálné sliby nebo poskytování zavádějících informací. Vyhodnocovací proces pro podniky, které projeví zájem o investici v zemi, jsou v rozvojových zemích obecně delší. Je proto důležité, aby velvyslanectví drželo kontakt s investorem, aby bylo překonáno administrativní zpoždění při vyhodnocování investic. Obecně také platí, že čím transparentnější pravidla a podmínky, tím více země přitahují investory. (World Bank, 2017)

1.2.3. Rozvojová spolupráce

Nepochybně významný faktor rozvoje pro sledované země je rozvojová pomoc, která se tak stává jednou z priorit těchto zemí. Úkolem velvyslanectví je zajištění co nejvyššího pří toku kapitálu v rámci rozvojové spolupráce (tedy pokud uvažujeme ekonomické priority a pomíjíme strategické a mocenské dopady rozvojové spolupráce). Přičemž v rámci rozvojové pomoci dělíme aktéry na příjemce zahraniční pomoci a poskytovatele této pomoci. Logické odvození je, že malé rozvojové země jsou nejprve příjemci a s postupem času se mohou stát i poskytovateli. Překvapivějším případem je ten, kdy některá země, jako například Indie, může být zároveň příjemcem i poskytovatelem zahraniční pomoci. (T. Ahmed in Woolcock, 2011)

Úkol zemí, které jsou zejména příjemci zahraniční pomoci, je samozřejmě získat co nejvyšší podíl, ale obdobně důležité je správně a efektivně s takovou pomocí naložit. To bývá většinou úkolem ministerstva financí nebo jiných finančně-plánovacích institucí. Úkolem velvyslanectví je opět blízký kontakt s poskytovateli zahraniční pomoci. Ke komplikacím dochází nátlakem poskytovatelů, kteří většinou něčím podmiňují zahraniční pomoc, jako to bylo v minulosti například formou politiky „good governance“, kdy západní státy (nebo také MMF a Světová Banka) podmiňovaly rozvojovou pomoc změnou domácích politik, často v souvislosti s lidskými právy, reformou finančního sektoru, demokratizací, které v mnoha případech vedly ke zhoršení situace země. Takovéto podmínky jsou často kritizovány státy hlásajícími nevměšování se do vnitřních záležitostí státu, zejména pak podmínky spojené s demokratizací rozvojové země. S pomocí jsou však spojeny i další problémy:

- Je rozdíl mezi zeměmi, které dlouhodobě čerpají rozvojovou pomoc a jsou tak schopné odolávat podmínkám poskytovatelů zahraniční pomoci a zeměmi, které nemají zkušenosti s čerpáním a jsou tak snadněji ovlivnitelné a nemají velký prostor na odolání tlaku.
 - Trendem je rozvojová pomoc od (mezinárodních) nevládních organizací, se kterými je tedy podstatné držet těsný kontakt. Takové organizace se často snaží o dlouhodobou změnu systému rozvojové země v rámci svých rozvojových cílů.
 - Mnohdy je rozvojová pomoc spojena s podmíněným budoucím nákupem výrobků, služeb a technologií země, a to i když technologie nemusí být vhodné pro příjemce.
 - Otázkou je, jestli je rozvojová pomoc skutečně žádoucí, protože zvyšuje závislost země.
- (K. Rana, 2013, s. 242-243)

Možnou obranou je jasně definovat své politické priority poskytovatelům, kooperace v rámci mezinárodních organizací (jakou je OSN nebo MMF), kde je trendem zvětšování prostoru (zejména politického) pro tyto země, kooperace v rámci regionálních organizací, které mohou bránit zájmy rozvojových zemí (jako je tomu například v případě Africké unie), apod.

Kromě výše uvedené podpory zahraničních investic, exportu a rozvojové spolupráce jsou podstatnými složkami dlouhodobě ovlivňujícími fungování ED turismus, image management a vzdělávání. Vlivem globalizace je nepochybně významnou změnou v politice rozvojových zemí rostoucí orientace na podporu a rozvoj turismu, kde je potenciální příjem obrovský a výrazně ovlivňující platební bilanci a trendem je i orientace na země, kde není až tak rozvinutá patřičná infrastruktura. Překážkou zůstává, že kanceláře pro turismus si rozvojové země mohou dovolit jen v několika málo největších městech. Důležitý je efektivní servis v oblasti víz na straně zahraničních úřadů. Image země je výsledným součtem atraktivity v oblasti turismu a efektivitu ED v popsanych oblastech. Proto i rozvojové země najímají aktéry podporující image. Opět se ale dostáváme k problémům spojeným s náklady na takovou promoci. Některé země tak tyto služby zajišťují v rámci státního sektoru, což ztrácí efektivitu a objektivnost. Osvědčenou taktikou se ukázala spolupráce soukromého a státního sektoru v oblasti image konzultací. (Tapia, Martinez, Robles, 2017)

Mezinárodní organizace a instituce jsou důležitými hráči i na poli vzdělávání a poskytování informací pro zapojení do exportních aktivit. UNCTAD poskytuje příručky pro obchodní zastupitele, OECD nabízí modely smluv zejména z oblasti daňové politiky. WTO poskytuje informace ohledně budování kapacit v rozvojových zemích a UNITAR poskytuje kurzy

z mnoha oblastí (K. Rana, 2013, s. 244). Stále důležitějšími se stávají kurzy poskytované nevládními organizacemi, specializovanými na úzké oblasti, např. DiploFoundation poskytující vzdělávání v mnoha oblastech diplomacie. Do popředí se v dnešní době dostává školení pro nové diplomaty rozvojových zemí v oblasti ekonomie a většina autorů zabývajících se ekonomickou diplomacií (Rana, Mudgal, Bayne, Woolcock) dává velký důraz na vlastní budování diplomatických akademií a vzdělávacích center a spolupráci s domácími aktéry v této oblasti.

1.2.4. Hodnocení ekonomické diplomacie

Pro hodnocení ED je podstatné určit, co myslíme efektivností ED, jakým způsobem vůbec dokážeme hodnotit ED. V dnešní době již existuje mnoho modelů a způsobů hodnocení ED, založených na kvantitativní analýze, empirických výzkumech, gravitačních modelech, hodnocení posunu ekonomiky vlivem implementace nové politiky, nebo vyhodnocování cílů stanovených exportními strategiemi a dalšími dokumenty vydávanými příslušnými aktéry (Okano-Heijmans, 2011). Je ale důležité zmínit, že neexistuje konkrétní všeobecně uznávaný model hodnocení ED pro všechny státy světa. Je to dáno tím, že efektivnost ED, jakožto těžce uchopitelného pojmu, je ovlivněna celou řadou vnějších i vnitřních faktorů a jedná se také o poměrně novou disciplínu. Podle Moonse a De Boera (2014) se objevují studie o efektivnosti ED od začátku 21. století, ačkoliv první studie tu byly daleko dříve. Bergeijk (2011) zmiňuje například gravitační model Jana Tinbergena z roku 1962, hodnotící vztah mezi kruhem vnitřním a vnějším (mezinárodním).

Sám Bergeijk charakterizuje efektivnost jako "nezbytný předpoklad" pro ED. Účinnost strategie totiž určuje důvod pro vznik samotných strategií. Účinnost je zde definována jako rozsah dosažení cílů ED (Ruël & Zuidema, 2012). Zároveň provedl rozsáhlé empirické výzkumy, co se týče účinnosti a výsledků zapojení státního aparátu do mezinárodního obchodu (hodnotil tedy intervencionistický model ED⁴). Jako příklad konkrétního modelu vytvořili Bergeijk a Moons (2013) model, ve kterém rozdělují obrovské množství proměnných do tří podskupin, které následně spojením vytvářejí obraz účinnosti ED. Těmito podskupinami jsou:

⁴ Obecně existují modely intervencionistické, hájící zapojení státu do ED a liberální, které jsou založeny na principech nevměšování se do ED a odstranění všech bariér.

1. Konkrétní specifika země, endogenita, ekonometrická data a gravitační modely.
2. Import, export, přímé zahraniční investice, rozvojová pomoc a další ekonomické údaje ovlivněné ekonomickou diplomacií, jako vývoj cestovního ruchu, služeb atp. Jde tedy o analýzu na makroúrovni.
3. Efektivnost aparátu aktérů ED, tedy velvyslanectví, agentur podporujících mezinárodní obchod, konzulátů, MZV, efektivnost státních návštěv a také úroveň diplomatických vztahů. (Moons, 2017)

Druhá skupina je analýzou na makroúrovni, hodnocením indikátorů, třetí skupina hodnotí mikroúroveň, většinou se takové hodnocení provádí formou dotazníků a průzkumů (makro a mikroúroveň charakterizuje např. Ruël, 2012). Další ekonomové se konkrétně zaměřují na jeden faktor nebo indikátor, např. Alvarez (2004) nebo Gençtürk a Kotabe (2001), hodnotící dopady programů na podporu exportu na mezinárodní obchod. Pomoci takovým empirickým výzkumům mohou jednotlivé vytvořené indexy přímo nebo nepřímo související s efektivností ED, jako je ICC Open Markets Index (Index otevřenosti trhu), zkoumající otevřenost a ochotu mezinárodně obchodovat, nastavení podmínek obchodu, otevřenost PZI a infrastrukturu ovlivňující obchod (ICC, OMI, 2017). Druhým, komplexnějším indexem je index obtížnosti podnikání (Ease of doing business), kde jsou některé ze zkoumaných proměnných spojeny s ekonomickou diplomacií a politikami státu (jako např. atraktivita pro zahraniční investory nebo příznivost podmínek pro podnikání).

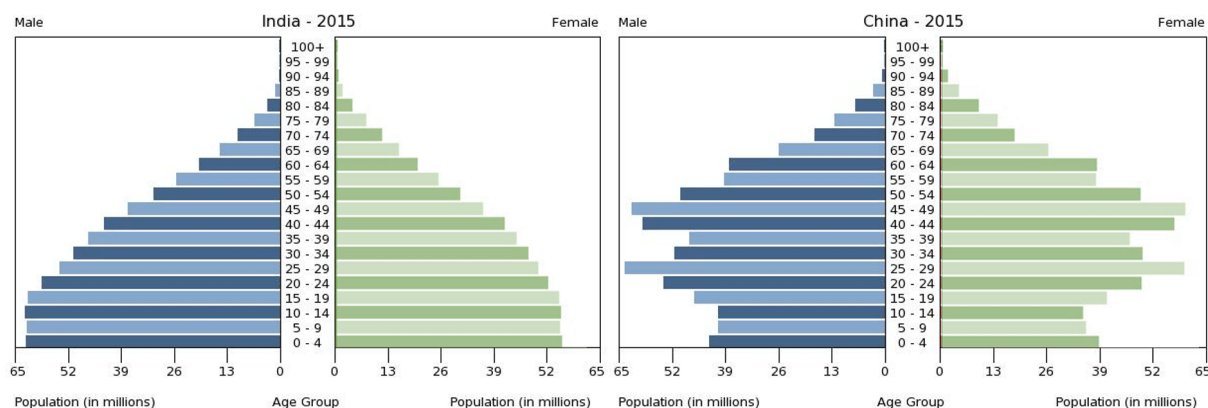
2. Ekonomická situace v Indii

Pro hodnocení ED určité země je velmi podstatné chápat současnou ekonomickou situaci země a částečně i její determinanty, jakými jsou přímé zahraniční investice, exportní a importní bilance, rozvojová pomoc a podnikatelské prostředí. Vzhledem k obtížnosti hodnocení ED, je jedním z nejjednodušších způsobů takového hodnocení vyhodnocování proměn ekonomických ukazatelů souvisejících přímo i nepřímo s ED. Z ekonomického hlediska Indie dlouhodobě prochází intenzivním růstem. Každoročně se jedná o růst přes 7 %, například mezi lety 2015 a 2016 se jednalo o růst 7,6 % (ze 7,2 % v předchozím období). (MMF, 2018, dat)

Dle MMF byl HDP v roce 2017 nominálně 2 654 miliard USD a Indie je tak při hodnotách tržních směnných kurzů šestou největší ekonomikou světa a podle kurzu v paritě (PPP) dokonce třetí největší ekonomikou (MMF, 2018, data). Největší demokracie světa má ale i přes velký růst ekonomiky velmi nízké HDP na obyvatele (140. místo a 129. místo v PPP), (MMF, 2018, data). Indie nebyla vždy tak otevřena mezinárodnímu obchodu, jako je dnes. Do roku 1991 byla ekonomie Indie otupována protekcionistickou politikou indických socialistů. Až náhlá krize platební bilance právě v roce 1991 donutila státní orgány prosadit liberální politiku, ačkoliv některé zdroje (OECD, 2007, s. 1-2) uvádějí za počátek otevírání ekonomiky už 80. léta (Gargan, 1992). V Indii mají největší podíl na HDP služby (55 %), následované průmyslovým sektorem (26,3 %) a nejnižší složkou je tedy zemědělství (18,1 %). (CIA, 2018)

Díky velmi příznivému vývoji demografie, má Indie zároveň druhou největší pracovní sílu (samozřejmě po Číně), nicméně daleko vyšší porodnost (v roce 2012 měla Čína porodnost 1,7 dítěte a Indie 2,5 dítěte na ženu), (The guardian, 2014; Worldatlas, 2017). Odborníci zároveň poukazují na vývoj struktury obyvatel v rámci populačních pyramid (viz obrázek č. 1). Pyramidy samozřejmě říkají daleko více, Indie má a bude mít silnější střední třídu (zejména v příštích desetiletích) a nepříznivý demografický vývoj Číny je samozřejmě značně posílen politikou jednoho dítěte. Další výhodou může být pro Indii levná pracovní síla a podmínky vytvořené pro outsourcing a off-shoring, podpořené vysokou úrovní technického vzdělání a rozšířením angličtiny, jako druhého oficiálního jazyka. Tento příznivý vývoj demografie a vzdělání vede k mnoha příznivým prognózám, např. že v následujících 4 desetiletích bude indická ekonomika růst tempem nad 8 % a mohla by tak, jako dlouhodobě nejrychleji rostoucí ekonomika světa, předběhnout HDP USA (v paritě kupní síly) do roku 2045. (Hawksworth, Tiwari, 2011)

Obrázek č. 1: Populační pyramida 1

India Avenue Invest, 2016. Dostupné online z: <http://indiaavenueinvest.com/asian-heavyweights-india-vs-china/>

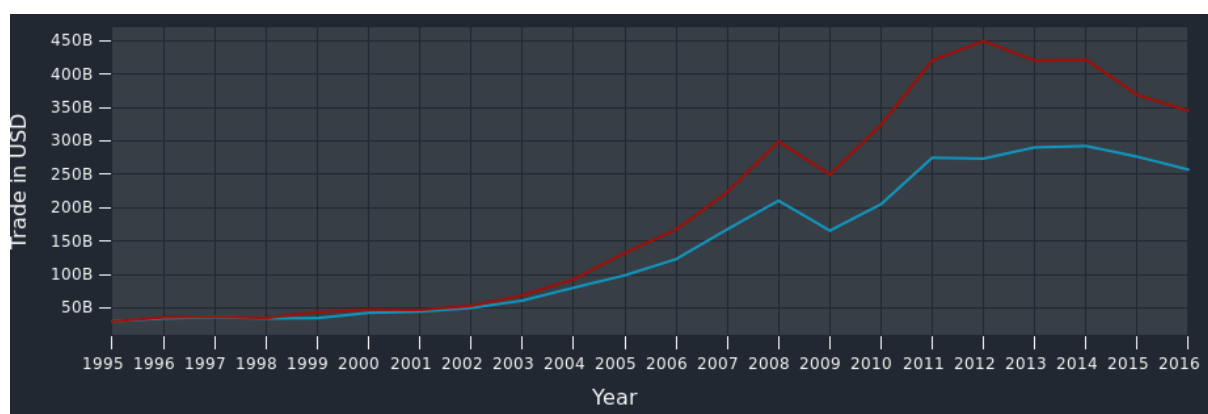
Vzhledem k dlouhodobému ekonomickému růstu nad 5 % ročně, postupně dochází k odbourávání velkého problému Indie – chudoby. Během prvního desetiletí tohoto století se hodinové mzdy indických občanů více než zdvojnásobily (Bonner, 2010). Za chudé je stále ještě dle Světové banky považováno 270 milionů obyvatel a zároveň má tak Indie největší množství obyvatel světa žijící pod hranicí 1,25 dolarů na den. (World Bank, 2016)

Problémem je stále rozdělení Indie do kastovních tříd, s čímž souvisí i velké množství lidí, žijících v podmínkách definovaných jako moderní otroctví (splácení dluhů prací – tzv. bonded labour, dětská práce, obchodování s lidmi, nucené žebrání apod.), jedná se o více než 18 milionů obyvatel Indie (Times of India, 2016; Haider, 2016; GSI, 2016). Světová banka varuje, že pokud chce Indie dosáhnout svého hospodářského potenciálu a udržet stálý růst, musí se i nadále zaměřovat na reformu veřejného sektoru, dopravní infrastrukturu, zemědělský rozvoj a rozvoj venkova, odstranění pracovních předpisů, vzdělávání, energetickou bezpečnost, veřejné zdraví a výživu. (World Bank, 2018)

2.1. Export a import

Statisticky je Indie 18. největší exportní ekonomikou světa. Jen za rok 2016 exportovala zboží a služby v hodnotě 256 miliard USD a importovala 344 miliard USD (viz. Obrázek č. 2), což tedy představuje zápornou bilanci obchodu (Simoes, OEC, 2018). Největší exportní položkou Indie jsou rafinované ropné produkty, diamanty, šperky, balené léky a automobily (Simoes, OEC, 2018). Největšími exportními destinacemi jsou Spojené státy americké (42 mld. USD), Spojené arabské emiráty (30 mld. USD), Hong Kong (13,2 mld. USD) a Čína (8,92 mld. USD). Celkové exporty Indie do Afriky představovaly v roce 2016 22,6 miliard USD. (Simoes, OEC, 2018).

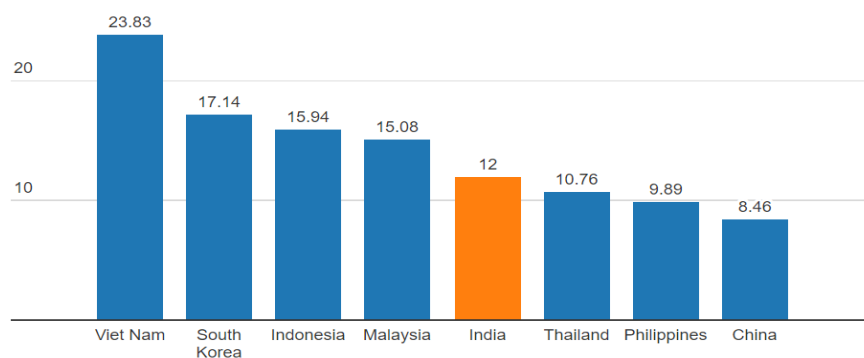
Graf č. 1: Vývoj exportu Indie v letech 1995–2016

Simoes, OEC, 2018. Dostupné online z: <https://atlasmedia.mit.edu/en/profile/country/ind/>

Indický export vzrostl meziročně z roku 2016 a 2017 o 12 %. To se zdá být vysoké číslo, nicméně v porovnání s ostatními asijskými zeměmi (například s Vietnamem nebo Jižní Koreou) je tento růst nízký (viz graf č. 2, červená křivka značí import, modrá export). To, že má Indie zápornou bilanci zahraničního obchodu, je zapříčiněno řadou faktorů. Data z minulých let naznačují, že růst jednotlivých složek exportu je značně nevyrovnaný. Dvě složky exportu – rafinovaná ropa a kovy mohou za více než polovinu tohoto růstu. Jinými slovy, největší mírou se o růst exportu zasloužily trhy ropy a drahých kovů. Dalším trendem, který přímo souvisí s předchozím, je nízká míra růstu exportů u výroby takových položek, které jsou náročné na práci (šperky a drahé kameny, kůže a výrobky z nich, elektronika apod.). Což je způsobeno zejména špatnou a zbrklou implementací nových daní na zboží a služby, kterou implementoval Naréndra Módí v roce 2016, která negativně postihla malé a střední podniky. (Bhattacharya, Kundu, 2018)

Graf č. 2: Srovnání růstu exportu asijských zemí

Bhattacharya, Kundu, 2018. Dostupné online z: <http://www.livemint.com/Politics/aGrOkOiZXMKRmd74nx9MBP/What-Indias-export-performance-tells-us-about-job-creation.html>

Statistická data poukazují na porušení Ranova třetího principu charakterizovaného v podkapitole zabývající se aktéry ED v rozvojových zemích. Nedochází k dostatečné harmonizaci exportu zejména v oblasti malých a středních podniků a nedostatečná je tímto podpora exportu nových produktů, které mají v případě rozvojových zemích daleko těžší proniknutí na zahraniční trhy. Módího politika bude popsána přesněji v dalších kapitolách, avšak nutné reformy v oblasti ekonomiky a daní tímto prozatím nejsou plně efektivní vzhledem k vývoji exportu a stále záporné bilance mezinárodního obchodu.

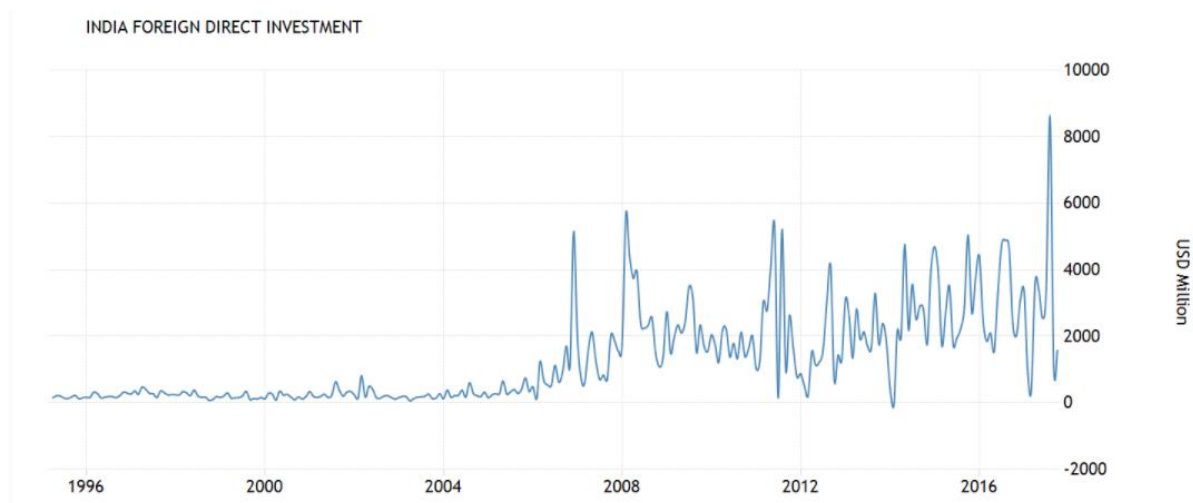
Není překvapením, že největší položkou importu Indie je surová ropa (60,7 mld. USD). Daleko menší položkou importu jsou následující komodity – zlato (22,9 mld. USD), diamanty (19 mld. USD), uhlíkové brikety (12,7 mld. USD) a telefony (10,6 mld. USD). Indie přitom nejvíce importuje z Číny (58,4 mld. USD), z USA (21,7 mld. USD), Hong Kongu (15,4 mld. USD), Švýcarska (14,6 mld. USD) a Jižní Korey (11,6 mld. USD), (Simeos, OEC, 2018). Naproti výše zmíněné nedostatečné podpoře pracovně náročných výrobků však daňová reforma razantně zvýšila daně na některé importované komodity. Příkladem může být nová daň na diamanty a šperky z nich, se zvýšením až o 5 % v některých případech (Diamonds, 2018). Jedná se pouze o konkrétní příklad. Obecně však zvýšení daní na importované zboží slouží k ochraně domácích výrobců a povede k poklesu importu. Důležitou komoditou importu, kterou je potřeba sledovat je zemní plyn, jehož import plánuje indická vláda více než ztrojnásobit a zároveň vybudovat dalších 11 terminálů pro import plynu (v současné době má 4). (Jaganathan, 2018)

2.2. Přímé zahraniční investice

Přímé zahraniční investice jsou jednou z velmi silných stránek indické ekonomiky. Otevření ekonomiky pro zahraniční investice se uskutečnilo už ve zmíněném roce 1991. Současnou prioritou je tedy spíše rozšiřování investic do nových sektorů (Make in India, 2018). V roce 2015 předstihla Indie Čínu a USA) v atraktivnosti pro PZI (Financial Times, 2015; TNN, 2009). Původem atraktivity je výše uvedená nízká cena práce, která má zároveň vysokou technickou úroveň díky vzdělávání v Indii. Druhým faktorem atraktivity je velikost indického trhu. Střední třída obsahuje velké množství zaměstnanců s penězi určenými k přímé útratě. V paritě kupní síly je Indie třetí největší ekonomika světa (Awasthi, 2017). Dalšími faktory jsou technologické a inovační schopnosti, investiční pobídky a domácí ekonomická situace. V grafu níže je vidět vývoj investic zveřejněných Indickou rezervní bankou (Reserve bank of India). Jak je vidět dlouhodobým trendem je růst celkových investic. V grafu jsou ale velké výkyvy, vzhledem ke specifickým faktorům ovlivňujícím výše investic z měsíce na měsíc.

Například v roce 2017 byly nejnižší investice v březnu v celkové hodnotě 395 mil. USD a naopak v srpnu téhož roku dosáhly PZI absolutního maxima hodnotou 8 579 mil. USD. (Trading Economics, India FDI, 2018)

Graf č. 3: PZI Indie v letech 1996–2017

Trading Economics, 2018. Dostupné online z: <https://tradingeconomics.com/india/foreign-direct-investment>

Současná vláda dělá vše proto, aby zvýšila příliv PZI – zvýšila razantně horní hraniční limit PZI z 26 % na 49 % v sektoru pojišťovnictví (PTI in Economic Times, 2018) a zároveň liberalizovala dalších 25 sektorů v rámci politiky „Make in India“ (Make in India, FDI, 2018). Od startu této kampaně došlo k růstu PZI o 48 % za pouhý jeden rok (PTI in Economic Times, 2015), což indikuje správnou funkci podpory investic. Nejvyšší nárůst byl v sektoru telekomunikačním a sektoru informačních technologií – software i hardware a nejvyšší příjem investic byl z Mauricie. Dnes Indie vyniká zejména v extenzivním rozměru založeném na hromadném lákání investorů skrze velmi přehledné stránky a kampaň s úderným názvem (Make in India), která se objevila ve většině světových médií. Soukromé investice by podle Světové banky měly růst mezi lety 2018-19 v průměru o 8,8 %, tudíž se stane motorem pro domácí ekonomiku. (Press Trust of India, IBEF, 2017)

Velkou měrou k množství investic přispívá také podnikatelské prostředí v dané zemi. Pro měření podnikatelského prostředí je nejrozšířenějším měřítkem Index Ease of doing business (ukazatel obtížnosti podnikání) vytvořený Světovou bankou, který se zaměřuje na jednotlivé aspekty podnikání většiny zemí světa (190) a vytváří žebříček v několika kategoriích, z kterých pak vyplýne průměrem celkové umístění. Mezi kategorie patří založení podniku, získání stavebních povolení, dostupnost elektřiny, registrace nemovitosti, zisk půjčky, ochrana malých investorů, platba daní, obchod přes hranice, schopnost vymáhání smluvních podmínek, řešení

platební neschopnosti. Jednotlivé kategorie mají své podkategorie, podobně utvářející celkové veličiny. (Doing Business, 2018)

Poslední report indikuje, že od roku 2003 proběhlo v Indii 37 reforem spojených s indexem a z toho více než polovina v posledních čtyřech letech (World Bank, press release, 2017b). Celkové hodnocení Indie v roce 2018 je stá příčka. Oproti minulému roku si polepšila o 30 příček. Na jednotlivých indikátorech je patrné, kde mají současné reformy největší efektivitu a kde se růstový potenciál Indie zadržává. Nejpodstatnější a velmi pozitivní je ale fakt, že si oproti minulému roku Indie polepšila ve všech oblastech minimálně o příčku. Velmi silné stránky má Indie v oblastech přístupu k elektřině (29. místo), kde došlo ke zrychlení přístupu k elektřině ze 138 dnů na pouhých 45. To souvisí nejen s obrovskými investicemi Indie v posledních letech do zefektivnění termálních elektráren, ale také s enormní snahou Indie stát se velmocí v oblasti obnovitelných zdrojů energie nebo s progresivním systémem vzdělávání v technických oblastech indických univerzit a podporou studentů v zahraničním studiu (IBEF, Power Sector, 2018). Další silnou stránkou je získání hypotéky, které bylo zejména v minulých letech naopak kritizováno. Vůbec nejlépe si vede současná vláda v oblasti ochrany malých investorů (4. místo). To souvisí s velkým zdaněním importů, které již bylo zmíněno výše v textu a obecně s vysokou mírou protekcionismu malých podniků v Indii. (Doing Business, 2018)

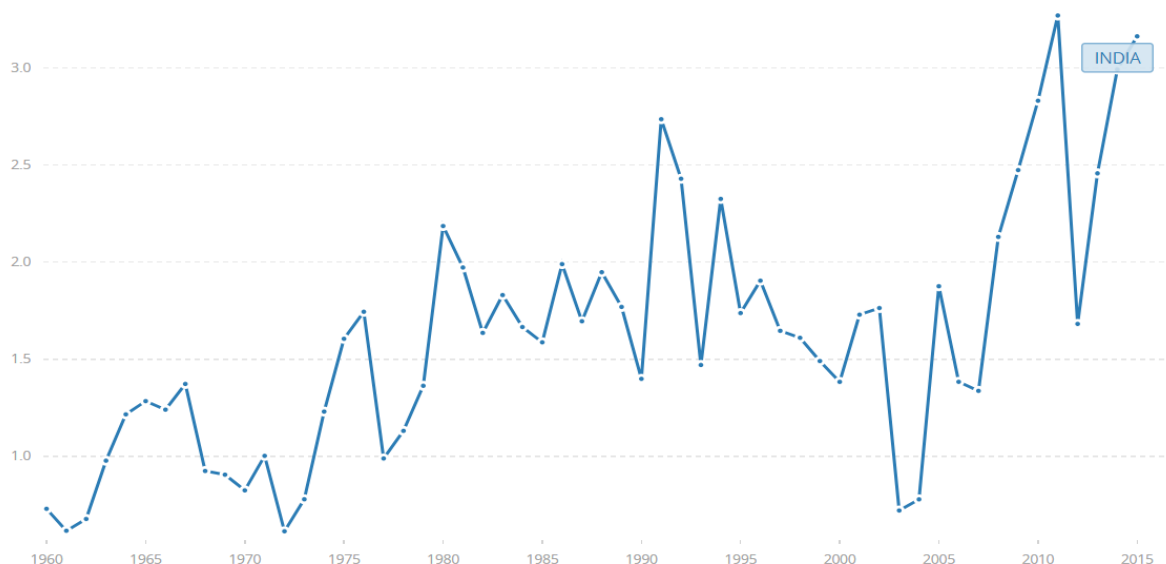
Naopak prostor pro zlepšení má Indie v oblastech zisku stavebních povolení (181. místo, přičemž proces trvá 128 dní), vymahatelnost smluvních závazků (enforcing contracts, 164. místo) nebo vůbec samotné založení podniku, jehož procedura trvá téměř 30 dní (Doing Business, 2018). Obecně největším problémem je ale nevyrovnanost velkoměst s venkovem v Indii. Je potřeba si uvědomit, že index je vytvářen jen pro 2 největší města Indie – Bombaj a Dillí a proto samozřejmě dochází ke značnému zkreslení.

2.3. Rozvojová pomoc

V Paritě třetí největší ekonomika světa skutečně přijímá velké množství zahraniční pomoci, která velmi kolísá v jednotlivých letech a často je její výše spojená s konkrétními událostmi. V letech 2011–2015 byly částky zahraniční rozvojové pomoci přijaté Indií následující 3,27 mld., 1,682 mld., 2,457 mld., 2,992 mld. a 3,163 mld. USD (World Bank Data, 2018). Největším dárce byla samozřejmě organizace Světová banka, následovaná např. Německem, Japonskem, Velkou Británií, Francií, Asijskou rozvojovou bankou, USA, EU apod. Samozřejmě se příčky během let lišily (World Bank Data, 2018). Zároveň je ale Indie poskytovatelem zahraniční pomoci. Na rok 2015-2016 má rozpočet 1,6 mld. USD a ve

sledovaném období (2011-2015) rostl tento rozpočet meziročně přibližně o 24 %. Tento trend je sledovatelný u všech zemí BRICS. (Asmus, Fuchs, Müller, 2017)

Graf č. 4: Zahraniční pomoc přijímaná Indií v letech 1960–2015

World Bank Data, 2018. Dostupné online z: https://data.worldbank.org/indicator/DT.ODA.ALLD.CD?end=2015&locations=IN&name_desc=false&start=1960&view=chart

Rozvojová pomoc je rozdělována samozřejmě vzhledem k současným světovým problémům a zejména prioritám zahraniční politiky země. Stejně tak je to i u Indie, která se v posledních letech soustředí zejména na větší aktivitu ve svém okolí a u svých sousedů, zejména pak směrem k jižním a jihovýchodním státům Asie. Největším příjemcem byl například ve sledovaném období Bhútán, následovaný Afghánistánem, Srí Lankou, Nepálem, Bangladéšem, Myanmarem a Maledivami. Africké státy v průměru dosahují zhruba 3 % z celkové částky (Logical Indian, 2015). Za účelem rozdělování a zprostředkování indické zahraniční pomoci byla vytvořena India Agency for Partnership in Development (IAPD), jejíž rozpočet byl vyčíslen na 11,3 mld. USD pro dalších 5 let (Logical Indian, 2015). Důvodem pro jeho vytvoření byl větší dohled nad toky peněz a zahraniční pomoci, kterou před existencí IAPD řídilo několik úředníků MZV.

Rozvojová pomoc je samozřejmě strategickým ekonomickým a politickým nástrojem zahraniční politiky. Strategických důvodů rozvojové pomoci je mnoho – zisk statutu regionální/globální mocnosti a obecně zvýšení mezinárodního statutu, zisk uznání, posílení zahraničního vnímání, posílení politických a kulturních vazeb, odměna za postoje nebo chování země přijímající pomoc nebo snaha o změnu chování takového aktéra. Samozřejmě jsou

důvody i ekonomické – rozvoj infrastruktury pro budoucí příjem a rozvinutí zahraničního obchodu nebo posílení bezpečí vlastních občanů v zahraničí, zisk nerostných surovin apod. Fakt, že zahraniční rozvojová pomoc má vždy vedlejší úmysly a konkrétní cíle dokazuje vyjádření Mitchella, který kritizoval rozhodnutí indické vlády při koupi francouzských stíhacích letounů Rafale namísto nabízených britských Eurofighter Typhoon. (Bidwai, 2012)⁵

Zahraniční pomoc Indii je v médiích velmi často skloňovaným tématem. Indie je jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik světa, regionální velmoc s jaderným a vesmírným programem, plánující expedice na Mars a vysílající satelity pod velením ISRO – Indian Space Research Organisation, stále však každoročně dostává miliardy dolarů díky rozvojové pomoci, které Indie evidentně využívá i pro financování těchto programů. Nejvíce je toto patrné u Velké Británie, posílající každoročně stamiliony liber, které končí špatně alokované a v britských médiích se následně objevují články obsahující komentáře, že *„jediná věc, která právě potřebuje být vyslána do vesmíru je kancelář VB pro zahraniční pomoc“* (Deauville, 2017).

⁵ Mitchell, jako sekretář odboru mezinárodního rozvoje dokonce komentoval, že britská rozvojová pomoc byla přímo cílena za účelem budoucího prodeje letounů.

3. Vývoj zahraniční politiky a ekonomické diplomacie Indie

Napříč dostupnými zdroji od indické vlády neexistuje jediný dokument představující komplexní výklad ED a zahraniční hospodářské politiky až po současnost. Cílem této kapitoly je ukázat posuny v zahraniční ekonomické diplomacii Indie před studenou válkou (od zisku nezávislosti po konec studené války), po studené válce a v současnosti. Politika Indie se přesunula od "soběstačnosti", protekcionismu a nezapojování do mezinárodních vztahů v mezinárodních ekonomických záležitostech před studenou válkou na ED, která ukazuje podstatný zájem o členství na mnoha různých mezinárodních fórech a o vedoucí postavení v regionu. Zmíněný posun byl podpořen ekonomickou liberalizací na domácím trhu související s rozpuštěním Sovětského svazu a změnou mezinárodní politické dynamiky. Vysoce postavení úředníci (ministři zahraničních věcí a vysocí představitelé zahraniční politiky) spolu s aktéry indického soukromého sektoru samozřejmě také hráli roli v rozvoji a přechodu indického zahraničního obchodu. Změny zahraniční ED Indie jsou důsledkem domácích i vnějších tlaků a omezení. Vnitřní kulturní determinanty Indie představované politikou indických vůdců sloužily jako vodítko při jejím přechodu od vnitřně orientovaného postoje k vnějšímu, integrovanému mezinárodnímu směřování.

3.1. Zahraniční politika a ekonomická diplomacie Indie před studenou válkou

Autoři zabývající se ekonomickou diplomacií a ekonomickou zahraniční politikou v období před studenou válkou (např. Chiriyankandath, 2004, s 200), dávají největší váhu v utváření a budoucím směřování ED Indie Jawaharlalovi Nehruovi, prvnímu premiérovi od počátku nezávislosti Indie. Je to samozřejmě dáno jeho dlouholetou, sedmnáctiletou vládou, při které utvořil poměrně silnou pozici moci pro Indii v rámci Asie a také Afriky, mezi tzv. nezúčastněnými státy.

Indická zahraniční hospodářská politika za vlády Néhrua byla založena na "společných principech" ekonomického spoléhání se na sebe samého a politického sblížení nebo na čtyřech principech *"antikolonialismu, neangažovanosti⁶, mírového soužití a odmítnutí síly v urovnání mezinárodních sporů"* (Maitra, 1967, s. 793). Ganguly a Pardesi (jedni z nejvlivnějších akademiků na téma vývoje indické zahraniční politiky) jsou toho názoru, že odkaz světa plného možností byl změněn až vlivem čínsko-indické války z roku 1962 na o dosti realističtější pohled na svět plný hrozeb, při kterém si Indie i nadále udržela neutralitu (Ganguly a Pardesi, 2009,

⁶ V některých pramenech označována jako nezúčastněnost.

s. 4). V oblasti ekonomické zahraniční politiky tak zavládl protekcionismus a uzavřenost trhu, ačkoli existoval tlak nezúčastněných států na Indii, která měla tyto státy řídit, čemuž se Indie bránila tvrzením, že na vůdčí postavení v takovém měřítku v tomto sdružení států neměla dostatek finančních prostředků (Maitra 1967, s. 794). Vláda premiéra Gándího byla kritizována similaritou k předešlé vládě v oblasti multilaterální diplomacie, avšak podařilo se jí alespoň mírně zlepšit vztahy s Čínou a Pákistánem. (Rubinoff, 1991, s. 326)

Následovala vláda strany Bharatiya Janata Party (BJP) z roku 1977, která se politicky orientovala spíše na USA a podporovala jaderné odzbrojování se snahou uklidnit Sovětský svaz (Noorani, 1978). Z pohledu zahraniční hospodářské politiky se v následujících dekádách politika uzavřenosti odrazila v nedostatečném zapojení do globální ekonomiky. Politika, kterou Ganguly a Pardesi charakterizují jako politiku státní industrializace spojené s *"exportním pesimismem"* (Ganguly a Pardesi, 2009, s. 10), vedla k ještě hlubšímu propadu mezi Indií a zbytkem globální ekonomiky. Po ropné krizi v roce 1972 se Indie rozhodla hájit Skupinu 77 - skupinu rozvojových zemí, která hledala spravedlivější zastoupení a chtěla posílit svůj vliv ve světovém hospodářském a finančním systému. (Noorani, 1978)

Nicméně, Indie nebyla schopna získat od Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC) ústupky z pozice rozvojové země, která má nízké zdroje (Ganguly a Pardesi, 2009, s. 11). Vliv Indie byl tedy značně omezen na otázky týkající se jižní Asie a regionálních problémů. Sridharan (2002, s. 57) sdružuje důležitou diskusi o nutnosti ekonomické síly v arzenálu každé země a to jak z hlediska soft i hard power, což argumentuje tím, že státy, které jsou ekonomicky silnější, jsou schopné lépe prosazovat diplomatický vliv, zejména v mezinárodních organizacích. Nedostatek této složky moci zahraniční politiky Indie je kriticky důležitý pro pochopení nedostatečného vlivu Indie předtím, než se uskutečnila ekonomická liberalizace v roce 1991.

Během sedmdesátých let se Indie v oblasti zahraniční hospodářské politiky a diplomacie více soustředila na získání zahraniční pomoci, než na podporu domácí ekonomiky. Nicméně ekonomika zůstala stagnující kvůli nízké produktivitě, neúčinnému veřejnému sektoru, vysoké míře úřednictví a neefektivnosti obchodních a investičních politik, což přímo naznačuje nefunkční ED. India Gándhiová byla ve své druhé funkci od roku 1980 podpořena větší domácí stabilitou (pokud jde o její mocenskou základnu), což jí dalo větší svobodu usilovat o širší mezinárodní profil (Mansingh, 1984). Její ED spočívala ve snahách o iniciativy v Africe, Asii a na Blízkém východě, a to prostřednictvím fór jako Commonwealth, Hnutí nezúčastněných zemí, Asijské hry a summitu v Dillí. Ze zahraničních ekonomických politik různých předsedů

vlád je jasné, že domácí problémy často stály v cestě postupu Indie na místo velmoci v celosvětovém systému (Mansingh, 1984, s. 207). Kapur (2009) podotýká, že Indie byla v 80 letech charakterizována rozporem mezi svými ambicemi stát se důležitou velmocí mezinárodního systému a snižováním ekonomického vlivu.

Indii se i tak na začátku 80. let dařilo získat větší vliv minimálně jako regionální mocnosti, ale kvůli velkému deficitu kapitálových fondů byla nucena dostat se do vztahů s oběma stranami studené války a integrovat se do globálního systému mezinárodního obchodu. Charakteristikou značné části ekonomické zahraniční politiky Indie v období studené války bylo tedy rozporuplné hlášení se k nezúčastněným státům a stejnému statutu s konceptem neutrality, ale ekonomická závislost a angažovanost je jasným příkladem zúčastněnosti. Zúčastněnost nejen v kooperaci se supervelmocemi, ale také prostřednictvím Světového obchodního fóra, WTO atp. Tato rozpolcenost byla často kritizována, jelikož velká snaha Indie stát se velmocí například podpořením některých politik mezinárodních organizací byla často v cestě tolik potřebným ekonomickým reformám. (Kapur, 2009)

Velká změna zahraniční politiky Indie přišla koncem studené války, která s sebou nesla nespočet výzev pro vedení (a byrokratický aparát) státu, které muselo razantně změnit zahraniční a ekonomickou politiku země. Reorientace zahrnovala otevřenost spolupráce se Spojenými státy a západní aliancí, silné zaměření na domácí hospodářské politiky, zvýšenou pozornost na budování vojenských schopností země a nakonec zvětšení úlohy Indie v globálním systému. Rozpad Sovětského svazu dále přispěl k potřebě změny státně regulovaného industrializačního přístupu. To dokonce vedlo pod taktovkou Manmohana Singha, tehdejšího ministra financí k tomu, že Indie vstoupila do programu strukturálních úprav MMF. (Dooley, 2003, s. 27)

3.2. Zahraniční politika a ekonomická diplomacie Indie po skončení studené války

Na ekonomické úrovni vyvolala indická fiskální krize v důsledku války v Perském zálivu v roce 1991 a vliv cen ropy na ekonomiku nutnost přehodnotit mezinárodní hospodářskou politiku země tehdejším ministrem financí Manmohanem Singhem. Podle Sridharana už v roce 1990 nemohli aktéři mezinárodního systému nadále ignorovat sílící spojitosti mezi ekonomikou a zahraniční politikou země (Sridharan, 2002, s. 58). K tvorbě zahraničně politických strategií se stále více berou v úvahu strategie ke zvýšení vlivu země v zahraničí s využitím přitažlivosti domácích faktorů. Jak již bylo naznačeno v předchozím textu, Indie se (jako celá řada dalších států) ocitla na rozmezí. Spíše než přizpůsobit se menším ekonomikám

v rámci hnutí nezúčastněných států, viděla lepší příležitosti k vytvoření strategických hospodářských aliancí s ostatními zeměmi jižní Asie, jihovýchodní Asie, východní Asie, USA a EU. To se stalo základem zahraničních ekonomických vztahů Indie od 90. let. Z pozice velkého státu z Hnutí nezúčastněných států si mohla Indie vybrat své spojence a zaměřit se na své priority. Zaujala reprezentativní postavení, jako vítěz chudých a osvobozených od kolonialistické nadvlády, začala volat k reformě globálního režimu zahraniční pomoci na poli MMF a větší rovnosti při vytváření reformy mezinárodního systému. (Ganguly, 2004)

Baru (2008) dále komentuje sedm prvků vedoucích k nutnosti změny myšlení a zahraniční politiky Indie a jejich vztahů s okolním světem. Prvním prvkem je kolaps Sovětského svazu. Rozpad a zánik tohoto spojence vedl k strategickému, ekonomickému kolapsu zahraniční politiky Indie a celkově mezinárodního systému. Druhým byla krize platební bilance v letech 1990–1991 a nutnost přijmout stabilizační program pro zajištění finanční podpory MMF a Světové banky. Indie byla také donucena odklonit se od vnější pomoci a zadlužování jako hlavních zdrojů podpory platební bilance a zvolila si zahraniční obchod, zejména obchod se službami a investice. Čtvrtým prvkem byl trend Indie dostávat se na pozice důležitého člena mezinárodních organizací – WTO, FTA, ASEAN atp. I růst Číny měl významný dopad na smýšlení v Indii. Růst sousední velmoci musel být vzat v potaz při formování všech strategií a je tedy pátým z prvků. Poslední 2 prvky jsou dovednost a potenciál v oblasti informačních technologií a růst orientace soukromého sektoru na zahraničí. Rostl zahraniční business, export a mezi indickými firmami se objevovaly první nadnárodní korporace. (Baru, 2008)

Mohan (2006) identifikuje tři strategické "kruhy", které mohou být použity ke zkoumání zahraniční politiky Indie po roce 2000, neboť hospodářský růst země přitahoval značnou pozornost. V prvním kruhu byly problémy, které souvisejí s bezprostředním okolím Indie, kde se země snažila o regionální hegemonii. Druhý okruh zahrnoval rozšířené sousedství: tam, kde se Indie chovala realisticky, pokud jde o ochranu svých zájmů a vyrovnaní jiných mocností, jako je Čína. Třetí kruh je zbytek mezinárodního systému, kde se Indie snažila využít svého ekonomického vlivu, aby působila jako mocnost. Opětovná implementace takového druhu strategie byla popsáním problémem v období studené války, kdy Indie příliš sledovala zájem stát se globální mocností v systému, který vedl k ekonomickému poklesu a poklesu vlivu. Tento problém a spojení Indie se Sovětským svazem během studené války byly odstraněny na počátku devadesátých let a ekonomická liberalizace a otevřenost dovolila zemi přehodnotit svou zahraniční politiku mimo její přímé sousedství – orientací na USA, Čínu a Commonwealth.

Ganguly (2004) zavádí myšlenku morálního přesvědčení k přiblížení zahraniční politiky Indie po studené válce: zatímco se země zdržovala aktivit při sporech mezi globálními mocnostmi, nepřiměřených jejímu vojenskému a geopolitickému významu, Indie bojovala za rovnoprávnost dekolonizovaných, neindustrializovaných zemí. Indie se dále zasazovala o změnu globálního režimu zahraniční pomoci, spravedlivějšího režimu jednání v rámci Světové obchodní organizace a reformy MMF a WB s cílem lépe odrážet a chránit zájmy slabších států. Dalo by se říci, že toto bylo základem pro vstup Indie do trilaterální skupiny IBSA (Indie-Brazílie-Jihoafrická republika) v roce 2003 a později do oficiálního seskupení zemí BRICS (Brazílie, Rusko, Indie, Čína a Jihoafrická republika). Členství Indie v těchto organizacích upevnilo postavení Indie v globálním měřítku a země se přidala do aliancí s dalšími rozvíjejícími se mocnostmi se společnými domácími a širšími ekonomickými cíli a sdílenými ideály o spravedlivějším uspořádání ekonomického režimu.

3.3. Zahraniční politika a ekonomická diplomacie Manmohana Singha

Při charakterizování ED po skončení studené války nesmí být opomenut Manmohan Singh, a to ať už je zmiňováno období, kdy působil jako ministr financí v letech 1991–1996 a přispěl tedy velkou měrou k ekonomické liberalizaci, nebo dlouhé období v letech 2004–2014, kdy působil jako premiér indické republiky (Tradingeconomics, 2018b). Po úspěšné externí liberalizaci došlo k okamžitému skoku v růstu HDP na 7,5 % (o 2 % oproti každoročnímu růstu v 80. letech), (Tradingeconomics, 2018b). Ve vnímání Indie ze strany okolních států došlo k posunu, zatímco před touto liberalizací zahraniční politiky a ekonomie byla historicky Indie komparována s jejími sousedy v jižní Asii a zejména s Pákistánem, nyní byla komparována s dalšími státy ASEAN a Čínou. Kromě dlouhodobého zvýšení hodnot HDP došlo k výraznému snížení zadlužení Indie. Mezi lety 1999 – 2006 došlo k navýšení exportu služeb o 50 miliard USD, z čehož třetina byla spojena s IT sektorem, jedním z prvků změny orientace ZP Indie, jak bylo zmíněno výše (Baru, 2008, s. 7).

Strategii vnější ekonomické liberalizace Indie lze označit za stabilní a úspěšnou. Byla charakterizována politickou stabilitou a postupnými kroky, které pomohly odolat asijské finanční krizi z let 1997-1998, sankcím spojeným s narušením klimatických podmínek po jaderných zkouškách v roce 1998, akumulaci devizových rezerv, zajistily stabilitu směnných kurzů, snížení vnějšího dluhu a tyto kroky také vedly k zvýšení podílu na globálních tocích kapitálu (Baru, 2008, s. 8). To vše vzbudilo zájem o Indii zejména při jednání WTO v Dohá, kde byla již prezentovaná jasná strategie na podporu podniků a lepší přístupnost komodit ze

všech sektorů. Singh zaujal proaktivní postoj k mnohostranným mezinárodním i regionálním obchodním jednáním, jež velmi jasně charakterizují jeho první období ve funkci premiéra.

Brzy jako předseda vlády vytvořil nový institucionální mechanismus pro koordinovanou tvorbu politik na vnějším poli v podobě Výboru pro obchodní a hospodářské vztahy (Trade and Economic Relations Committee TERC). TERC předsedal předseda vlády a zahrnoval ministry zahraničních věcí, financí, průmyslu a obchodu a zemědělství a místopředsedu Komise pro plánování a poradce pro národní bezpečnost. TERC zůstal v období 2004-2008 aktivním orgánem, který prosazoval dohodu o volném obchodu mezi Indií a seskupením ASEAN a vymezil postoj Indie k řadě dalších dvoustranných, regionálních a mnohostranných obchodních jednání (Baru, 2008, s. 8). Multilaterální dohody a uskupení jsou skutečně často skloňovanou součástí politiky Singha, dokazuje to přes 20 regionálních, preferenčních, kooperačních dohod a partnerství uzavřených za jeho vlády. Indie měla být velmi významným aktérem v mezinárodním systému spojeném pravidly pod vedením WTO. Proto se snažila o další liberalizaci a rozšíření prvků agendy jednání WTO, a obecně o liberalizaci práce, výrobků a služeb. (Kaushik, 2009)

Zatímco větší otevřenost zahraničního obchodu zvýšila význam vnějších ekonomických vztahů, měnící se zeměpisný charakter tohoto obchodu zcela pochopitelně změnil relativní význam různých zemí. Jak již bylo několikrát zmíněno, jedním z determinantů změny orientace Indie a indické zahraniční politiky byl rozpad SSSR. Během studené války byl Sovětský svaz významným hospodářským partnerem pro Indii. Po zhroutení Sovětského svazu zmizel sovětský trh. Na jeho místě (a kromě Spojených států a Evropské unie) se ASEAN a východoasijské trhy ukázaly jako důležité místo pro indický vývoz. Dokonce ani v oblasti obchodu s obranou Rusko již nebylo a není zcela dominantním hráčem, přičemž Indie diverzifikuje své dovozy v oblasti obrany. (Chiriyankandath, 2007)

Jedním z klíčových prvků zahraniční ekonomické politiky Indie byla migrace indické práce, a to nejen ve smyslu poskytování outsourcingu a off-shoringu. Velkým a důležitým zdrojem přílivu zahraničního kapitálu jsou peněžní migrace vytvářené miliony indických pracovníků na středním východě a v zemích OECD. Velmi podstatnou složkou integrace Indie do mezinárodní ekonomiky jsou zahraniční investice domácích multinacionálních podniků, které se vzhledem k trendu násobně zvedají každý rok. V Indii se jedná zejména o nadnárodní podniky ze sektoru farmaceutického, automobilového nebo informačních technologií. ED za premiérského působení Manmohana Sigha spočívala kromě podpory exportu a PZI

v energetické bezpečnosti a zmíněné regionální integraci, jak bude popsáno dále. Vzhledem k prioritám zahraniční politiky Indie, v té době velkou měrou zaměřen na ekonomickou prosperitu, musel Singh vyvíjet diplomatické iniciativy vzhledem k hlavním strategickým partnerům pro udržení stabilního růstu.

Jedním z hlavních partnerů byly nově Spojené státy. Co se týče ED ze strany Singhovy vlády, byla zaměřena zejména na udržení současného ekonomického růstu. Proto Singhova první cesta do zahraničí směřovala na setkání BIMSTEC⁷ za účelem prvního a velmi podstatného setkání s prezidentem USA Goergem Bushem. Singh se snažil během rozhovoru s prezidentem nastínit problém energetické bezpečnosti spojené se silnou závislostí Indie (a také Číny) na ropě a vzhledem k tehdejší krizi, která už tak zasáhla jak Indii, tak USA, oba dobře chápali nutnost Indie porozhlédnout se po alternativních zdrojích energie. Singh přitom jasně poukazoval na problém s omezením a diskriminací civilního vývoje v oblasti atomové energie ze strany západních režimů. Bush si uvědomoval nebezpečí zdražení ropy zvýšením spotřeby ropy státy Číny a Indie, a tak byl otevřen jednání a pomoci indickému jadernému výzkumu. (Chakraborty, 2013)

Jejich rozhovor pokračoval následující rok v Moskvě (2005), ale je potřeba si uvědomit, že právě snaha pomoci Indii v oblasti nukleárního výzkumu byla jen jednou z mnoha iniciativ ve snaze pomoci Indii v ekonomickém a technologickém pokroku. Z této malé dohody se stala obrovská diplomatická iniciativa vedoucí k podpisu obsáhlé smlouvy se státy Mezinárodní agentury pro atomovou energii (a státy NSG – Nuclear Suppliers Group). Vznikl tedy plán na rozvoj indického jaderného programu odtrženého od možného vojenského jaderného programu a došlo tak k de facto uznání Indie jako země s jadernými zbraněmi (Chakraborty, 2013). Vzhledem k jadernému programu se zvedla vlna kritiky ze všech stran vládního spektra. Levice nesouhlasila s příklonem k USA, pravice kritizovala ztrátu strategické autonomie. Jako příkladem dalších iniciativ mezi Indií a USA může být podpora tzv. zelené revoluce, podpora zemědělství nebo technického vzdělání.

Vztahy Indie s ostatními velmocemi byly zaměřeny na obchod, investice a pohyb pracovníků a proto je výše zmíněn zvláštní případ bilaterální diplomacie na příkladu USA. Na druhou stranu politická témata, např. související s terorismem (jakožto obrovským tématem na počátku tisíciletí), byla diskutována a řešena na multilaterální úrovni prostřednictvím globálních fór a společných prohlášení skupin zemí. Nejdůležitější otázky bilaterálních vztahů se tedy týkaly

⁷ Bangkok for the Bay of Bengal Initiative for Multisectoral Technical and Economic Cooperation.

hloubky, šířky a podmínek ekonomické spolupráce, byly tedy silně spjaty s ED. Důkazem podstatné priority podpory a nutnosti obchodu s velmocemi bylo i výrazné prohloubení vzájemného obchodu mezi Indií a Čínou i přes vzájemné konflikty.

Vzhledem ke snaze Singha získat uznání v rámci mezinárodního systému (např. stát se stálým členem Rady bezpečnosti OSN), musela Indie vyvinout iniciativy v bezprostředním sousedství a zejména se pokusit zlepšit vztahy se sousedním Pákistánem a ukončit dlouhotrvající konflikty v Džammú a Kašmíru. Singh pozval prezidenta Perveze Musharrafa v roce 2005, aby pokračoval v dialogu mezi zeměmi u příležitosti vzájemného zápasu v kriketu (Huggler, 2005). Výsledkem byla obchodní dohoda a plán vybudování železniční trati mezi zeměmi, nicméně dlouhodobým trendem jsou vysoká očekávání ze strany obyvatel Indie a přehnaný zájem médií při vzájemných návštěvách, vedoucí k následnému zklamání kvůli příliš malým pokrokům při budování lepších vztahů. Proto Singh přehodnotil dosavadní politiku a rozhodl se pro více neformální vztahy a sbližování občanů obou států například právě během sportovních událostí. Singh se tedy snažil o zvýšení interakcí mezi podniky a interakcí mezi lidmi obou států tak, aby využil prostředků globalizace k odstranění pomyslných hranic mezi zeměmi, čímž by vzájemnou závislostí států zamezil teroristickým útokům a místo radikálních mezinárodních úmluv se jednotlivými kroky snažil z dlouhodobého hlediska více propojit oba státy. (Peer, 2010)

Bylo jasné, že liberalistický pohled Singha je spíše vizí do budoucnosti, proto jsou snahy sblížit státy a zlepšit propojenost mezi státy (ať už ekonomik, lidí nebo infrastruktury) pouze malými krůčky větší vize, kterou Singh přenesl do podoby čtyř bodů: Kašmír bude mít stávající hranice, nicméně lidé se budou moci volně pohybovat z regionu do regionu. Region bude mít vlastní samosprávu, nicméně nebude samostatným státem, nebude nezávislý. Vojenské jednotky budou staženy z oblasti. Bude vytvořen mechanismus kontroly nad územím s orgánem složeným ze zástupců Indie, Pákistánu i Kašmíru. (Wani, Institute of SAS, 2016)

Další součástí aplikace ED v oblasti nejbližšího sousedství je tzv. neregiproční liberalizace (non-reciprocal liberalisation). Teorie neregiproční liberalizace spočívá v otevření domácí ekonomiky, aniž by domácí ekonomika očekávala rovnocenné otevření nebo výhody ze strany ekonomiky zahraniční. Neregiproční liberalizace je samozřejmě nejčastěji poskytována nejméně rozvinutým zemím (LDCs z anglického least developed countries) a tuto liberalizaci uplatňuje oficiálně velká řada států, nicméně často jsou zapojeny vedlejší, skryté úmysly, které diskreditují tuto politiku ED. Singh ji po vzoru předchůdce Gujrala aplikoval nejprve na CMLV

státy uskupení ASEAN (Kambodža, Myanmar, Laos, Vietnam) a později, roku 2006, byla politika rozšířena na všechny LDC země jižní Asie. Vzhledem k úspěchu v ekonomické oblasti a zvýšení mezinárodního vnímání Indie jako mocnosti, byla politika rozšířena v roce 2008 i na ostatní LDC státy světa. (Baru, 2008, s. 15)

Indie tedy poskytuje určité výhody a rozvojovou pomoc, aniž by za to obratem něco vyžadovala, což se už v této době významně liší od čínské politiky, která dlouhodobě v Africe poskytuje půjčky kryté nerostnými surovinami. Příkladem může být snaha vyvinutá pro státy Jihoasijského sdružení pro regionální spolupráci (SAARC), kde na setkáních při vytváření agendy nabídnul zmíněnou asymetrickou liberalizaci v oblasti obchodu, společného postupu při různých výzkumech, vytváření politických řešení (často v rámci demokratizace), společný boj proti změně podnebí, pomoc při stavbě silnic, železnic a leteckých linek nebo budování univerzit. (Baru, 2008, s. 15)

Singhova politika dále na východ Asie a jihovýchod Asie byla obdobná, jako v případě Pákistánu v oblasti spolupráce na bilaterálním základě v ekonomické oblasti s postupným prohlubováním vztahů mezi občany a spolupráce podniků. Rozdílem zde však byla snaha dostat se do západoasijské komunity, což vedlo k vytvoření zóny volného obchodu mezi státy Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN) a Indií, projekt ASEAN FTA začal být diskutován už v roce 2003 a právě v roce 2009 byla podepsána smlouva o volném obchodu. (ASEAN, 2018)

Směrem na západ od svých hranic dával Singh velkou váhu zemím u Perského zálivu v iniciativě „Look West“. Obecně se dá říci, že vzhledem k arabským státům došlo k výrazné změně – odklonu od politiky k čisté ekonomice, k čemuž vede dlouholetý konflikt s Pákistánem (jakožto muslimskou zemí) a tedy neschopnost dosáhnout většího strategického průlomu v regionu. Velký důraz kladl Singh na spolupráci se státy, kde žije velké množství obyvatel původem z Indie, například se Saudskou Arábií, jelikož jejich zahraniční transakce velkou měrou přispěly k tvorbě rezerv ze zahraniční směny (vyrovnanosti platební bilance). Důraz na jednotlivé státy je tedy dán ekonomickou signifikancí indické komunity v těchto státech a samozřejmě ekonomickou přitažlivostí, kterou tento region nabízí nejen v energetické oblasti. (Mohan, 2004)

Nebylo by ale vhodné mluvit o Singhově zahraniční politice bez zmínění dalších důležitých bodů jeho doktríny a těmi jsou zejména sekularizace a demokratizace. První ze zmíněných už byla nepřímo několikrát uvedena v textu výše. Singhova vláda viděla velkou strategickou

podstatu ve vysokých investicích do školství, vzdělávání, technických dovedností, budování kapacit a schopností a to jak se státy skupiny LDC, tak s rozvinutými státy, jako USA, se kterými Indie kooperovala v oblasti zemědělské, univerzitní, nukleární i technologické. Druhý bod, demokratizaci, jako součást Singhovy doktríny, dokládá spoluzaložení demokratického fondu Spojených národů (UN Democracy Fund).

Oproti USA však šířili demokracii jinou formou, jelikož principem zahraniční politiky bylo také nevměšování do vnitřní politiky států. Indie nikomu demokracii nevnucovala, ale podporovala veškeré státy svého sousedství v přechodu k demokratickým režimům. Podporovala demokratizaci v Nepálu, Bangladéši i Bhútánu a Pákistánu, ale spíše kvůli umírněnosti demokracie, skrze kterou chtěli vrcholní představitelé Indie snížit nebo vymýtit extrémismus, terorismus a fundamentalismus.

Singhova „doktrína“ byla silně založena na ekonomickém rozvoji a spolupráci. Vychází to ze zaměření Manmohana Singha, jakožto ekonoma a bývalého ministra financí. Singh nepochybně poslal na začátku tisíciletí Indii správným směrem a navázal vztahy s novými strategickými státy, ale vrchol ekonomického úspěchu Indie za doby jeho vlády přišel příliš brzy. To, že se snížil růst HDP na 3,9 % v roce 2008, kdy udeřila finanční krize, není až takové překvapení. Následovalo velké oživení ekonomiky k růstu na 10,5 % v roce 2010 a následně opět pád na 3,2 % v roce 2012 (Panda, 2013). Bohužel tento ukazatel nebyl jedinou starostí. Zároveň se zvýšila inflace a hodnota indické rupie k americkému dolaru prudce klesla (Panda, 2013). Zatímco zpočátku tisíciletí byly vztahy s USA a tím nabyté strategické postavení mezi mocnostmi (zejména sloužící jako strategická páka proti Číně) na výborné úrovni díky jadernému programu a uznání Indie jako velmoci s jadernými zbraněmi, kvůli zákonu o jaderné odpovědnosti z roku 2010 došlo v Indii jednostranně k podkopání pokroku získaného počátkem desetiletí, došlo také k oslabení obchodu s USA. Konstrukce nových jaderných elektráren byla tímto pozastavena, čímž byl oslaben jeden z klíčových úspěchů Singhovy vlády.

Kromě toho došlo k posunu priorit USA za prezidentství Baracka Obamy, Indie nesouhlasila s postojem USA k zemím jako Bangladéš⁸, Afghánistán, Írán, Sýrie a Libye. V těchto zemích samozřejmě Indie nesouhlasila kvůli politice nevměšování do vnitřních politických záležitostí země (Chaudry, 2014). Bývalému premiérovi bylo také vyčítáno, že nedosáhl stálého křesla v Radě bezpečnosti OSN, nedokázal trvale vyřešit vztahy s Pákistánem, který je stále

⁸ Zejména kvůli podpoře ze strany USA pro Jamaat-e-Islami, která byla považována za strůjce teroristických aktivit v zemi.

nepříjemným sousedem, což potvrzují např. teroristické útoky z roku 2008 v Bombaji. Čína zůstala nadále hrozbou, nedokázal vyřešit spory na hranicích. Nejvíce je však Singhovi vytýkána ekonomická stagnace na konci jeho vlády a snižující se postavení v očích zahraničních investorů.(Chaudhury, 2014)

3.4. Zahraniční politika vlády Naréndry Módího

Tato kapitola se věnuje zahraniční politice a ekonomické diplomacii v době od zvolení Naréndry Módího v roce 2014, až do současnosti, do roku 2018. Nejprve je představena obecně zahraniční politika Módího a jeho hinduistické, nacionálně orientované lidové strany (Bháratiya džantá BJ nebo BJP), která je poté zúžena na ekonomickou oblast a ED, včetně představení aktérů indického modelu ED.

Před svým zvolením byl Naréndra Módí poměrně neznámou osobností indické politiky. Byl ministrem jednoho ze západních států Indie (Gudžarátu) a zároveň členem lidové strany, která byla od roku 2004 v opozici Singhově vládě (Burke, 2014). Zároveň BJP a její Aliance vyhrála v roce 2014 historicky největším rozdílem a v parlamentu tak ovládla 340 křesel z 543. Módí sliboval v rámci udržení hinduistického nacionalismu také ekonomický a kulturní rozkvět a takto silná většina znamená naprosto volné ruce pro Módího tým (Burke, 2014).

Módí ve svém mládí pomáhal otcí jako jeden ze šesti potomků s pěstováním čaje a sám se později stal obchodníkem s čajem a už v osmi letech se dostal do kontaktu s uskupením Ráštrij Svajamsévak Sangh (RSS, do češtiny překládané jako Národní svaz dobrovolníků), nacionalistickou paramilitaristickou hinduistickou skupinou, která je zároveň největší dobrovolnou misionářskou organizací světa, založenou v roce 1925 a je považována za mateřskou organizaci nynější vládnoucí strany BJP.

V mládí Módí vystudoval politologii na Gudžarátské univerzitě a poté, co utekl z rodiny kvůli domluvené svatbě, kterou odmítl, procestoval celou Indii, zejména náboženská místa a po návratu se stal plnohodnotným členem RSS. Jeho zvolení v roce 2004 však vzbudilo také strach v muslimské menšině (přibližně 14,8 % Indie tvoří muslimové) a to kvůli kontroverzi ohledně náboženských střetů. V roce 2002 nezabránil v Gudžarátu náboženským střetům mezi hinduisty a muslimy, které si vyžádaly 1000 obětí a donutily 150 000 obyvatel Indie emigrovat (Sinha, Suppes, 2015). Mnoho odpůrců také tvrdí, že toto násilí proti muslimům tajně podporoval, avšak za jeho vlády jako vedoucího ministra Gudžarátu došlo k výraznému ekonomickému růstu regionu. Další kritika je vznášena z jižních států Indie pro jeho snahu

rozšířit hindštinu uvnitř Indie do orgánů státní správy. Část obyvatel Indie totiž tímto jazykem nehovoří. (elections, 2018)

Logické vítězství Módího tkvělo také v jeho rozhodnosti a přímočarosti. Zatímco Singh v posledních letech nedokázal dotáhnout svoji slibně rozjetou zahraniční politiku, zpomalením tempa růstu ekonomiky, narušením vztahů s USA a omezením atomového programu, Naréndra Módí svým svérázným nástupem využívajícím velmi objemně sociální média a jeho nepřeborným množstvím naplánovaných zahraničních cest jasně představil Indii tolik postrádanou pevnou ruku a odhodlanost nastartovat indickou ekonomiku. Zatímco Singhova vláda byla spíše kolegiálního charakteru Mohanem komentovanou, jako „*primus inter pares*“ (Mohan, 2010) s kolektivním rozhodováním, Módího působí charismaticky a autoritativně. O Singhovi bylo známo, že byl jen nerad středem pozornosti médií, Módí naopak využil média jako Twitter nebo Facebook ke svému vítězství ve volbách a zároveň využíval médií k pompézním slavnostem a oslavám už před volbami (Mehta, 2015).

Volební manifest Bharatijany Janaty (BJP) v roce 2014 jednoznačně nesl jeho osobní rukopis a hlásal odhodlání *"zásadně restartovat a přeorientovat cíle, obsah a proces zahraniční politiky takovým způsobem, který lokalizuje globální strategickou angažovanost Indie v novém paradigmatu"* (Bharat, 2014, s. 39). Zatímco Singh se dostal skrze byrokratickou kariéru až do čela strany Indického Národního Kongresu, ve které má velmi silné postavení rodina Nehru i Gándhí, Módí se prosadil skrze státní politiku, jak již bylo zmíněno výše. Daleko podstatnější ale byl mnohokrát silnější mandát strany BJP se zmíněnými 340 křesly v rámci její aliance (National Democratic Alliance – NDA) a tedy většinovou vládou s naprosto jasně vedoucím postavením uvnitř NDA. Strana kongresu musela v rámci United Progressive Alliance (UPA) bojovat o postavení s daleko nižším počtem křesel. V neposlední řadě slibovala nová osobnost zahraniční politiky silnější a tvrdší vedení kvůli identifikaci s politikou Hindutvy (Hinduismu). Byla příslibem národní bezpečnosti (tolik po světě medializované v roce 2014), silnější Indie a tím pádem i globálního uznání tolik vzdáleného od slabosti a kompromisů minulé vlády Kongresové strany.

Jen málo autorů se však zabývá tím, co vlastně znamená pro Indii toto silné postavení Hinduismu v zahraniční politice státu. Je poměrně jednoduché určit, co silná Hinduistická přítomnost znamená ve vnitřní politice, zejména v oblasti školství, ve státní správě nebo zákaz konzumace hovězího masa. Řeč je tedy o Hindutvě, tedy zjednodušeně o indickém hinduistickém nacionalismu. Sagar (2014) přikládá světový pohled na Hindutvu na základě

kulturního přesvědčení, že Indie pod nadvládou islámského a křesťanského světa po tisíciletí, musí být posílena akumulací moci a rozvojem bojového ducha a společenské soudržnosti. Zároveň může být tato myšlenka posílena Mearseheimerovým útočným realismem. Návozem, že svět je charakterizován trvalým konfliktem a že, aby byl skutečně bezpečný, musí stát (nebo v minulosti král) pokračovat v rozšiřování až do dosažení univerzální říše. To je samozřejmě původní teoretický postoj nejvýznamnějšího realisty. Jeden ze současných autorů zabývajících se indickou geopolitikou, Bjornson (2012) tvrdí, že rozsah současné myšlenky expanze Hindutvy je omezen na oživení „*Akhand Bharat*“ nebo Velké Indie, která zahrnuje minimálně Bangladéš a Pákistán, ale mohla by se rozšířit na Bhútán, Myanmar (Barma), Nepál a Srí Lanku.

Autoři příklánějící se k neorealismu a hodnotící geopolitiku Indie (Chacko, 2004) se příklánějí k názoru, že právě zmíněný materialismus a soustředění moci se projevilo ve snaze získat jaderné zbraně, které nyní může využít například pro zastrašení islámských států. Naopak existuje mnoho autorů prezentujících i opačný názor, že snaha o expanzi nebo hrozbu pomocí hard power, bude kontraproduktivní. Navíc je indické kultuře stále blízký důraz na dodržování zákonů a morálních povinností (v podobě Dharmy), (Gilboy, Heginbotham, 2012, s. 30). Ve skutečnosti Módí potvrdil nutnost uvědomit si zranitelnost ve spojení s obdobím kolonizací a nutnost být asertivní vůči provokacím ze strany Číny a Pákistánu, nicméně spojovat stranu BJP s využitím jaderných zbraní je velmi nepřiměřené.

Více obávanou byla islámofobie manifestovaná tvrdším, asertivnějším postojem vůči Pákistánu, nicméně její aplikovatelnost na celou stranu BJP je příliš povrchní. Je očividné, že Módí skutečně využívá více síly v mezinárodní politice. Na rozdíl od Singha, který v roce 2007 kvůli Pekingským protestům přerušil námořní výcvik s Japonskem a USA (Das, Mishra, 2015), Módí tyto operace obnovil a ignoroval reakce Číny. Jedná se sice o pouhé převzetí toho, co uvedla do chodu předešlá vláda, i tak to ale vedlo k obnovení spojení s USA a Japonskem v reakci na sílící vliv Číny v konfliktních mořích. Zároveň Módí také uskutečnil diplomatickou cestu do Pákistánu, aby i přes pevnější postoj obnovil negociace. Zároveň provedl několik přesných, tzv. „chirurgických“ leteckých zásahů v odpovědi na teroristické útoky. Co se týče realistických teorií Módí se nedopustil intervencionismu, pouze v případě přesných útoků následkem teroristických útoků. Neexistují tedy žádné důkazy o ochotě spoléhat se na použití síly vyplývající z identifikace Módího s Hindutvou.

„Act East Policy“ byla jednou z nejjasnějších priorit a politických iniciativ nové vlády. Spočívala v jasném a progresivním zlepšení vztahů se státy ASEAN a dalšími

východoasijskými státy. Tato iniciativa byla však vytvořena už v roce 1992 za Raovy vlády, tenkrát existovala pod jménem „Look East Policy“ (PTI, 2014). Podstatnou změnou této iniciativy, ze které se postupem let a změnami vlády stala úzká kooperace s Vietnamem a Japonskem. „Act East Policy“ byla opětovnou snahou navázat rovnocenné kontakty založené na ekonomické spolupráci, ale zejména šlo o určení více prominentní úlohy Indie v rámci regionu. (Parameswaran, 2014)

Obdobně fungovala kooperace s tichomořskými ostrovy. Vyvstala ze snahy získat silné postavení v regionu setkáním se 14 státy Tichomoří na Fidži (Chandar, 2014), kde byla nově nastolena demokracie (po osmi letech). Za Módího vlády bylo vytvořeno Fórum pro spolupráci mezi Indií a tichomořskými ostrovy (FIPIC). Na rozdíl od Act East byla v tomto směru navržena řada opatření na posílení partnerství Indie v regionu, mezi něž patří vytvoření zvláštního fondu ve výši 1 miliardy dolarů na přizpůsobení změny klimatu ve vztahu k čisté energii, zřízení "obchodní kanceláře" v Indii, zdokonalení digitální konektivity, prodlužováním víz při příjezdu na indické letiště pro všechny země FIPIC, vesmírná spolupráce v aplikacích kosmických technologií pro zlepšení kvality života ostrovů nebo školení diplomatů z tichomořských ostrovních zemí za účelem zvýšení vzájemného porozumění (Chandar, 2014). Je však potřeba zmínit, že Čína měla v regionu podobné mocenské snahy (Chansoria, 2014).

“Neighbourhood First Policy” je totožnou s politikou Singha, jedná se o proaktivní přístup k sousedům v jižní Asii. Prvním diplomatickým krokem této iniciativy bylo pozvání všech hlav států těchto zemí na svou inauguraci a druhý den ve své funkci je všechny pozval k bilaterálnímu jednání (Ramachandran, 2014). Módí také vytvořil prostředí pro sdílení poznatků a objevů z oblasti technologií a ekonomie, došlo např. ke společnému vývoji satelitu (SAARC Satellite, Rao, 2014).

„Indian Ocean Outreach“ je kooperace se státy regionu Indického oceánu v rámci výcviku a vojenských operací. Záměrem je omezení velmocenského postavení Číny v regionu následované bezpečnostní a ekonomickou spoluprací se Srí Lankou a Mauriciem (Pant, 2017). Doplnující iniciativou je projekt „Mausam“, také odpovídající na sílu Číny v oceánu, kde má Čína vlastní program s názvem „Maritime Silk Road (MSR)“. Účelem je v tomto případě kooperace na základě historie a kulturní provázanosti států v regionu. (Pillalamarri, 2014)

Po dokončení prvních 100 dnů Módího vlády zveřejnilo ministerstvo zahraničních věcí brožuru s názvem "Fast-track Diplomacy", ukazující úspěchy dosažené v oblasti zahraniční politiky. Od nástupu do úřadu ministryně zahraničních věcí Sushma Swaraj uspořádala odděleně setkání

se všemi vedoucími indických diplomatických misí v regionu SAARC, ASEAN a Středního východu jako opatření, jehož cílem bylo posílit vedoucí pozici získanou návštěvami a výměnami na vysoké politické úrovni (MEA India, brochure 2014).

Kromě „Fast-track“ diplomacie Módího vláda vytvořila i další nové iniciativy, které nebyly podobné s vládami předchozích stran. První z nich – „Make in India“, bude přiblížena níže. Druhá z nich, velmi moderní součást diplomatických disciplín, je představení para-diplomacie. Státy Indie a města byly vyzývány a podporovány v navazování styků se zahraničními státy, sub státními jednotkami a městy. Úspěchy iniciativy jsou četné, např. dohoda o partnerství mezi Váránasí a Kjótem nebo dohody mezi Bombají a Šanghají. Největší úspěchy v této oblasti mají státy Maharashtra, Karnataka, Andhra Pradesh, Telangana a Gujarat. (Tiwari, 2017)

Módí zpočátku prosazoval indické zájmy takovým způsobem, jakým předvídal jen málokdo vzhledem k nedostatku zkušeností na frontě zahraniční politiky. Posílil profil Indie v celosvětových záležitostech, což museli uznat i jeho kritici. Některé iniciativy však zatím nedosáhly očekávaných úspěchů. Největším terčem kritiků je politika vzhledem k sousedům – „Nighbourhood First“. Vztahy s Pákistánem zůstávají i nadále horskou dráhou – od pozvánky Naváz Šarífa při inauguraci Módího, přes politicky výborně zvládnutou návštěvu při narozeninách Šarífa, po Pákistánem údajně podporovaný terorismus v Kašmíru nebo útoky teroristů na Pathankotskou leteckou základnu a Uri z roku 2016 (IAS Score, 2016; FP Staff, 2017) a odvetné chirurgické údery ze strany Indie.

K tomu ve stejném regionu indického sousedství silně investuje Čína, která se svou ekonomickou silou Indii snadno konkuruje. Součástí těchto investic je i strategie „String of Pearls“ – pomoc při budování přístavů v Bangladéši, Srí Lance a Pákistánu (Jha, 2017). V rámci „Neighbourhood First“ se ale povedlo urovnat vztahy s Bangladéšem, konkrétně hraniční spor s Dhákou. Indie získala vliv v Nepálu velmi rychlou pomocí při tamních zemětřeseních. Obrovským úspěchem je členství v Šanghajské organizaci pro spolupráci.

Módího vláda slavila velké úspěchy v rámci přejmenované „Act East Policy“ a to zejména co se týče indicko-japonských vztahů. Nové Dillí a Tokio uzavřely v listopadu 2016 významnou civilní jadernou dohodu (velký krok pro Japonsko jako jedinou zemi, která přímo utrpěla jaderné údery). Země také spolupracují na rozvoji přístavu Trincomalee na Srí Lance, zatímco Tokio vyjádřilo zájem o přístav Chabahar, který Indie pomáhá vybudovat. (Mishra, 2017)

Kromě toho je nová vláda oproti té minulé vysoce aktivní i v dalších zemích, zejména v Africe, které je věnována celá kapitola této práce a v Mongolsku, kde oznámil úvěrový program

v celkové výši 1 miliardy USD. Módí je také první premiér za 34 let, který navštívil Spojené arabské emiráty a taktéž první premiér, který navštívil Španělsko od roku 1988. Jako první navíc navštívil také Izrael a další země. (MFA India, 2014)

Ještě před analýzou ED Indie, je potřeba alespoň obecně zmínit další podstatné snahy současné vlády Indie, a to uznání Indie jako „great power“, tedy jako velmoci, uznání ostatními velmocemi, posílení postavení v rámci největších i regionálních vládních organizací nebo dostat se mezi stálé členy RB OSN (Ogden, 2018). Co se týče vztahů s jinými velmocemi, alespoň krátce je potřeba zmínit vztahy s Čínou, USA a Ruskem.

Vztah s Čínou už byl několikrát zmíněn v rámci bojů o rozložení moci, která je pro oba státy v regionech prioritní. Diplomacie Hedvábné stezky Si Ťin-Pchinga a její diplomatické a ekonomické výhody, byly jen těžko odmítnutelné pro slabě rozvinuté státy indického okolí. Zatímco ve vztazích Indie a Pákistánu k výrazným posunům nedošlo, konstrukce ekonomického koridoru mezi Čínou a Pákistánem je velkým diplomatickým a strategickým úspěchem Číny v regionu. Indové nejsou samozřejmě nadšení z blokování při hlasování o indickém přístupu ke skupině Nuclear Suppliers a dalšího blokování na půdě OSN ze strany Číny. Módí proti tomu bojkotoval fórum zmíněné novodobé Hedvábné stezky (Belt and Road forum). (Ganguly, 2017)

Úspěšné bylo hlavně sblížení s USA a to samozřejmě nejen v rámci strategického Jihočínského moře, ale i na základě společného výcviku pozemních jednotek a možností využívání některých základů druhým státem. To ale mluvíme o strategickém partnerství za prezidentství Baracka Obamy. Není pravděpodobně překvapením, že vztahy s novým prezidentem, Donaldem Trumpem, nejsou již tak předvídatelné. Módí se ještě s novým prezidentem nesetkal, ten však už dokázal během proslovu o Pařížské dohodě kritizovat Indii za: „*Podmínění své účasti v ní získáním miliard a miliard dolarů zahraniční pomoci od rozvinutých zemí*“ (Milman, 2017). Do Indie však vyslal na diplomatickou a marketingovou misi Donalda Trumpa mladšího, který se zastavil ve čtyřech městech, na večeri se třemi klienty a na důležité obchodní konferenci. Diplomatická cesta se okamžitě stala terčem kritiky kvůli jasnému odklonění od diplomatické funkce mise k soukromé, obchodní cestě. (Iyengar, 2018)

Přesto však, dá se říct, došlo ještě ke zlepšení vzájemných vztahů. Proč? Oba státy mají strategické priority spojené s dvěma záležitostmi – s rostoucím vlivem Číny a mezinárodním terorismem. K tomu přidejte dva obrovské business motivy pro obě země – prodej zbraní a transfery technologií (2 hlavní motory spolupráce v oblasti obrany). Navíc jsou oba

konzervativní politici často středem pozornosti médií, využívají sociální média. (Kugelman, 2018)

Historicky důležitou úlohu mělo pro Indii Rusko. Rusko, považované v minulých obdobích za spojence za všech okolností, se nyní odklonilo od Indie a to směrem k Pákistánu a také Číně. Přitom při setkání Módího s Vladimírem Putinem při summitu BRICS byl vzájemný vztah hodnocen jako nejlepší přátelství. Novodobě se ale Rusko přiklání také k rivalům Indie a podniká vojenský výcvik s pákistánskou armádou. Mohan situaci komentoval, že Rusko nemusí být nejlepší přítel Indie navždy. Zřejmý je tedy pohyb vztahů směrem k realismu a zejména ekonomické spolupráci, tak jak je tomu například se zeměmi Evropské unie. (Mohan, 2016)

3.5. Ekonomická diplomacie Indie za vlády Naréndry Módího

V průběhu předchozí kapitoly už bylo zmíněno, že Naréndra Módí hojně podniká zahraniční návštěvy. Kromě vytvoření osobního vztahu se světovými vůdci upřednostnil tři cíle - přilákání přímých zahraničních investic (PZI) do země, spojení Indie se svou silnou diasporou na celém světě a zvýšení povědomí o účasti Indie na mnohostranných a regionálních fórech (Deo, 2016). Z toho je patrné, že velká část již popsané zahraniční politiky bude souviset s ekonomikou a že velký důraz klade tento bývalý ministr financí právě na ED, která bude popsána právě v této kapitole. Nejprve je ale potřeba přiblížit aparát ED, který má tuto agendu na starost.

Společným nedostatkem akademiků na téma mezinárodní indické ED je podle Mistryho nedostatek koordinace a soudržnosti při porozumění aktérů rozhodování Indie na bilaterální a multilaterální úrovni (Singh, 2015). Co se týče hlavních rolí v prostředí utváření zahraniční ekonomické politiky Indie, jsou rozděleny mezi tři aktéry: Kancelář předsedy vlády, Národní bezpečnostní radu (National Security Council - NSC) a Ministerstvo zahraničních věcí (Ministry of External Affairs – MEA). (Chatterjee, 2013, s. 15)

Úředníci ED všech úrovní pocházejí z Indické zahraniční služby (Indian Foreign Service - IFS). Tato instituce byla vyvinuta z Indické civilní služby (Indian Civil Service) a Indické politické služby (Indian Political Service), které byly vytvořeny Brity, a které byly zdrojem mnoha úředníků přijatých do Indické zahraniční služby (poté co byla vytvořena po zisku nezávislosti v roce 1947). NSC je exekutivní organizací a poradní institucí pro premiérskou kancelář v oblastech národní bezpečnosti a strategických zájmů. Založena byla až roku 1998 a jeho členy jsou například ministr zahraničních věcí, financí nebo obrany. (Allgov, 2016)

IFS je považována za jednu z nejprestižnějších částí indické státní správy a zahraniční úřady jsou naplněny ve všech úrovních seniority právě členy IFS, což je značně vzdálené modelu používaném např. v USA nebo v Jižní Africe a Brazílii, kde dochází ke jmenování politických pověřenců. Díky tomu, že pracovníci IFS získávají dlouhodobé mandáty, se stávají procesy formování zahraniční politiky značně individualistickou záležitostí. Z toho vyplývá omezení kolektivního myšlení při vytváření strategických politik a individualistické ad-hoc rozhodování zahraničních úřadů a vedoucích úředníků (Chatterjee, 2013, s. 16). Chatterjee ještě dodává, že toto vede také k anonymitě skutků (anonymity of action) úředníků v zahraničí. Premiér a ministr zahraničních věcí (v tomto období ministryně) přejímají úplnou odpovědnost za směr a akce zahraniční politiky. Proto jsou politiky vytvářeny odspoda vzhůru.

Rana (2004, s. 67) poskytuje další pohled na indický model ED. Příkládá značnou zásluhu na současném ekonomickém systému ropné krizi z roku 1973, kdy se ED nuceně stala ústřední agendou diplomatických misí po celém světě. Důležitou součástí ED Indie pramenící z tohoto období, je využívání obchodních asociací a zejména pak své diaspory k prosazování zahraniční ekonomické politiky Indie. Příkladem pro zmíněné asociace může být Confederation of Indian Industry – Konfederace indického průmyslu (CII), založená již v roce 1895. Jejím cílem je *„práce na vytváření a udržení prostředí, které napomáhá rozvoji Indie skrze partnerství mezi průmyslem, vládou a občanskou společností prostřednictvím poradních a konzultačních procesů.“* (CII, 2018).

Současná podoba ED Indie pramení také z demokratického federálního politického systému. Liberalizace domácí ekonomiky vedla k větší otevřenosti jednotlivých států směrem k obchodu. Zároveň decentralizace moci způsobila, že proces hospodářské reformy je obtížný kvůli různorodějším zájmům zemí, které je třeba zmírňovat a nacházet kompromisy, a proměnlivějším politickým prostředím s méně koncentrovanou mocí v centru. Vlivem globalizace byly ekonomické reformy méně unifikované ve fázi návrhu a ve fázi implementace. Ekonomická oddělení jednotlivých států federace jsou vlivem globalizace a liberalizace interní součástí aparátu zahraniční politiky Indie.

Chiriyankandath (2004) charakterizuje trend včlenění investic a podpory obchodu do rozvojového plánu Indie, který probíhal bez ohledu na názory jednotlivých vládnoucích stran na ekonomické reformy, tedy toto včlenění do rozvojového plánu bylo unifikované a nezměněné i přes naprosto odlišné pohledy stran na ekonomiku. To zároveň vyústilo v současnou podobu bohatšího západu a chudšího jihu, jelikož nedocházelo k bránění obchodu

a protekcionismu, a naopak docházelo ke kumulaci bohatství tím, že západní státy byly jednodušeji dosažitelné pro obchod ze strany Evropy, USA a Blízkého východu.

Vládních organizací představujících aparát indické ED je kromě tří klíčových hned celá řada, což je dáno rozrůstáním aktérů podporujících ED, velikostí země a její komplexnosti způsobenou federalismem, důrazem na ekonomický rozvoj země nebo úspěchem podobných organizací v jiných, rozvinutých zemích. Mezi ně patří, kromě jednotlivých ministerstev, například ITPO (India Trade Promotion Organisation) – kancelář pro podporu zahraničního obchodu zřízená ministerstvem průmyslu a obchodu, pomocí které se snaží vláda Indie šířit dosažené úspěchy země v oblasti obchodu a podnikání (ITPO, 2016), centra pro obchod jednotlivých států, jako jsou Trade Centre Bengaluru, Chennai a Tamilandu (TCB, Tamilandu, 2018). Dalším příkladem může být National Centre for Trade Information (NCTI) informující malé a střední podniky o příležitostech pro zahraniční obchod a investice (NCTI.gov, 2018), think-tanky, jako NITI Aayog – National Institution for Transforming India (Niti.gov, 2018) vytvářející dlouhodobou politiku a programy pro indickou vládu. NITI Aayog je také úřad spojující jednotlivé státy federace s centrální vládou. V čele je premiér Módí. (Niti.gov, 2018b)

Zahraniční investice podporuje ministerstvo zahraničních věcí společně s ministerstvem financí a obchodu. Dalším orgánem podporujícím investice je National Investment Promotion and Facilitation Agency of India (InvestIndia, 2018) s ústředním portálem „Invest India“, kde je možné najít veškeré potřebné informace pro investory do Indie a je prvním bodem pro investory (InvestIndia, 2018). Druhou podstatnou webovou instancí je oficiální Foreign Investment Facilitation Portal, který zastává v podstatě obdobnou funkci, ač byl zřízen minulými vládami (FIFP, 2018). Pro financování zahraničních projektů existují například indická EXIM banka (export-import bank), Industrial Development Bank of India (IDBI), Industrial Investment Bank of India Limited (IIBI), Power Finance Corporation Limited nebo Credit Guarantee Fund Trust for Small Industries (CGTSI) pro malá a jinak méně podporovaná odvětví. (Santander, 2018)

Jenkins (2003, s. 63-64) přiblížil míru ovlivňování vlád federálních států Indie posuny v ekonomickém a zahraničně-ekonomickém postoji Indie jako celku a vývoj rolí federálních států. Svou analýzou přiblížil vzrůstající vliv a angažovanost sub státních jednotek a jejich aktivit v mezinárodních ekonomických záležitostech zejména vlivem koncentrované, dlouhodobé podpory ekonomických obchodní a investičních aktivit. To samozřejmě na druhou stranu ubírá na vlivu centrální vládě a velkou proměnnost programů ED jednotlivých

vládnoucích stran, které se snaží přizpůsobit rozdílným potřebám celkové ekonomiky země a zároveň trendu proměny ED vlivem globalizace. Právě kvůli proměnnosti trendů jednotlivých regionů státu sílí v oblasti ekonomické diplomacie vliv sub-státních jednotek – rostou ekonomické aktivity prostřednictvím para-diplomacie, kdy se sub-státy nebo provincie a města samy dostávají do obchodních styků s jinými státy, městy nebo regiony a v poslední době i s mezinárodními organizacemi, jako WTO, World Bank a na nejnižší úrovni i s nadnárodními firmami.

Sílicí roli mají v indické ekonomické diplomacii nestátní aktéři. Spojenectví mezi státem a podnikatelskými aktéry v mezinárodním obchodu (od podniků, až po sdružení podporující určitou část ekonomie nebo komoditu) od roku 2000 přeorientovalo zahraniční ekonomickou politiku Indie, přičemž podnikový sektor propagoval Indii jako celek, a to prostřednictvím iniciativ, jako je např. India Brand Equity Foundation (IBEF), jejíž primární funkcí je vytvořit povědomí o politice „Make in India“ a rozšířit povědomí o indických produktech a službách. (IBEF, 2018)

Důležitým krokem pro nevládní organizace byl úspěch zmíněné CII při konferenci v Davosu (2006), kde společně s Ministerstvem průmyslu a obchodu a ministerstvem pro průmyslovou politiku a propagaci přijaly odpovědnost za změnu Indie jako místa pro podnikání zahraničních aktérů. Indická delegace, která se zúčastnila summitu, využila příležitosti k předvedení indické ekonomické síly, obchodního zdatnosti a soft power země využitím např. Bollywoodu (Kale, 2009). Další za zmínku stojí Indian Economic Trade Organization – IETO, která je v podstatě nestátní obdobou ITPO a FIEO a s těmito organizacemi spolupracuje. (Ieto, 2018)

Roste také vliv indického obchodu na indickou zahraniční politiku vzhledem k podnikatelskému postoji BJP. Růst počtu a síly obchodních organizací, jako jsou CII, sektorové a odvětvové organizace, jako je Národní asociace společností pro softwarové a servisní a služby (NASSCOM) a zahraniční obchodní rady, jako je USIBC (US-India Business Council), demonstrují kolektivní vliv soukromého sektoru na zahraniční hospodářskou politiku. Ve svých aktivitách zaměřených na zahraniční investice a globální profil, zvýšily indické společnosti svůj zájem a do budoucna chtějí posílit vyjednávací sílu při utváření zahraniční politiky Indie.

V rámci rozvojové pomoci nabízí Indie program Project Preparation Facility (PPF) for Government of India Lines of Credit (LoC), poskytující zemím možnost představit projekt pro získání úvěru v experty stanovené výši. Zahraniční země poté může pro projekt čerpat úvěr do

dané výše, splatit jej nebo jeho část a čerpat další část celkové výše úvěru, a to opakovaně. Stropem pro celkovou výši úvěrů je právě experty stanovený strop. (Ngaihte, 2018)

Zatímco politické vztahy s Čínou jsou i nadále spíše chladné, z pohledu ED a vzájemného obchodu to vypadalo jinak. Už při prvním bilaterálním setkání s čínským prezidentem bylo podepsáno 12 dohod upravujících ekonomické vztahy zemí. Čína se mimo jiné zavázala investovat 20 miliard USD v rozmezí pěti let pro vybudování například průmyslového parku v Gudžarátu a Maháráštre (Allirajan, 2014).

Naopak při dalším setkání a diplomatické návštěvě Módího v Číně, bylo podepsáno dokonce 24 bilaterálních smluv. To vše bez ohledu na to, že Čína v té době podporovala Pákistán (Jiwrajka, 2015). Bylo to zejména díky snaze obou stran udržet a zlepšit vzájemné ekonomické vztahy i přes politické neshody. Dlouhodobý růst čínských exportů do Indie (viz graf č. 5) jen dokazuje růst obchodních aktivit, ačkoliv export indických komodit do Číny je obecně za vlády Naréndry Módího, nižší než za vlády předchozí (Tradingeconomics, 2018c). Může za to zejména všeobecná orientace na rozvoj indických kapacit, podpory PZI a renovaci infrastruktury v rámci programu „Make in India“.

Graf č. 5: Čínský export do Indie

Tradingeconomics, 2018c. Dostupné online z: <https://tradingeconomics.com/china/exports-to-india>

Jak již bylo zmíněno výše, Módí se po zvolení vypravil na diplomatickou misi po státech jižní Asie, Srí Lanku, Myanmar, Fidži, Seychely, Mauricius a Bangladéš. Příkladem vzájemných dohod může být 22 podepsaných bilaterálních smluv s Bangladéšem a zároveň program LoC ve výši 2 miliard pro účely vzdělávání, zdravotnictví, infrastruktury a energetiky (Gupta, 2015). LoC se staly významnou složkou ED Indie. V tomto případě dokázal úvěr vytvořit až

50 000 pracovních míst pro Indy, výrazně zvýšil export a pomohl celé řadě domácích subjektů (Gupta, 2015). Důvodem těchto LoC bylo také nastartování programu Make in India.

Všechna proaktivní gesta a pohyby Módího za kolektivní prosperitu jihoasijských sousedů byla následována protesty Pákistánu, který Indii obviňoval, že se pokouší nést se v duchu úspěšné regionální velmoci. Pákistán několikrát prokázal svou odmítavou povahu, například když na summitu SAARC v Nepálu nepodpořil tři dohody o zlepšení spojení a energetické spolupráce v regionu (AFP, 2014). Zmíněná byla i posílená spolupráce s Japonskem. To přislíbilo balíčky v hodnotě 35 miliard USD na rozvojové programy Indie a zároveň bylo již v roce 2014 podepsáno 5 paktů z oblastí obrany, obnovitelné energie, infrastruktury, „smart cities“ nebo zdravotnictví. (Gupta, 2014)

Od počátku mandátu se vláda BJP soustředila na podporu vlajkového programu „Make in India“. Jedná se o agresivní politický projekt, jehož cílem je podpořit domácí průmysl a rozvoj poskytnutím podpory zahraničním globální společností v investicích do Indie. Během všech zahraničních návštěv a setkání s hostujícími zahraničními stakeholdery Módí vždy zdůraznil program Make in India a připomněl globálním investorům, jak jsou indická demografická dividenda, konkurenčně nižší náklady na výrobu zboží (zejména náklady na práci), zvláštní investiční výhody (jako jsou osvobození od daní nebo lokální infrastruktura) zásadními výhodami, které dělají Indii lukrativním prostředím pro výrobní závod zahraničních podniků. (Palit, 2015)

Kromě obchodní bilance, rozvoje infrastruktury a vytváření pracovních míst je program zaměřen také na zvyšování kvalifikace, standardů v jednotlivých odvětvích a na minimalizaci negativních dopadů ekonomického rozvoje na životní prostředí. Přilákáním investic samozřejmě dojde k technologickému růstu odvětví, tudíž dopady přílivu zahraničních investic nejsou jen růst HDP nebo daňových příjmů. Úspěšnost politiky je založená na liberalizaci politiky pro PZI, jasných pravidlech pro vstup a operace, přívětivé privatizační politice, daňové politice, přístupu do téměř všech odvětví, a také na po-investičních službách. Make in India je dlouhodobě skutečně velmi úspěšnou politikou, přičemž nejvíce investovaly země jako USA, Mauricius, Singapur, Japonsko, Nizozemí nebo Velká Británie a nejúspěšnějšími sektory jsou financování, pojištění, obchod s realitami, elektronika, výzkum a vývoj a samozřejmě IT (kde PZI vzrostly v letech 2015–2016 o 155 %). (Mir, 2017)

Příliv PZI vzrostl v odvětví turismu a cestovního ruchu v období 2014–2015 o 60 % v porovnání s obdobím 2013–2014 a opět vzrostl o 72 % oproti předchozímu roku v období

2015–2016 (Mir, 2017). Tyto příklady opěvovaného růstu jsou samozřejmě pouze kladnými informacemi vývoje FDI a existuje také druhá strana mince kritizujících autorů, kteří komentují příliš nabubřelý způsob přehnaně medializované kampaně, která ignoruje důležité ekonomické aspekty slepého otevírání ekonomiky. Na druhou stranu snížení inflace a fiskálních deficitů, zajištění realistického směnného kurzu a ponechání schopnosti trhu rozhodnout, které sektory by měly vzkvétat, umožní investorům více věřit v nyní přehnaně optimistickou kampaň. Fakta ovšem uvádějí, že pokud se v Indii podaří uvolnit legislativu sektoru práce, nárůst přímých zahraničních investic překoná podstatnou bariéru. (Agarwal, 2017)

Jednoduchost a údernost je v tomto směru velkou předností Módího vlády. Kromě iniciativy Make in India se totiž setkáme s dalšími iniciativami z konkrétních sektorů. Existují tedy další takto oficiálně i neoficiálně nazvané iniciativy – „Skill India“, „Clean India“, „Skill India“, „Digital India“, „Start-up India“ nebo „Invest India“. Velmi podstatným rozdílem oproti minulé vládě je i kvalita webů podporujících ED. Profesionalita a přehlednost současných webů je jen těžko srovnatelná s velkým množstvím nepřehledných webů, jakými jsou například: Indian Trade Portal, Trade Portal India, FIEO: India Trade Portal, ITPO a další. (Palit, 2015)

Návratem k vytvořenému schématu efektivního modelu ED rozvojové země z první kapitoly, je pochopitelně velmi obtížné hodnotit současný systém ED, který je tedy na nejvyšší úrovni silně centralizován do rukou odboru pro ED ministerstva zahraničních věcí, ministryně zahraničních věcí a kanceláře premiéra a na nižších úrovních naopak decentralizován zejména vzhledem k rozdílným potřebám a rozvinutosti jednotlivých federálních států. Systém je dán historií a obdobím britské nadvlády a co se týče prvního principu představeného Ranou, je zde zřejmé rozšiřování aktérů ED ať už mluvíme o daleko větší podpoře veřejného sektoru pro prostor soukromý, který je zprostředkován zejména skrze ministerstvo obchodu a průmyslu a rozvoje prostřednictvím organizací, které ministerstva založila (ITPO nebo FIEO), nebo o stále se rozrůstající ekonomické para-diplomacii, kde je od vlády Módího velmi výrazný posun v oblasti využívání univerzit, spojených s účastí think-tanků na tvorbě ED. Významný posun je vytvoření think-tanku pro propojení federálních ED a centrální ED - NITI Aayog.

Zároveň se stal systém koordinace mezi ministerstvem zahraničních věcí, dalšími ministerstvy centrální vlády, vládami států, obchodními kanceláři a misemi/velvyslanectvími v zahraničí hlavní prioritou ED v letech 2016–2017, zejména za účelem rozšíření dosahu indického exportu, rozšíření oportunit pro indické podniky, rozšíření obchodu se sousedy, ale také málo

zmíněné promoce turismu a kultury. Díky aktivnímu zásahu a finanční podpoře indickým misím a zastupitelským úřadům, obchodním komorám a institucím think-tankům a úzké spolupráci se státními průmyslovými podniky, dochází k lepší kooperaci a jasné orientaci na konkrétní cíle, které jsou nyní lépe komunikovány, a ZÚ na ně získávají větší prostředky. (MEA, Policy Planning and Research Division, 2017)

V roce 2017 navíc došlo i ke změně struktury ED. Pro zvýšení účinnosti a dosahu divize ED byla divize reorganizována do formy maticové struktury. Jednotná kontaktní místa (SPOC- Single Points of Contact) byla vytvořena pro usnadnění interakce mezi zahraničními investory a indickými zúčastněnými stranami. SPOC byly přiděleny vždy konkrétní země, indické státy a nezávislé sektory pro přímé usnadnění kooperace. Maticová struktura již řeší problematiku koordinace mezi zahraničními investory a vládními agenturami na centrální i státní úrovni (MEA, Policy Planning and Research Division, 2017, s. 187). Financování bylo zvýšeno 184 zastupitelským úřadům, oficiálně pro aktivity na rozšíření zahraničního trhu. Zejména byla podpořena organizace výstav na podporu exportu a importu, zapojení konzultantů pro přípravu studií trhu, obchodní semináře a na podporu indických exportérů. (MEA, Policy Planning and Research Division, 2017, s. 187)

Druhým principem bylo určení jasného vztahu mezi nejpodstatnějšími aktéry – jedná se o volbu konkrétního modelu na základě rozdělení pravomocí mezi MZV a ostatní ministerstva. Jasný, přehledný a správný model integrace a harmonizace struktur zahraniční politiky a managementu zahraničních ekonomických vztahů je přítomen i v Indii, jelikož vedoucí úlohu má kancelář premiéra a MZV, kterou podporují ostatní ministerstva a prostřednictvím těchto ministerstev i vládní a nevládní agentury.

Třetí princip týkající se harmonizace podpory obchodu a investic není v případě Indie podceněný. O vytváření prostoru pro nové PZI není v Indii v posledních letech vlivem programu Make in India absolutně nouze. Rozdílný případ je podpora zahraničního obchodu a zejména vývozu, která byla zpočátku iniciovaná návštěvami premiéra a aktivitou ambasád. Podstatné bylo v této oblasti rozšíření zájmů o Africký kontinent. Na rozdíl od popsané strategické analýzy možných partnerů funguje ED Módího vlády více přímočaře důsledkem proaktivní Fast-track Diplomacy, obrovským množstvím zahraničních návštěv a účastí na mezinárodních summitech. Funkce zahraničních ambasád je lehce zastíněna nabubřelou, centralizovanou a agresivní politikou Naréndry Módího. Co se týče podpory investic, ta již byla jasně představena. Indie dosáhla na první příčku z hlediska atraktivity v oblasti PZI a stala

se zároveň nejotevřenější ekonomikou pro PZI, a první příčkou BPI (Baseline Probability Index)⁹, (Altman, 2013). Indie je jednou z nejlepších zemí, co se týče extenzivní podpory investic. (Bhavan, MEA-ED,2017).

Čtvrtý princip – legislativní rámec aktivit na podporu ED je, co se týče vyhodnocení, obtížnější. PZI jsou bezmezně podporovány a pro jejich růst jsou vytvářeny politiky v podstatě neustále, což dokazuje například 90 představených reformních politik na začátku února roku 2018 včetně rychlejšího vydávání stavebních povolení, jednodušší registrace nových firem a identifikace ředitelů na bázi Aadhaar (biometrický systém identifikace – ID na základě biometrických a demografických dat), aby se dosáhlo vyššího žebříčku ve výročním seznamu Světové banky (Chitravanshi, 2018). Kromě toho je v Indii, jak již bylo uvedeno, velmi příznivá liberalizační politika pro PZI, jasná pravidla pro vstup na trh a operace uvnitř trhu, přívětivá privatizační a daňová politika, přístup do téměř všech odvětví apod.

Návrhy obchodních dohod a jednání prošly radikální změnou se zaměřením na podrobná odvětvová nařízení a pravidla, která vyžadují odborné znalosti dané oblasti. S rostoucími protekcionistickými trendy by měla být tradiční obchodní jednání nahrazena konkrétními dvoustrannými řešeními. Větší expertíza je potřebná také kvůli rostoucím nárokům na kvalitu výrobků a služeb, ochranu životního prostředí, a CSR. Obecně je možné zmínit například Asian-African Legal Consultative Organization (AALCO), z roku 1958, jejímž úkolem je podpora členských států v oblasti mezinárodního práva a funguje také jako fórum pro kooperaci a dialog členských států Asie s Afrikou v oblasti právních záležitostí. (AALCO, 2012)

Stejně tak podpora exportu a importu (EXIM policy) by byla dostatečně obsáhlá pro vytvoření samostatné závěrečné práce. Motto je poměrně jednoznačné – zjednodušení a stabilita legislativního aparátu. Tedy jinak řečeno, znovu propojení mnohanásobných schémat, zvýšení použití moderních technologií pro snížení transakčních nákladů a zjednodušení, přehlednost, předpisů atp. Velkým krokem je vyčistit celou řadu režimů podpory vývozu a provázat je v rámci dvou režimů, jeden pro zboží (export zboží z Indie) a jeden pro služby (export služeb z Indie). Jedním z významných zpráv v politice byl odklon od závislosti a spoléhání se na dotace (Guruprasad, 2015). Cíl úpravy legislativ a nových politik je jednoduchý – zdvojnásobení exportu na 900 miliard USD. (Guruprasad, 2015)

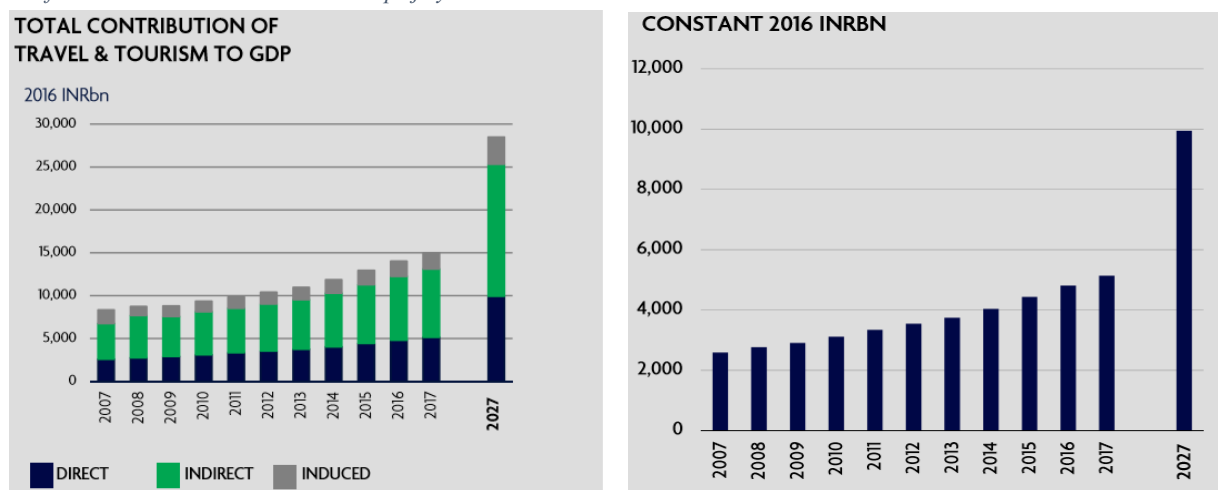
⁹ Index založený na ziskovosti investice (růstu aktiva), schopnosti zachování aktiva a přenášení zisků z aktiva.

Pátým principem modelu ED pro rozvojové země, byla dobrá kooperace a propojenost MZV a ostatních ministerstev se zahraniční sítí. Indické ZÚ mají velkou míru individuality ve svém jednání, ale vzhledem k tomu, že hlavními aktéry, kteří jsou zároveň odpovědní za výsledky a politiky ED, jsou premiér a MZV, jsou nejdůležitější kroky ZÚ silně kontrolovány. Posledním principem modelu byla dostatečná podpora ED. Podpora je vzhledem k indickému růstu rozhodně dostačující, a to zejména v oblasti PZI.

V oblasti rozvojové pomoci se Indie pomalu a jistě stává spíše poskytovatelem pomoci než jejím příjemcem. Důvodů pro postupné snižování zahraniční pomoci je spousta a liší se napříč poskytovateli. Důvody pro snížení zahraniční pomoci ze strany Velké Británie už byly řečeny výše, jsou jimi zlepšení postavení Indie, odstraňování chudoby, úspěchy dosavadní pomoci ze strany mezinárodních organizací, kritika za využívání zahraniční rozvojové pomoci k jiným účelům, než byla určena a snaha Indie působit jako skutečná 4. největší ekonomika světa. Například USA budou i nadále snižovat zahraniční pomoc na pouhých 33 milionů dolarů pro rok 2018 (PTI, 2017). Původním důvodem bylo i strategické posílení rozvoje Indie, aby vytvořila protipól ekonomické expanzi Číny v Asii. Indie se snaží stát se velmocí v regionu a tak sama začala poskytovat velké množství zahraniční pomoci do Asie a Afriky. Kromě velmocenských úmyslů se samozřejmě snaží získat partnery v zemích s bohatými nerostnými surovinami.

Velký důraz klade Indie na vzdělávání. Už jen fakt, že valná většina úředníků diplomatických funkcí pochází z IFS – Indické zahraniční služby, znamená důraz na jednotu vzdělání a koordinace ekonomické diplomacie. Oblast turismu, jakožto oblast ovlivňující ekonomickou diplomacii země, představující v dnešní době velmi značnou část HDP země, prochází v Indii významným oživením. Přímé investice do odvětví turismu a cestovního ruchu v období 2014-2015 vzrostly o 60% oproti předchozímu roku a o dalších 72% v období 2015-2016 (Mir, 2017). Nadále bude také růst podíl turismu na HDP a celkové příjmy z turismu (viz grafy č. 6 a 7). Indie se zařadila na 40. místo ze 136 zemí v indexu konkurenceschopnosti cestovního ruchu v roce 2017. (Bhavan, MAE-ED, 2017)

Graf č. 6 a 7: Podíl turismu na HDP a příjmy z turismu

Turner, Freiermunth, 2018. Dostupné online z: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/countries-2017/india2017.pdf>

Závěrem se dá říct, že hlavním cílem Módího dosavadně úspěšné ED bude stabilita jejího růstu. Módí po prvních obavách v období demonetizace získal důvěru mezinárodní komunity a dokázal Indii dostat opět na koleje rapidního ekonomického rozvoje. Módí musí také posílit kapacity pro mezinárodní firmy, které do Indie vložily svou důvěru – BMW, Airbus, Hitachi, Huawei, Samsung, Volkswagen, apod. se stále obávají nestabilního daňového systému, nejasných zákonů v oblasti duševního vlastnictví a dalších podmínek podnikání. Módí v těchto oblastech slibuje zlepšení na většině zahraničních návštěv se zastupiteli ekonomických úseků a ředitelů firem. (Department of Commerce – India, 2015)

4. Ekonomická diplomacie Indie v Africe

Vztah mezi Indií a Afrikou datuje několik staletí zpět a byl založen především na obchodu, pohybu obyvatel a kulturních výměnách. Dále v průběhu druhé poloviny 20. století byl tento vztah posunut na politické, ideologické a obchodní vazby. Během uplynulého desetiletí však vztahy Indie se zeměmi Afriky prošly transformací na vztah k budování vzájemně prospěšných hospodářských a politických vazeb. Změna vzájemného vztahu se vyznačuje větším zaměřením na budování kapacit, rozvojovou spolupráci a hospodářské a technologické iniciativy. Klíčovou změnou je, že Indie chápe spolupráci s Afrikou nejen z ekonomického hlediska, ale i jako proces, který je udržitelný jen tehdy, pokud se nachází v rámci většího politického, sociálního a intelektuálního prostředí. Kapitola ED Indie v Africe se zabývá posuny ve vzájemných vztazích Indie a Afriky v oblasti ED s důrazem na současnou vládu a současný ekonomicko-diplomatický aparát Indie.

Zahraniční politice Indie ve vztahu k Africe se věnuje mnoho indických autorů, jako Desai a Sharma (2017) nebo Rana, kteří se zabývali proměnou zahraniční politiky na základě jejich praxe na zahraničních úradech. Zároveň se fenoménem ED zabývalo mnoho akademiků (např. Dubey (2006), Beri (2010) nebo Naidu (2008, 2010), většina z nich však charakterizovala historický vývoj ED ve vzájemných vztazích. Nedostatek akademických prací se objeví až v případě diskuze na téma ED za vlády Módího ve vztahu k Africe, jelikož daleko větší prostor je věnován Číně v Africe a z pohledu Indie je pozornost obrácena směrem k USA, Japonsku, Číně, sousedům a státům jižní Asie.

Účelem této kapitoly je tedy utříbit dosavadní ED Indie v Africe a charakterizovat její vývoj souběžně vedle vývoje již popsané zahraniční politiky. Z důvodu koheze práce se kapitola zaměřuje nejprve na vývoj indického zapojení v Africe velmi stručně před a po studené válce, následně bude představen širší aparát koordinující ED v Africe – nástroje zahraniční politiky Indie v Africe, instituční úpravy jí napomáhající a také role indické diaspory.

4.1. Historické aspekty indicko – afrických vztahů

Před studenou válkou byly vztahy států Afriky a Indie založené na společných hodnotách v oblasti podpory pro liberaci a nezávislost. V tomto ohledu Indie jako první nabízela stipendia pro africké studenty v Indii, a to ještě před získáním své vlastní nezávislosti. Co se týče ekonomické spolupráce, ta přišla až vlivem hnutí nezúčastněných, které Indie v podstatě koordinovala. Vzájemné vztahy se začaly tedy vyvíjet, pokud pomineme podporu hnutí za nezávislost (např. jihoafrické ANC – African National Congress), až na summitech

nezúčastněných států. Ve výsledku ale nedošlo k nějak převratnému rozvoji spolupráce následkem nedostatku prostředků ze strany Indie k rozvoji bilaterálních ekonomických vztahů. (Naidu, 2011, s. 51 a Desai, 2009, s. 415)

Za vlády Nehrú byly spíše položeny počátky kooperace a politického sbližování na základě podobného osudu doprovázené sympatiemi pramenících z politických událostí (např. ze strany Afriky při Čínsko-indické válce). K určitému rozvoji ekonomické kooperace došlo až za vlády Indiry Gándhíové v rámci představení programu ITEC – Indian Technical and Economic Cooperation programu. Jedná se o bilaterální program pomoci ze strany Indie při školení afrických státních příslušníků v Indii, spolu s granty a technickou pomocí pro malé a střední podniky a průmyslové iniciativy v afrických zemích. Tento program je do značné míry považován za formu rozvojové pomoci.

Koncem studené války došlo ke změně vzájemných vztahů mezi Indií a Afrikou následkem vlivů podobného historického vývoje a snahy o rovnocennější uspořádání vznikajícího mezinárodního systému (Naidu, 2011). Daleko pochopitelnější důvod je ale reorientace indické vnitřní ekonomiky. Jeden z velmi blízkých spojenců Indie byl poražen a zničen, což významně přeorientovalo ekonomiku Indie z částečně socialistického postoje na liberalisticky zaměřenou ekonomiku, s čímž samozřejmě souvisí i expanze zájmů za hranicemi ať už vlivem globalizace nebo hledáním politické podpory v rámci nově vznikajícího systému. Spolupráce ze strany Indie byla tedy spíše záležitostí hledání zdrojů podpory ekonomického růstu, proto docházelo k uzavírání nových bilaterálních ekonomických spoluprací a k politické spolupráci s AU, např. skrze iniciativy, jako NEPAD – New Partnership for African Development, kterou indická vláda podporovala.

Podle McCanna došlo k posunu směrem k mnohem výraznější strategii indických ekonomických vztahů se zeměmi na africkém kontinentu. To bylo zvláště výrazné ve vztazích se západní Afrikou, zejména velkými vývozci ropy, jako je Nigérie. Zdá se, že v uplynulém desetiletí došlo k posunu od východní Afriky a dalších zemí anglofonního společenství, se kterými měla Indie původně nejbližší vztahy, k západní Africe. Jihoafrická republika si však ponechala své postavení jako klíčové centrální oblasti v přístupu Indie k Africe. Nejprve politicky, během apartheidu a osvobozenického boje, a později ekonomicky po roce 1994, neboť se obě země soustředily na ekonomický rozvoj. (McCann, 2010)

Tento původní model vztahů s Afrikou ale nepřinášel potřebný rozvoj pro obyčejné africké obyvatelstvo, jelikož byl vzájemný obchod omezený na sektory s nejvyšší korupcí soukromého

i veřejného sektoru – nerostných surovin, tudíž vzájemné vztahy je potřeba proměnit skrze sociální a rozvojové iniciativy, k čemuž došlo už za Singhovy vlády a částečně zároveň za vlády Gándhíové, za které státy Afriky procházely rozvojovým programem MMF.

Za vlády Singha došlo k velkému rozvoji ekonomických vztahů zemí. Došlo k růstu vzájemného obchodu a investic vzhledem k liberalizaci a hledání nových obchodních partnerů. Důvodem byla přílišná závislost na dovozu ropy z Blízkého východu, a tak se Singh rozhodl tuto závislost diverzifikovat orientací na Súdán, kde o nové zdroje ropy bojoval s Čínou nebo např. Ruskem. Během let své vlády započal Singh silnou diversifikaci obchodu, investic a ekonomických vztahů. Naprosto podstatným otevřením ze strany jeho vlády byly India-Africa Forum Summits (IAFS), které budou popsány v další kapitole, přesto však byla komentována, jako „an emerging priority“. Singhova vláda uskutečnila řadu bilaterálních i multilaterálních návštěv zejména v letech 2008 a 2010 (zejména ze strany ministra zahraničních věcí). (Dubey, 2016)

Co se týče spolupráce jih-jih, tedy politika Indie za vlády Manmohana Singha v Africe, dá se říct, že většina iniciativ byla ekonomického charakteru nebo se týkaly lidského rozvoje. Přestože jako první se nabízí myšlenka, že Singhova motivace pro angažování s africkými státy byly přírodní zdroje, většinou bylo strategické partnerství se zeměmi Afriky založeno na pomoci v oblastech vzdělávání, technologií, a ekonomického rozvoje. Je ale samozřejmé, že s některými státy, jako Súdán nebo Nigérie, byla spolupráce založena na indických energetických potřebách. Výše zmíněný projekt asymetrické liberalizace byl aplikován samozřejmě i na africké země, konkrétně 34 z nich. Největší roli zpočátku hrálo vytvoření bezcelního režimu sazeb pro africké země a preferenčního přístupu na indický trh. Pro Afriku se jednalo zejména o zemědělské suroviny, rudy, nerostné suroviny nebo oděvy. (International Trade Centre, 2015)

Indie se v rámci South Centre (dříve South Commission – Jižní Komise) zavázala k rozvojové spolupráci v zemích Afriky, přičemž podporovala indické podniky k investicím do regionu právě za účelem podpory lokálního rozvoje. Tento přístup je rozdílný od přístupu Číny, u které hraje velkou roli stát a státem vlastněné podniky a čínský stát je tedy tím poskytovatelem podpory. Indie upřednostnila zaměření na lidský rozvoj, vzdělávání a rozvoj dovedností a podporovala průmyslový rozvoj prostřednictvím účasti soukromých podniků.

Za Singhovy vlády lze však identifikovat hned několik nedostatků. Prvním problémem je absolutní absence koordinace státu a privátního sektoru. Oba aktéři byli sice aktivní na

africkém kontinentu, nicméně ani jeden z nich nedbal zájmů toho druhého, což ve své podstatě zabránilo formulaci a implementaci koherentní a jednotné politiky pro Afriku (Jagtiani, 2012). Indický soukromý sektor byl kritizován za nedostatek CSR aktivit na kontinentu, za čistě obchodní přístup bez tvorby přidané hodnoty, a to zejména kvůli špatné koherenci s MZV (Bhatia, 2010). Druhý problém je orientace diplomatických zdrojů jiným směrem – absolutní nedostatek diplomatických kroků směrem k Africe. Dalším problémem je přílišná podoba indických zájmů těm čínským. Poskytování některých úvěrů výměnou za přístup ke zdrojům afrických zemí se ukázalo jako špatná strategie, jelikož bez přidané hodnoty nemohla Indie konkurovat Číně, která měla daleko lepší podporu podniků i státní sféry z oblasti financování i diplomacie. Jinými slovy, Indie měla podobné aktivity jako Čína, ovšem s daleko menší podporou.

4.2. Institucionální rámec podpory ekonomické diplomacie Indie v Africe

Instituce, které jsou zodpovědné za ED Indie v Africe, vznikly už za dob minulých vlád. Indický zdánlivě koordinovaný přístup k hospodářské a obchodní politice s Afrikou vyvrcholil prvním oficiálním institucionalizovaným partnerstvím mezi Indií a Afrikou (India - Africa Partnership Conclave) v březnu 2005, jehož se zúčastnily delegace z více než dvaceti afrických zemí i institucí pro rozvojové financování. Účelem tohoto konkláve bylo koordinovat spolupráci indických podniků a vlády ve všech sektorech, za účelem nalezení oblastí spolupráce. Zahájila jej Konfederace indického průmyslu, indické ministerstvo obchodu a průmyslu, ministerstvo zahraničních věcí, Exportní a importní banka Indie a Africká rozvojová banka.

Toto konkláve bylo opět organizováno v letech 2006, 2008 a 2009 a pořádána byla i obdobná regionální setkání. V roce 2007 bylo konkláve rozšířeno na tři regionální setkání v Africe, na Pobřeží slonoviny, v Mosambiku a Ugandě (India-africa project partnership, 2018). Setkání vytvořila prostředí pro zvýšené a soustředěné hospodářské vztahy mezi Indií a Afrikou, stejně tak sloužila jako prostor pro větší zapojení soukromého sektoru. Do dnešního dne proběhlo již 13 těchto zasedání mezi CII a Afrikou (IAPP) se zvyšujícím se členstvím a účastí podniků a je snahou odstranit značné problémy koordinace podniků a státního sektoru charakterizované v předchozí kapitole. Poslední zasedání IAPP shromáždilo až 850 obchodních i politických elit za účelem rozšíření vzájemného obchodu.

Tyto konklávy poskytly základy setkání India – Africa Forum Summit (IAFS), z nichž první se konalo v roce 2008, druhé v roce 2011 a poslední v roce 2015. Tato událost byla dosud nejvíce strukturovaným shromážděním pro posílení politického a hospodářského sektoru.

Summitu se zúčastnilo čtrnáct afrických prezidentů a zástupci AU, SADC, COMESA (Společného trhu pro východní a jižní Afriku), ECOWAS (Hospodářského společenství západoafrických států) a indické vlády, podniků a organizací ze soukromého sektoru. Výsledky summitu Fóra Indie a Afriky byly „Delhi Declaration“ a Rámcová dohoda pro spolupráci mezi Indií a Afrikou. Prostřednictvím summitu se indická vláda zavázala ke konkrétní obchodní pomoci prostřednictvím úvěrových linií (LoC), preferovaného přístupu na trh a rozvojové pomoci, jakož i možností stipendií a programů technické pomoci (IDSA, 2008).

Zatímco první a druhé kolo summitu nemělo tak podstatný rozměr, jelikož se ho účastnilo 10-15 hlav států, poslední kolo z roku 2015 v Novém Dillí už hostilo zástupce ze všech 54 afrických států a účastnilo se jej 41 hlav států, a znamenalo prohloubení rámcové spolupráce v oblastech udržitelného rozvoje ekonomiky, rozvoje zemědělství, dostupnosti energií, modré ekonomie (všechny ekonomické aktivity spojené s oceány a pobřežími), vzdělávání, budování kapacit a bezpečnosti a obrany. (Modi, 2015)

Dalším základním kamenem podporujícím ED Indie v Africe je indická EXIM banka. Konkrétně se jedná o její program „Focus Africa“ z roku 2002 za účelem poskytovat finanční pomoci africkým vládním agenturám a organizacím soukromého sektoru s cílem usnadnit obchod s Indií a to prostřednictvím zmíněných LoC. Ty jsou dány k dispozici zemím, které importují indické zboží a služby a jsou přizpůsobeny ekonomice každé země na základě kredibility a schopnosti splácet. Indická EXIM banka je klíčový aparát ED, který vláda Indie používá k usnadnění obchodu a investic mimo Indii. (Malick, 2017)

LoC jsou klíčový nástroj ED Indie v Africe, tento program je propojen s režimem obchodních preferencí uvnitř režimu WTO, který osvobozuje od cla. Iniciativa "Focus Africa" je dobrým příkladem integrace iniciativ ED z Indie, jelikož zapojuje indickou vládu, ITPO, Rady pro podporu vývozu, obchodní a průmyslové komory, indické mise a další subjekty, jako je právě EXIM banka. Indická EXIM banka má také partnerské vztahy a akciový podíl v Africké exportní a importní bance (Africké EXIM bance) a v Rozvojové bance západní Afriky, vedle úvěrů poskytovaných různým státním subjektům a regionálním rozvojovým bankám, což je paradoxně také možnou oblastí kritiky, jelikož EXIM banka poskytuje v rámci ED také úvěry s úroky prohlubující zadluženost afrických států.

Dalším aktérem, využívaným indickou vládou k tvorbě ED je CII – Confederation of Indian Industry. Indické vlády využívají CII jako prostředek ke spojení úsilí indických podniků s africkými ambicemi. Od roku 2002 mají formu zmíněných obchodních konkláv a investičních

a obchodních misí. Ve svých jednáních s Afrikou CII spolupracuje s indickou EXIM bankou, aby uspořádala konklávy v Indii a Africe s klíčovými společnými cíli rozšiřování tržních příležitostí a hledání zdrojů financování. Tyto dva cíle byly základem partnerství indického soukromého sektoru s vládou.

CII spolupracuje s dalšími obchodními a průmyslovými organizacemi, jako jsou Associated Chambers of Commerce and Industry (ASSOCHAM) – organizace fungující od roku 1920, podporující indické podniky a průmysl (Rawat, 2017), Federace indických obchodních a průmyslových komor (FICCI) a Federace indických vývozců (FEIO) spolupracující v oblasti rozvoje obchodu a investic. Hospodářský rozmach v Indii a v Africe vytvořil příležitost pro indické nadnárodní společnosti, jako Tata Group nebo Dr Reddys rozšířit své aktivity v Africe využitím příležitostí plynoucích ze spolupráce CII a indické EXIM banky.

Kromě jednotlivců, kteří vedou regiony v Africe na odděleních ED MZV a vedoucích zastupitelských úřadů má pak velkou váhu v ED Indie v Africe indická diaspora, která je součástí každého textu o zahraniční politice a aktérech zahraniční politiky. Indiští obyvatelé se dostali do Afriky skrze kolonizační snahy Commonwealthu založit na pobřeží východní Afriky těžební závody, a tak ve snaze doplnit počty potřebných pracovníků založili nejpočetnější diasporu v Africe. Indická diaspora je tedy aktérem ED, která má za úkol zlepšovat vztahy s Afrikou a rozšiřovat kontakty a příležitosti. Zároveň je vedle indické kultury nebo např. Bollywoodu indická diaspora považována za jeden z hlavních prvků indické soft power.

4.3. Současná ekonomická diplomacie Indie v Africe za vlády BJP

Předseda vlády Naréndra Módí se nezdřoval komentářů, že Afrika je mezi regiony s nejvyšší prioritou zahraniční a hospodářské politiky jeho vlády a bude usilovat o růstový koridor Asie a Afriky s podporou Japonska. Partnerství Indie s africkými zeměmi označil za bezpodmínečné a bude nadále řízeno sílící poptávkou po něm. Už v roce 2014 uvedl, že Afrika bude jednou z hlavních priorit reorientace zahraniční politiky Indie (NDTV, 2017). V této kapitole bude představena ED Indie za vlády Módího v Africe, vývoj vzájemného obchodu a několik specifických faktorů vývoje vztahů. Zvýšený zájem o Afriku můžeme sledovat samozřejmě už v koncepci zahraniční politiky, kde je už v roce 2014 Afrika brána jako velmi strategický kontinent pro vývoj politických a ekonomických vztahů (MEA, 2015, s. 9). V této kapitole bude uvedeno několik konkrétních iniciativ a nový model, specifický pro Módího vládu, následovaný ekonomickými vztahy a vývojem obchodu, investic a rozvojové pomoci. Charakterizována bude i ED jednotlivých let 2014-2018.

Zapojení Indie v Africe roste, a to nejen z hlediska ekonomického. Stále se však objemem nemůže rovnat zapojení Číny. Klíčem k úspěchu Indie v Africe je odlišný přístup, než nabízí Čína, která je velmi často kritizována za vykořisťování, úvěry kryté nerostnými surovinami, pracovní podmínky domorodců, zaměstnávání velkého množství čínských pracovníků, zneužívání a neekologickou, neefektivní těžbu surovin, zacházení s Afričany jako s otroky apod. (Manero, 2017). Jedná se tedy o nataženou ruku, která však neznamena rovnost mezi státy Afriky a Čínou. Politika Indie je založená na přátelských rovnocenných vztazích podmíněných kulturní sounáležitostí a determinanty založenými na nevměšování se a kooperace s rozvojovou pomocí. Pro Indii je tedy Afrika rovnocenným partnerem a přítelem s podobnou minulostí, nabízející častěji a častěji preferovanou alternativu čínské rozpínivosti. (Harper, 2017)

Příkladem z minulého roku je kolize dvou politik – One-Belt-One-Road (OBOR) iniciativa Číny, proti které byla vyvinuta iniciativa Šinzó Abeho a Módího: Indo-Japan Asia-Africa Growth Corridor (AAGC), jejímiž prioritami jsou rozvoj venkova a zemědělství, energetika, vzdělávání a rozvoj dovedností, regionální konektivita a kvalita života. Cílem je indo-japonská spolupráce pro rozvoj kvalitní infrastruktury v Africe doplněné o digitální konektivitu, která by uskutečnila myšlenku vytvoření indo-tichomořské oblasti (Chaudhury, 2017). Když tuto médii vítanou politiku položíme do kontrastu s názory na OBOR politiku Číny, o které odborníci a mediální zprávy říkají, že vznikla pro získání zdrojů z kontinentu s úvěrovými komerčními úroky, které nejsou brány ani za mírné, ani dlouhodobé (Tse, Eposito, 2015), můžeme v porovnání s bezúročnými LoCs Indie očekávat nárůst vlivu Indie a Japonska.

Indický vliv není ovlivněn jen ekonomickými aspekty. Indie poskytuje pomoc v oblasti výživy, Od projektů pěstování čočky s Afričany, po dovoz a rozšíření obzorů v oblasti koření. Pomoc je poskytována i v rámci zdravotnického turismu – rozvojové pomoci v oblasti farmaceutik a lékařství, nabízením levných alternativ léků. Indie mimo jiné přispěla k vymýcení pirátství v Adenském zálivu a východním pobřeží Afriky. (BBC, 2016)

Současný oživený vztah Indie s africkým kontinentem za vlády Naréndry Módího se odehrává na třech různých úrovních: Pan-africké, regionální a bilaterální. Vztah Indie s Afrikou byl také kromě již zmíněných tradičních platform podpory vztahů (jako je IAFS) podpořen daleko komplexnějším souborem diplomatických mechanismů a summitů, jako jsou schůze regionálních hospodářských společenství Indie (RECs), schůze ministrů obchodu mezi Indií a Afrikou, pravidelné schůze společných pracovních skupin, mezivládních společných komisí,

konzultací se zahraničními úřady a schůze obchodních enkláv. Patří k nim také klíčový projekt "Pan-africké e-sítě" a interakce na různých multilaterálních fórech, jako je "Asociace pro regionální spolupráci v oblasti Indického oceánu pro regionální spolupráci" (IOR – ARC). (MEA, annual report, 2014 – 2015)

Několik prvků pan-africké povahy už bylo zmíněno. Zahrnuje pět rozsáhlých oblastí angažovanosti: konferenci o obchodních záležitostech mezi Indií a Afrikou (India-Africa Business Conclaves), India-Africa Hydrocarbons konferenci (IAHC), India Africa Forum Summits (IAFS), institucionalizovanou spolupráci s africkými regionálními hospodářskými společenstvími (RECs) a stěžejním projektem Módího vlády je zmíněný Pan-africký e-Network projekt. Zmíněné organizace, jako je Konfederace indického průmyslu (CII) a Federace indických obchodních a průmyslových komor (FICCI) i nadále plní svou funkci a pomáhá vytvořit obchodní platformu, která by umožnila africkým a indickým společnostem sdružovat se a uzavírat dohody prostřednictvím pravidelných konkláv, jakým je Konkláve indicko-afrického projektového partnerství. (Saran, 2012)

V rozsahu mezi Pan-africkými aktivitami je zajímavé pozorovat některé rozdíly současné a minulé vlády ve strategickém chápání Afriky. Nejlépe je tento rozdíl znatelný u IAFS, mezi lety 2008, 2011 a 2015. V roce 2015 už kromě ekonomických a rozvojových či technických aktivit byla tématem také reforma RB OSN, bylo zde přítomno 41 hlav států a MZV Indie se zavázalo ke zvýšení programu půjček a grantů rozvojové asistence o 45 % na roky 2016-2017 (MEA, 2015).

Navíc na úrovni pan-Afriky Indie založila Jihoafrické rozvojové společenství (SADC) a Government of India Forum, které spojuje Indii se 14 zeměmi z jižní Afriky. Indie také poskytla podporu budování kapacit pro "společný trh pro východní a jižní Afriku" (COMESA) a „Východoafrické společenství" (EAC), s nimiž také kvůli spolupráci podepsala memorandum o porozumění (MoU). Indie se také stala členem skupiny AUPG – African Union Partners Group. AUPG slouží jako fórum pro partnerské země pro koordinaci s Africkou unií v politických i rozvojových otázkách. (Michael, 2014)

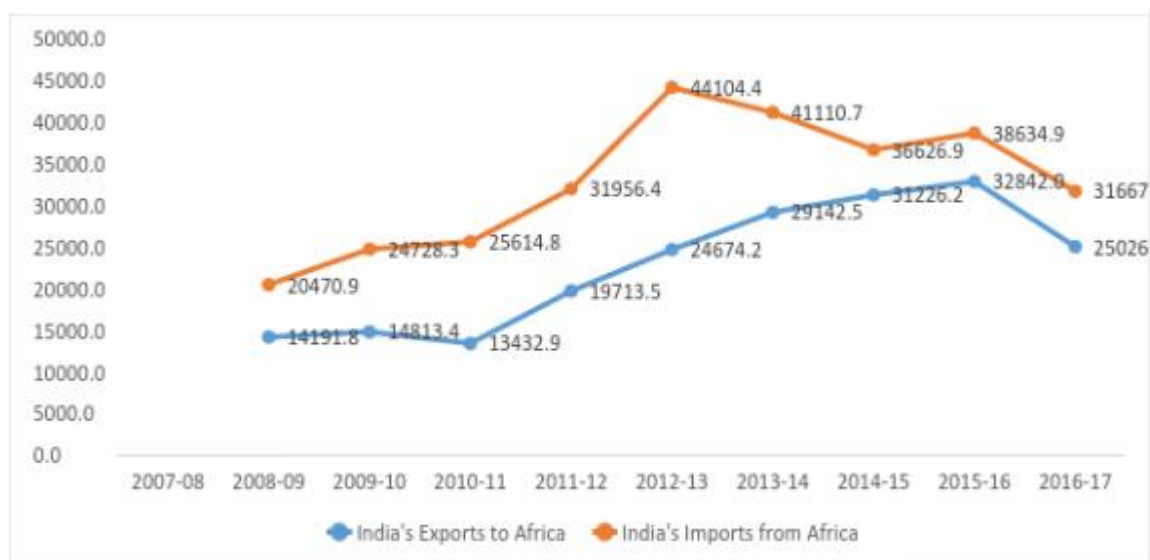
Zmíněný Projekt „Pan-African e-Network“ je jedním z největších panafrických projektů. Již podle názvu je patrné, že se jedná o sektor ICT a projekt propojení zemí skrze satelity a optickou síť. Projekt poskytl možnost sdílení expertízy ze strany Indie v obrovském měřítku v oblastech telemedicíny, hlasové komunikace, informačních technologií, mapování zdrojů, meteorologických služeb, elektronické správy a služeb elektronického obchodování,

e-komerce, telemarketingu, online vzdělávání, a dalších. De-facto jde o zavedení počítačových systémů a internetové komunikace napříč kontinentem. Čímž se samozřejmě projekt nezastavil a pokračoval budováním univerzitních a medicínských zařízení, spoluprací vlád nebo vytvoření vysoce bezpečné komunikační sítě mezi prezidenty Afriky. Nebo internetová spolupráce mezi univerzitami, na bázi které dochází k registraci desetitisíců afrických studentů na indické univerzity. (Mullen, Arora, 2016)

4.3.1. Indicko-africké obchodní a investiční vztahy

Rozvoj ED potvrzuje také jedna z metod jejího hodnocení skrze makroekonomické ukazatele. Celkový obchod mezi Indií a Afrikou se mezi lety 2005-06 a 2015-16 zvýšil téměř pětinasobně a k březnu 2016–2017 činil 52 miliard USD. Vývoz Indie do Afriky vzrostl ze 14 miliard amerických dolarů v letech 2007–2008 na 23 miliard USD v letech 2016–2017 (viz graf č. 8) a zaznamenal působivou složenou roční míru růstu 5,6 %. Indický vývoz do Afriky byl na vrcholu v letech 2014–2015 na úrovni 32 miliard USD. Naopak Indický dovoz z Afriky se zvýšil z 20 miliard amerických dolarů v letech 2007–2008 na 28 miliard USD v letech 2016–2017, což představuje 7,5% celkového dovozu z Indie s rostoucím trendem. Indický dovoz z Afriky rostl složeným ročním tempem růstu okolo 4% a v letech 2011–2012 dosáhl výše 44 miliard USD. Co se týče konkrétních zemí, které se zasloužily o tento posun, nejvíc Indie obchoduje s Jihoafrickou republikou, přičemž v závěsu jsou Keňa, Nigérie a Tanzanie. Dohromady tyto země představují 34 % celkového exportu. (CII, 2016)

Graf č. 8: Indicko – africký obchod (v mil USD)

CII, 2016, Uncategorized, India – Africa trade investment relations. Dostupné online z: <https://www.ciiblog.in/india-africa-trade-and-investment-relations/>

Nejvíce Indie exportuje ropné produkty (17 %), farmaceutické produkty (12 %), automobily a díly (10 %) nebo cereálie (7 %). Export je tedy velmi rozmanitý, naproti tomu import je založený z 52 % na ropných produktech a dalších 22 % zaujímají drahokamy a šperky. Dle grafu č. 9 je patrný výrazný pokles exportu i importu s Afrikou. Nejedná se až tak o chybu vlády a diplomacie Módího. Pokles je spojený s celkovým zpomalením růstu Indie vlivem domácích reforem nutných pro oživení ekonomiky. V Indii byla provedena hromadná demonetizace, která vyvolala dočasné zmražení ekonomiky a daňová reforma. Zároveň jde o globální trend, způsobený celou řadou faktorů, mezi které patří změna a zpomalení růstu Číny, snížení investic USA a další politické i ekonomické faktory. Kromě toho je velká míra tohoto zpomalení připisována africkému poklesu cen komodit. (Malet, 2017)

Vzájemný obchod čeká poměrně strmý růst, k čemuž se přiklání i ministr obchodu Chaudhary, který předpokládá až trojnásobný růst vzájemného obchodu mezi Indií a Afrikou z 52 miliard USD na 150 miliard USD v následujících pěti letech (PTI, 2018). Do období 2020–2021 je předpokládán růst na 117 miliard USD, zapříčiněný současným vývojem ED a aktivit, jakými jsou například poskytnuté úvěry nebo rozvojové snahy v oblasti obchodních procedur, dopravy, konektivity a logistiky na snížení cen obchodu (Press Trust, India, 2017). Ministr průmyslu Suresh Prabhu hodnotí současný stav vzájemného obchodu jako hluboko pod potenciálem. Růstu obchodu má pomoci i nově podepsaná zóna volného obchodu (AfCFTA) – nová zóna volného obchodu, která by měla být tento rok podepsána mezi Indií a Afrikou. (PTI, Prabhu, 2018)

Vedle obchodu uskutečnila Indie v posledních letech také významné investiční iniciativy, aby posílila své strategické partnerství s Afrikou. V oblasti PZI a zejména těch ze soukromého sektoru zaznamenává Indie dlouhodobý růst, přičemž je Indie již pátým největším investorem v Africe. Hlavní investoři zahrnují indická nadnárodní společnosti, indické stavební a telekomunikační společnosti a několik velkých automobilek. Tito investoři sahají svými investicemi do dalších odvětví, včetně telekomunikací, energetiky, počítačových služeb, automobilového průmyslu nebo infrastruktury. Mauricius je v Africe vedoucí zemí, co se týče nejvyššího přílivu PZI, po němž následuje Mosambik, Súdán, Egypt a Jihoafrická republika.

Další významnou složkou investic jsou zmíněné LoC. K 31. prosinci 2016 činil celkový počet LoC pro Afriku 154 a rozšířil se na 44 zemí a celková částka těchto LoC činila 7,7 miliard USD (CII-EXIM Bank, 2017). V roce 2016-2017 byly tyto LoC poskytnuty například pro Mauricius, Súdán, Tanzanii, Madagaskar nebo Pobřeží Slonoviny (CII-EXIM Bank,

Financial Products, 2018). Významné příležitosti pro podporu dvoustranných investic mezi těmito regiony se projevily zejména podpisem memorand a smluv o porozumění (MoU) s africkými partnery v oblasti zemědělství, práce, vědy a techniky, nerostných surovin, ropy a plynu. Tyto dohody byly doprovázeny vykreslováním novějších platforem, jako jsou například Business-to-Business fóra Indie a Afriky, IAFS, každoroční schůzka ministrů obchodu Indie a Afriky, Indo-africké ICT výstavy a pravidelné dvoustranné diplomatické návštěvy na vysoké úrovni.

Vzhledem k rostoucím spotřebitelským trhům Afriky a zahájení indického programu "Make in India" má africký kontinent velký potenciál pro indický korporátní sektor. Afrika disponuje rozsáhlými přírodními zdroji a ložisky nerostných surovin, na kterých indické společnosti již zahájily těžbu a nákup surovin pro využití k výrobě spotřebního zboží v Indii a následně prodej těchto výrobků zpět do afrických zemí. Obchodní a finanční toky mezi Indií a africkými zeměmi v posledních letech rostou, ale na určení skutečného dopadu ED Módího na makroekonomické ukazatele je potřeba dívat se dopředu na budoucí vývoj obchodu a investic mezi partnery (Mullen, Arora, 2016). V současné době dochází k oživení investic po stagnacích v letech 2008 a 2014.

4.3.2. Charakteristika Ekonomické diplomacie v letech 2014–2018

V prvním období vlády strany BJP pod vedením Módího, tedy v období zahraniční politiky pro roky 2014–2015, bylo naprosto zásadní politickou aktivitou setkání IAFS, které radikálně posunulo kooperaci Afriky a Indie kupředu, a to nejen v oblasti ekonomické, jako tomu bylo doposud. Vzájemné vztahy byly posíleny na základě implementovaných projektů a politické podpory. Nově mělo na základě tohoto enormního setkání dojít k poskytnutí půjček v hodnotě přes 5 miliard USD, příslibu 22 000 stipendií na následující 3 roky a vytvoření více než 80 institucí pro budování kapacit (MEA, 2015). Indie velmi chytře rozvíjí vzájemně prospěšnou spolupráci v oblastech, ve kterých vyniká; už na summitech IAFS proto byly představeny zmíněné projekty internetové sítě, ITEC, stipendijní programy a další iniciativy, díky kterým jsou ročně vzdělávány tisíce Afričanů v oblastech od financí, obnovitelné energie a IT, až po zemědělství a ekologii.

Projekt IAFS, respektive jeho revitalizace a absolutní obrat v diplomatické podpoře a medializaci projektu, je největším úspěchem ED v roce 2015. Zatímco v letech 2008 a 2011 byla poslána pozvánka v rámci Africké Unie, načež organizace AU vybrala 14 států, jejichž reprezentanti se summitu účastnili (IDSA, 2008). Módí přeorientoval způsob setkání, jelikož vytvořil diplomatické mise státních ministrů, kteří osobně rozšířili pozvánky na tento summit.

Výsledkem summitu byl slib 10 miliard USD prostřednictvím půjček, dotace v hodnotě 600 milionů USD, díky kterým byly vytvořeny fondy jako India-Africa Development Fund a Health Fund, 50 000 stipendií (z nichž 22 000 mělo být uskutečněno ve 3 letech), rozšíření e-Networku a mimo jiné také mnoho iniciativ v oblasti obnovitelných zdrojů a členství v alianci Solar-rich Nations (Alden, Sidiropoulos, 2016). Zajímavá je očividná snaha Módího překonat svého předchůdce. Singh totiž nabídnul při IAFS pořádaných za jeho vlády rozvojové úvěry ve výši 9 miliard USD a 40 000 stipendií (IDSA, 2008).

Významným tématem byly ve většině ze 72 bilaterálních návštěv premiérů a ministrů zahraničních věcí kritika a snaha o změnu RB OSN, která nemá zástupce třetiny populace, kterou zahrnuje Indie a Afrika (MEA, 2016). Módí na počátku svého mandátu uskutečnil pouze 2 zahraniční návštěvy – na Seychely a Mauricius, které byly opětovány prezidenty Tanzanie, Mosambiku, Seychel a Mauriciusu. V roce 2015 se uskutečnily 2 významné konference kvůli 70. výročí vzniku OSN: třetí mezinárodní konference o financování rozvoje (Addis Abeba v červenci 2015) a ministerská konference WTO (Nairobi v prosinci 2015). Prostřednictvím těchto konferencí Indie spolupracovala s Afrikou na Agendě pro udržitelný rozvoj 2030 a na dokončení dohody o změně klimatu 2020. AU v tomto roce přijala také Agendu 2063. (MEA, 2016, s. 20)

Během období 2015–2016 došlo k řadě výměn, dalších návštěv a interakcí na vysoké úrovni. 23. října 2015 se v Dillí uskutečnilo čtvrté zasedání ministrů obchodu Indie a Afriky. Zúčastnilo se jej 37 delegací složených z ministrů obchodu, úředníků a 8 regionálních hospodářských společenství. Na tomto zasedání dostal velký prostor kromě obchodu a rozvoje sektor IT. Pro ED byla nejpodstatnějším bodem agendy navrhovaná kooperace Indie s regionálními komunitami a uskupení, zejména Tripartite Free Trade Area, která předznamenává vznik Continental FTA (Commerce Gov, 2015). Další za zmínku stojí čtvrtá indická konference o uhlovodících v Africe, která se konala také v Dillí v lednu 2016, na kterou bylo přizváno 25 afrických zemí.

V roce 2016 získal zvýšenou pozornost region západní Afriky, který zvýšil kumulovaný HDP v poslední dekádě na dvojnásobek. Pro Indii její strategický význam stoupá, od roku 2003 se zvýšil bilaterální obchod s regionem až 15krát, což je způsobeno závislostí na dovozu ropy z regionu, který uspokojuje 18 % poptávky Indie (MEA, 2016, s. 20). ED Indie je doplňována celou řadou aktivit – posilování fyzické i sociální infrastruktury, dovednostní rozvoj nebo aktivní přispívání ke stabilitě regionu (MEA, 2016). V tomto ohledu má významnou funkci

Indian Council of World Affairs, který studuje a analyzuje ekonomickou a politickou stabilitu regionu.

V oblasti rozvojové pomoci je Indie oproti jiným velmocem nováčkem. Dokazuje to Development Partnership Administration – odbor MZV Indie založený v roce 2012 za účelem efektivní a rychlé implementace rozvojové ekonomické asistence indické vlády. Odbor zastřešuje s příslušným regionálním odborem MZV celý koloběh od konceptu po komplekci rozvojové aktivity. Novodobě jsou rozvojové aktivity prováděny ve spolupráci s exportními bankami implementací výhodných a dobře konkurenceschopných LoC. Jen pro orientaci, v letech 2014-2015 bylo uvolněno například 200 mil. USD pro budování sítě metra pro Mauricius (Metro, 2017), 184 mil. USD na hydroelektrický projekt v Burkině Faso a 150 mil. USD pro posílení zemědělských mechanismů v Ghaně. (MEA, 2016, s. 162)

Módí byl v prvních dvou letech kritizován za velké sliby, které příliš neplnil. Slíbil velké množství projektů, ze kterých jen málo přešlo ihned do aktivní fáze. Na to se právě soustředil v období mezi lety 2016–2017, kdy začal plnit jednotlivé sliby vzniklé nejen za jeho vlády, to znamená převážně na třetím summitu IAFS, ale také sliby vzniklé ještě za doby Singhovy vlády, a tedy prvním a druhém summitu. V oblasti zahraniční politiky jako takové, funguje kooperace Jih-jih a kromě standardního budování kapacit ve všech oblastech a rozvoje tradičních odvětví se velmi rychle rozvíjela kooperace v oblasti modré ekonomie a námořní bezpečnosti. (MEA, 2017)

Kritika byla vznesena také kvůli nedostatku prostoru pro Afriku při zahraničních návštěvách Módího, do roku 2016 uskutečnil pouze 2 návštěvy. Proto v roce 2016 podložil kooperaci a důraz na strategické postavení afrického kontinentu čtyřmi návštěvami (Mosambik, Jihoafrická republika, Tanzanie a Keňa). Kromě toho viceprezident Hamid Ansari uskutečnil diplomatickou misi do Maroka a Tuniska a současný prezident Pranab Mukherjee navštívil Namibii, Ghanu a Pobřeží Slonoviny a podepsal několik memorand z oblasti IT a budování kapacit. (MEA, 2017)

Mosambik je velmi strategická destinace jasně ekonomického zaměření. Mosambik totiž vlastní velké množství nerostných surovin a zároveň země vytvořila iniciativy pro otevření ekonomiky a jasně dala najevo, že hledá partnerství. Opět se v tomto případě ukázala funkčnost aparátu indické diplomacie, jelikož převážně ekonomické snahy jsou doprovázeny zdravotnickou asistencí a budováním kapacit pro společný rozvoj schopností. Ještě výhodnější je v Africe velmi častá pomoc v potravinovém sektoru. Nejen-že Indie poskytla know-how

a pomoc při pěstování luštěnin, ale zároveň podepsala dohodu o garantovaném zpětném odkupu. Bhatia (2016) uvádí, že v první polovině roku 2016 byla až čtvrtina celkových PZI směřována právě na Mosambik. Důvodem je velká závislost Indie na ropě a Mosambik má obrovský potenciál těžby zemního plynu (Pilling, 2017). Jedná se o dlouhodobou investici vzhledem k tomu, že Mosambik má politické i ekonomické problémy (zejména dluhy a nevyzpytatelnou inflaci) a má zároveň technologické obtíže dostat plyn k partnerům.

Při cestě do Tanzanie bylo podepsáno pět dohod. V Tanzanii funguje navíc médii velmi kladně vnímaná iniciativa školení Tanzanských žen pro použití solárních lamp – program „Solar Mamas“ (Salaam, 2016). Další dvě z těchto dohod byly spojeny se Zanzibarem, se kterým má Indie historické kořeny. Vztahy s JAR jsou samozřejmě daleko komplexnější, což je dáno členstvím ve společenství zemí BRICS, spoluprací při přístupu Indie do NSG a vůbec dlouhodobým politickým přátelstvím. Misi pravděpodobně podpořil i fakt, že se JAR v posledních letech silně přiklání k Číně. Módí má ve vztazích s JAR velký prostor pro diplomatická jednání. Nabízí se společná minulost, Gándhího osobnost, široká diaspora, kriket jako národní sport a další prvky soft power. Došlo k podpisu úmluv v Johannesburgu, Pretorii i Durbanu. Dohody podpoří vzájemný obchod i oboustranný tok PZI.

Keňa je typickým projevem fungujícího prvku indické diaspory, jako aktéra podporujícího ED. Diaspora byl totiž sblížující prvek, protože součástí návštěvy byl i veřejný proslov před tisíci Indy, kterého se ale tentokrát účastnil i prezident Uhuru Kenyatta podporující (komentářem při proslovu) Indy jako pevnou součást obyvatelstva Keni. Společným projektem bude vybudování high-tech nemocnice pro léčbu rakoviny (Bocha, 2018). Další memoranda byla podepsána o předcházení obchodu s omamnými látkami, problematikou mládeže, umění a kultury, cestovního ruchu, řízení vodních zdrojů, zrušení vízové povinnosti, odborného vzdělávání a rozvoje malých podniků. Granty byly poskytnuty v oblasti obrany, zdraví, rozvoje vědy a techniky. LoC v celkové výši 137 milionů dolarů byly podepsány pro dodávky vody, pro textilní sektor a pro podporu malých a středních podniků (MEA, 2017, s. 18). Zároveň došlo i k ministerským návštěvám v Botswaně nebo na Madagaskaru.

V roce 2016 Indie poskytla konzultace pro posílení bilaterálních vztahů prostřednictvím velvyslanectví v Tanzanii, Namibii, JAR nebo na Madagaskaru (MEA, 2017). V rozvojové pomoci Indie poskytla pomoc například při suchách v Mosambiku nebo Malawi a na pomoc po zemětřeseních v Tanzanii. Diplomatické návštěvy prezidenta a viceprezidenta dokazují reorientaci indických zájmů na oblast západní Afriky. Zpětně Indie hostila ministry Pobřeží

Slonoviny, Demokratické republiky Kongo a ministra ropy Nigérie. Vzájemné vztahy byly posíleny partnerstvím pro zvýšení bezpečnosti, rozvoje a růstu mezi Indií a západní Afrikou. (MEA, 2018)

Začátkem roku 2018 už měla současná vláda Indie za sebou diplomatickou misi na nejméně ministerské úrovni v každé ze zemí Afriky, se kterými má diplomatické styky. Prezident Indie v roce 2017 uskutečnil další 2 návštěvy do Etiopie a Džibuti. Velkým úspěchem bylo pořádání zasedání Africké rozvojové banky v Dillí. Velký prostor byl věnován společnému partnerství s Japonskem při utváření zmíněného Asian Growth Corridoru. K tomuto sblížení došlo při konferenci zemí G20 o Africe. Daleko více prostoru v minulém roce dostal farmaceutický průmysl, námořní bezpečnostní kooperace a rozvoj pan-africké sítě. Důležité byly podpisy obchodní dohody s Etiopií, dohoda proti dvojímu zdanění s Keňou a další bilaterální dohody pro podporu obchodu a investic nebo rozšíření elektronického víza do dalších 25 zemí. (MEA, 2018, s. 17)

Mezinárodní obchod se v roce 2018 ustálil na 22 miliardách USD a nyní je jasné, že ED Indie ve vztahu k Africe nabrala naprosto odlišné obrátky. Původní obavy ze snahy Módího pouze překonat Singhovy skutky posílené nejprve velmi strohou aktivitou a orientací zahraničních cest na jiné strategické regiony byly postupně rokem 2016 a 2017 vyvráceny. Módí se aktivně snažil o dodržení slibů prvního a druhého IATS a zároveň zorganizoval mnohem podstatnější třetí summit. Postupně inicioval návštěvy na ministerské úrovni do 54 zemí Afriky a nesoustředil se pouze na ekonomické zisky v Africe. Módí se plně angažuje v rozvojové činnosti a podpoře kapacit se zeměmi, se kterými má Indie podobnou podstatnou část historického vývoje, opřenou o snahu provést reformu RB OSN, udržet stabilní růst indické ekonomiky a nalézt alternativní spolupráci z důvodu uzavírání americké ekonomiky. Módí dokázal v posledních 3 letech obnovit makroekonomickou stabilitu. Fiskální deficit, schodek platební bilance a inflace se snížily, zatímco tempo růstu HDP, devizové rezervy a veřejné kapitálové investice se zvýšily.

Závěrem lze podotknout, že ačkoliv neexistuje oficiální strategie, sepsaná do jednoho dokumentu, prvky ucelené strategie podpořené ED lze přeci jen nalézt. Obecná politická strategie je formovaná pomocí IAFS summitů a setkání na politické, multilaterální úrovni. Ekonomická strategie vyvstává ze summitů IAFS, setkání IAPP a bilaterálních návštěv na vysoké úrovni (VVIP setkání). Přestože se v roce 2016 Módí soustředil spíše na domácí reformy, byl uskutečněn velký počet bilaterálních návštěv prezidentem, viceprezidentem

i premiérem Indie. Jak již bylo zmíněno, Ram Nath Kovind během roku 2017 navštívil osobně sedm zemí Afriky během šesti měsíců. K tomu Indie otevřela dveře africkým státníkům. Pro úspěch Indie musí být strategie formována podle současných potřeb a priorit Afriky a Africké unie – bezpečnost a mír, socio-ekonomický rozvoj, demokratizace a lepší dohled nad vládnoucí elitou. Pro tyto účely by Indie měla v cestě kupředu silně dbát a podporovat „Sedm aspirací“ z Agendy 2063 spolu se strategií Africké rozvojové banky pro roky 2013–2022. Hlavní prioritou by měl být inkluzivní růst s udržitelným rozvojem. Zejména by Módí měl pečlivě sledovat Africkou kontinentální FTA a možnou reformu Africké unie.

Strategie by se měla zaměřit na sounáležitost s nově se objevující africkou politickou a ekonomickou strategií a měla by být rozdělena do pěti pilířů.

- Mezinárodní obchod – zatímco v roce 2014–2015 zažil MO své maximum, další rok došlo ke snížení. Indie by měla investovat do afrických podniků vyrábějících výrobky vhodné pro indickou poptávku. Zároveň musí Indie rozšířit svou obchodní síť v Africe. Existuje ještě několik zemí, které nemají s Indií nijak zvláště objemný obchod a zároveň jsou exporty a importy podstatně soustředěny jen mezi několika zemí. Navíc může být plošně rozšířen liberalizační program pro LDCs na základě odstranění netarifních bariér v kooperaci s africkými vládami.
- Investice – Indie soupeří v oblasti investic v Africe s Čínou. Indie musí více dramaticky zvýšit své investice vzhledem k objemu obchodu a cílům, které si vztyčila pro oblast ekonomického růstu. Investice Číny jsou čtyři až pět krát vyšší, než Indie. Současná strategie podpory investic není proto dostačující.
- LoC – problémem, který zatím nebyl v práci zmíněn je příliš nízké používání tohoto strategického prvku ED. 10 miliard USD pro příštích pět let je přeci jen málo a často vzájemná kooperace naráží na problém nutnosti vytvořit detailní studii pro využití LoC ze strany Afriky, která často nemá dostatek konzultantů. Pomoci v tomto ohledu má vytvořená instituce pro pomoc při tvorbě těchto projektů.
- Granty a rozvoj schopností – Tato položka by měla být strategickým pilířem sama o sobě. Indie se stává dárce rozvojové pomoci a vytvořila k tomuto účelu úsek na MZV. Zároveň k tomu má potřebné instituce, např. ITEC program nebo e-Network strategii. Navíc tato strategie vyplývá z posledního sjezdu IAFS slibem grantů, stipendií a rozvojové pomoci.
- Ostatní oblasti vzájemné spolupráce – poslední pilíř strategické kooperace by měl vzejít ze zmíněného výstupu třetího IAFS: „India-Africa Framework for Strategic Cooperation“,

kde jsou popsány další oblasti spolupráce: modrá ekonomie, obnovitelné zdroje ekonomie, zemědělství nebo zdravotnictví.

Závěr

Cílem této práce bylo prostřednictvím analýzy zahraniční politiky a ekonomické diplomacie Indie postihnout jejich změny, ke kterým došlo ve vztahu k africkému kontinentu. Hlavní důraz byl přitom kladen na proměnu zahraniční politiky a ekonomické diplomacie Indie v Africe nástupem současného premiéra Naréndry Módího v porovnání s minulým uspořádáním a strategií Singhovy zahraniční politiky. Prvním zkoumaným obdobím této práce byla zahraniční politika a ekonomická diplomacie po zisku nezávislosti do konce studené války. V tomto období byla podstatným rysem ZP Indie tzv. politika Hnutí nezúčastněných zemí. Mezinárodní systém byl rozdělen na dva bloky a Indie se mohla otevřít těmto zemím a stát se (jak se od ní očekávalo) vedoucí zemí tohoto „třetího bloku“. Země se však místo toho (snad kvůli nedostatku prostředků) uzavřela a zahájila industrializaci místo rozvoje zahraničního obchodu a ekonomické diplomacie.

Nástupem Gándhíové zůstala ekonomika stagnující kvůli nízké produktivitě, neúčinnému veřejnému sektoru, vysoké míře úřednictví a neefektivnosti obchodních a investičních politik, což přímo naznačovalo nefunkční ED. Gándhíová měla tendence otevřít zemi a stát se příkladem pro země Asie, Afriky a Blízkého východu prostřednictvím fór jako Asijská hra, Summitu v Dillí nebo Hnutí nezúčastněných států. ED měla být v té době v souladu se ZP, nicméně v cestě ambiciózní ZP byly zmíněné ekonomické problémy z 80. let, které brzdily snahy oživit export a investice.

Přesto si však Indie vybudovala dobré jméno a po otevření trhu vlivem několika faktorů, jakými byl zánik SSSR, nutnost otevření ekonomiky západním mocnostem, řešení krize platební bilance pomocí WTO apod. si Indie mohla v podstatě vybrat své postavení v rámci mezinárodního systému a vybrala si znamenitě. Stala se vítězem války, ochráncem chudých a osvoboditelem kolonizovaných zemí. Došlo k rozvoji vztahů s EU a USA, v rámci BRICS a dalších multilaterálních organizací. Indie se plně zaměřila na své vnitřní problémy a na ekonomický rozvoj. Tomu odpovídá i zahraniční politika ve vztahu k Africe. Zatímco silné politické a kulturně-historicky podmíněné přátelství s východní Afrikou ekonomicky rostlo jen pomalým tempem, Indie se začala orientovat na státy západní Afriky bohaté na ropu, které mohly uspokojit a podpořit rozvoj Indie a na Jihoafrickou republiku s podobným postavením a ekonomickou prosperitou. Ekonomicky zaměřené vztahy se snahou získat nerostné bohatství však v té době nemohly konkurovat Číně i vzhledem k nedostatečně vyvinutému aparátu ED v Africe, a tak vzájemný obchod Indie a Afriky rostl jen pomalým tempem.

Podstatný posun v tomto ohledu zaznamenaly vzájemné vztahy za vlády Singha a jeho doktríny. Jeho zahraniční politika byla směřována směrem k nejbližším sousedům, posílení regionální kooperace a členství v mezinárodních organizacích. Výrazný posun z počátku zaznamenaly také vztahy s USA a obrovským krokem kupředu byl jaderný a vesmírný program Indie. Singh zdědil premiérské křeslo při enormním růstu HDP o 9 % ročně. Singh se zaměřil na zlepšení vztahů s Čínou a Pákistánem pomocí ekonomické spolupráce, prostřednictvím působení indické diaspory a pomocí neformálních vztahů. Ve vztahu k Africe byl znatelný politický i ekonomický rozvoj, když nelehká konkurence Číny a snaha o lepší postavení v mezinárodním systému vedla k zavedení nrecipročně liberalizovaným partnerstvím, určujícím posun Indie do pozice silnějšího hráče v regionu a poskytovatele zahraniční pomoci.

Pravděpodobně nejdůležitější z hlediska dlouhodobé kooperace bylo však vybudování fungujícího institucionálního rámce podporujícího politické a ekonomicko-diplomatické vztahy mezi státy, na které mohl Módí úspěšně navázat. Problémem se ukázala stále slabá koordinace státní a soukromé sféry a absolutní absence strategie k Africe. Afrika byla až na konci Singhovi vlády označena za objevující se prioritu budoucí ZP, kvůli které byly uspořádány první dva IAFS summity. Kromě vytvoření institucionálního rámce však příliš zdrojů do ED v Africe jeho vláda nevěnovala. Zároveň měl Singh vlivem výsledku voleb poměrně svázané ruce vzhledem k příliš slabému postavení uvnitř koalice. Paradoxně nedošlo k výraznému posunu u některých zemí s vysokou prioritou a naopak v Africe, kde byla priorita daleko nižší, byly vztahy výrazně posunuty nejen politicky, ale také ekonomicky.

Módí už při svém nástupu avizoval velkou strategickou úlohu Afriky prostřednictvím kooperace Jih-jih, multilaterálních organizací a bilaterálních vztahů. Větší důraz však v počátku kladl na své okolí, své sousedy a „Act East“ politiku. Kromě toho je velkou prioritou Indie snaha o reformy domácího sektoru, za kterou obdržel obrovské množství kritiky (zejména agresivní demonetizace, která si vyžádala stovky životů), a také politika orientovaná na přilákání zahraničních investic „Make in India“, která je vlajkovou lodí Módího politiky a jeho agresivního branding.

V prvních letech Módího vlády byl nejpodstatnější třetí IAFS, velmi úspěšný a médiu sledovaný summit, ze kterého vzešly dokumenty přibližující budoucí způsob kooperace Indie a Afriky a několik slibů ze strany Indie. Bohužel se vznesla další vlna kritiky vzhledem k neplnění těchto slibů reorientací Módího na jiné regiony vzhledem k prioritám ZP a na reformu domácí ekonomiky a legislativy. Velmi úspěšná Fast Track diplomacie a s ní spojené

návštěvy se tak soustředily na sousední regiony a východní partnerství. Orientace na Afriku začala být znatelná až sérií VVIP diplomatických setkání v letech 2017 a 2018 doprovázené rozšířením financování pro zahraniční úřady.

Při návštěvě stránek MZV Číny naleznete dokument „China’s African Policy“. Podobný dokument byste na indických stránkách MZV hledali jen těžko. Cílem budoucí strategie by měl být větší důraz na efektivitu a konkurenceschopnost, jelikož Afrika si svým způsobem v mnoha případech může vybírat svého partnera. Měly by být odstraněny současné obavy a musí být využito současných oportunit, jinak by silné politické a diplomatické snahy přišly v niveč. Při tvorbě strategie by, dle mého názoru, mělo dojít k většímu praktickému realismu. Indický ministr průmyslu řekl, že vzájemný obchod bude v příštích pěti letech ztrojnásoben na 150 miliard USD. Realističtější a přesnější představa by měla být silně detailována vytvořením sektorového akčního plánu a pochopitelné obchodní strategie k Africe.

Má-li být učiněn závěr z charakteristiky ZP, ED a ekonomického vývoje v Indii, lze jednoznačně tvrdit, že v posledních letech došlo k výraznému posunu v ekonomické výměně a politické, kulturní a rozvojové spolupráci. Hlavní aktéři ED fungují na nadstandardní úrovni zejména v oblasti lákání PZI do země a přes absenci ucelené strategie bude hodnota obchodu mezi Indií a Afrikou podstatně růst. Zároveň tak dojde k označení Afriky jako jednoho z hlavních partnerů v ekonomické i politické sféře tak, jako tomu bylo už po konci Studené války. K výraznému oslabení postavení Afriky ve strategii ZP došlo za Singhovy vlády. Přesto však došlo k rozšíření politického a ekonomicko-diplomatického aparátu.

V Indii funguje jasný systém a model ED, včetně jednoduché hierarchizace. Problémem může být nedostatečná kooperace s jednotlivými agendami ED federálních součástí republiky, které jsou odkázány na platformu NITI Aayog a spolupráci v rámci MZV. V ED Indie je velmi důležitá osobnost premiér Indie, nesoucí zodpovědnost za ED Indie více, než ministryně MZV. Tato velká individualita se odráží v nejednotnosti strategií ZP, a proměnlivostí vztahů a strategických regionů. Indie musí co nejvíce pracovat na dalším odbourávání překážek obchodu a legislativním systémem pro podporu ED.

Na základě této diplomové práce lze také odpovědět na otázku závislosti ED na konkrétní ZP země. V období před studenou válkou byla ZP v souladu se strategií Hnutí nezávislých zemí, a ED se tedy měla zaměřit na vedoucí pozici mezi asijskými a africkými státy. V tomto období však chyběl funkční aparát podpořený ekonomickou stabilitou a zdroje, což dokazuje nutnost propojení cílů domácí ekonomiky a dosažitelnosti mezinárodní politiky. Proto došlo

k uzavření země a přehodnocení ZP. V období po studené válce byla ZP výrazně přeorientována směrem na západ. Afrika však byla podstatnou součástí ZP, jelikož Indie byla vnímána jako přítel se společnou minulostí. ZP směrem k Africe byla položena na dvou pilířích: získání politické podpory pro změnu mezinárodního systému a progresivní ekonomický růst Indie. ED Indie v Africe se proto soustředila zejména na získání nerostných surovin pro rozvoj domácí ekonomiky a vzájemného obchodu.

Singhova zahraniční politika měla rozdílné priority a strategické regiony než africký kontinent. Přesto však došlo k znatelnému rozvoji vztahů a velkému růstu vzájemného obchodu, přičemž velkým úspěchem ED v zemi bylo obnovení aparátu ED a vytvoření multilaterálních vztahů, včetně velkého úsilí prostřednictvím IAFS. Důležitým pojítkem byla také indická diaspora, která byla velkou prioritou ZP Signha. Už za Singhovy vlády se objevil zajímavý trend, který byl ještě posílený během vlády Naréndry Módího. Dobře fungující aparát ED a rozvoj vztahů s Afrikou vede postupně k zpětnému ovlivňování ZP a k velmi výraznému tlaku na implementaci komplexní, oficiální strategie pro země afrického kontinentu, stejně tak jako jejího posunu mezi prioritní regiony, doprovázené akčním plánem a sektorovou strategií zahraničního obchodu.

Otázkou do budoucna je posouzení pravdivosti výroků vedoucích osobností indické ED. Je možné, že plány na ztrojnásobení vzájemného obchodu ztroskotají na absenci oficiální strategie a že skutečným plánem je získání afrických zdrojů a politické podpory uvnitř multilaterálních organizací, stejně tak jako získání statutu velmoci. Je také možné, že Módí nedodrží sliby dané Africe a snaží se pouze o získání mediální podpory a podpory mezinárodního společenství pro posílení statutu a PZI do země. Tím by došlo k potvrzení současných cílů ZP a orientace na regiony vyšší priority.

Seznam grafů a obrázků

Graf č. 1: Vývoj exportu Indie v letech 1995–2016	21
Graf č. 2: Srovnání růstu exportu asijských zemí	21
Graf č. 3: PZI Indie v letech 1996–2017.....	23
Graf č. 4: Zahraniční pomoc přijímaná Indií v letech 1960–2015.....	25
Graf č. 5: Čínský export do Indie.....	48
Graf č. 6 a 7: Podíl turismu na HDP a příjmy z turismu.....	53
Graf č. 8: Indicko – africký obchod (v mil USD)	63

Seznam literatury

Primární zdroje

- ATPC, gov. 2018. *Deepening Africa-India Trade and Investment Partnership*. Web: A Joint report by the African Trade Policy Centre and Confederation of Indian Industry. Dostupné také z: http://www.ciieximafricaconclave.com/Document/Reports/Africa-India%20trade%20and%20investment%20study_fin.pdf
- NGAIHTE, Chinpa. 2018. *Sub: Project Preparation Facility (PPF) for Government of India Lines of Credit (LoCs): Development Partnership Administration-I Division*. 1. Nové Dillí: MEA India. Dostupné také z: <http://www.mea.gov.in/Images/attach/Project-Preparation-Facility.pdf>
- MEA, Brochure. 2014. *Fast Track Diplomacy* [online]. Nové Dillí: A Public Diplomacy Initiative of the Ministry of External Affairs. [cit. 2018-01-14]. Dostupné z: https://www.mea.gov.in/Uploads/PublicationDocs/23979_MEA-Brochure-6thSep2014-RE-LR.pdf
- IDSA. 2008. *Delhi Declaration India-Africa Forum Summit 2008* [online]. Dillí: ISDA, [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <https://idsa.in/resources/documents/India-AfricaForumSummit2008>
- MEA. 2015. *Annual Report 2014-2015*. 1. MEA Nové Dillí: Ministry of External Affairs. Dostupné také z: http://www.mea.gov.in/Uploads/PublicationDocs/25009_External_Affairs_2014-2015__English_.pdf
- MEA. 2016. *Annual Report 2015-2016*. 1. MEA: Government of India. Dostupné také z: http://www.mea.gov.in/Uploads/PublicationDocs/26525_26525_External_Affairs_English_AR_2015-16_Final_compressed.pdf
- MEA. 2017. *Annual Report 2016-17: Policy Planning and Research Division*. Dillí: Ministry of External Affairs, 2017. Dostupné také z: http://www.mea.gov.in/Uploads/PublicationDocs/29521_MEA_ANNUAL_REPORT_2016_17_new.pdf
- MEA. 2018. *Annual Report 2017-2018*. 1. Nové Dillí: Ministry of Foreign Affairs. Dostupné také z: <http://www.mea.gov.in/Images/amb1/MEA-AR-2017-18-03-02-2018.pdf>

Monografie

- BAYNE, N., WOOLCOCK, S. 2016. *The new economic diplomacy: decision-making and negotiation in international economic relations*. Fourth edition. Routledge, ISBN 978-1472483195.
- BAYNE, N., WOOLCOCK, S. 2011c. *The new economic diplomacy: decision-making and negotiation in international economic relations*. 3rd ed., rev. and updated. Burlington, VT: Ashgate. Global finance series. ISBN 978-1409425427.
- BERRIDGE, G., JAMES, A. 2003. *A dictionary of diplomacy*. 2nd ed. New York: Palgrave Macmillan. ISBN 14-039-1535-0.
- COMMERCE, Gov. 2015. *Joint Statement of the 4th India-Africa Trade Ministers* [online]. Dillí: Government of India, [cit. 2018-04-10]. Dostupné z:

http://commerce.gov.in/writereaddata/trade/Joint_Statement_4th_India_Africa_Trade_23_10_2015.pdf

- DOOLEY, M. P., FRANKEL, A. 2003. *Managing currency crises in emerging markets* [online]. 1. Chicago: University of Chicago Press, [cit. 2018-03-25]. ISBN 02-261-5540-4. Dostupné z: <http://www.nber.org/chapters/c9656.pdf>
- DUBEY, A. K., BISWAS, A. 2016. *India and Africa's Partnership: A Vision for a New Future* [online]. 1. African Studies Association of India: Springer India [cit. 2018-04-02]. ISBN 978-81-322-2619-2. Dostupné z: e-book dostupný na: <https://www.springer.com/gp/book/9788132226185>
- GILBOY, G. J., HEGINBOTHAM, E. 2012. *Chinese and Indian strategic behavior: growing power and alarm* [online]. 1. New York: Cambridge University Press. [cit. 2018-04-03]. ISBN 978-110-7661-691. Dostupné z: <http://www.cambridge.org/gb/academic/subjects/politics-international-relations/international-relations-and-international-organisations/chinese-and-indian-strategic-behavior-growing-power-and-alarm?format=PB&isbn=9781107661691#SJo1qXkGjVUiYcgs.97>
- HLADÍK, J. 2001. *Ekonomická diplomacie ve službách firmy se zvláštním zřetelem k podnikatelským misím*. Praha: Arista. ISBN 80-864-1017-X.
- MISHRA, R. 2017. *From Look East to Act East: Transitions in India's Eastward Engagement: Political Science and International Studies* [online]. 2. Springer, [cit. 2018-04-12]. ISBN 978-981-10-3171-7. Dostupné z: https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-981-10-3171-7_20
- RANA, K. S. 2011. *21st century diplomacy: a practitioner's guide*. New York: Continuum International Pub. Group. ISBN 978-1441168382.
- RANA, K. S., CHATTERJEE, B. 2011. *Economic diplomacy: India's experience*. Jaipur: CUTS International. ISBN 978-81-8257-139-6. Dostupné také z: http://www.cuts-international.org/Book_Economic-Diplomacy.htm
- RANA, K. S. 2007. *Bilateral diplomacy / Kishan S. Rana*. 1. Geneva: DiploHandbooks. ISBN 99-909-5516-6. Dostupné také z: https://books.google.cz/books?id=LcDJGUl3pZgC&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- SHAH, S. K. 2017. *India's Foreign Policy: Past, Present and Ties with the World* [online]. 1. Indie: Vij Books India Pvt.[cit. 2018-03-25]. ISBN 9789386367808. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=-gU1DgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT5&dq=Narendra#v=onepage&q=Narendra&f=false>
- ŠTOURAČOVÁ, J. 2008. *Ekonomická diplomacie České republiky*. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-80-86946-71-9.

Elektronické databáze

- CIA. 2018. Central Intelligence Agency: The World Factbook. CIA [online]. Neznámé: CIA. [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html>
- DOING BUSINESS. 2018. *India* [online]. Web: Doing Business. [cit. 2018-01-18]. 1-202-458-7677. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/india#starting-a-business>

- FDI STATISTICS. 2017. [online]. Dillí: Ministry of Commerce and Industry, [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <http://dipp.nic.in/publications/fdi-statistics>
- GSI. 2016. *India: How many people are in modern slavery in India?* [online]. Dillí: The Minderoo Foundation Pty, [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <https://www.globallslaveryindex.org/country/india/>
- IBEF. 2018. *Foreign Direct Investment (FDI): About FDI in India* [online]. Dillí: India Brand Equity Foundation, [cit. 2018-03-23]. Dostupné z: <https://www.ibef.org/economy/foreign-direct-investment.aspx>
- ICC, OMI. 2017. *ICC Open Markets Index* [online]. In: Paris: International Chamber of Commerce, s. 26 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <https://cdn.iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2017/07/2017-ICC-OMI-OPEN-MARKETS-INDEX.pdf>
- IMF. 2011. *Report for Selected Countries and Subjects* [online]. Washington: Data and Statistics, [cit. 2018-01-12]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/weodata/weorept.aspx?sy=2009&ey=2016&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=512%2C548%2C558%2C564%2C566%2C524%2C578%2C534%2C536&s=NGDPDPC&grp=0&a=&pr.x=60&pr.y=17>
- IMF. 2017. Report for Selected Countries and Subjects. In: *International Money Fund: Data and Statistics* [online]. Washington: Data and Statistics, říjen 2017 [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/02/weodata/weorept.aspx?sy=2018&ey=2018&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=47&pr1.y=2&c=534&s=NGDPD%2CPPPGDP%2CNGDPDPC%2CPPPPC&grp=0&a=>
- OECD. 2007. *Economic Survey of India, 2007: Policy Brief* [online]. OECD, **2007**(1) [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20110606112149/http://www.oecd.org/dataoecd/17/52/39452196.pdf>
- PANDA, S. S. K. 2017. *Foreign Direct Investment (FDI) Equity Inflows* [online]. Dillí: Government of India, [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <https://data.gov.in/catalog/foreign-direct-investment-fdi-equity-inflows>
- SIMOES, A. 2018. *The Observatory of Economic Complexity* [online]. Web: OEC, [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/ind/>
- TRADINGECONOMICS. 2018c. *China Exports to India: 2014-2018* [online]. Web: Trading Economics, [cit. 2018-03-23]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/china/exports-to-india>
- TRADINGECONOMICS. 2018. India Foreign Direct Investment . In: *Trading Economics* [online]. TE: Trading Economics, [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/india/foreign-direct-investment>
- TRADINGECONOMICS. 2018b. *India GDP* [online]. web: TE, [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: exportovaná data z: <https://tradingeconomics.com/india/gdp>
- WORLD BANK. 2016. India's Poverty Profile. In: *The World Bank: IBRD and IDA* [online]. WB, [cit. 2018-01-22]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/news/infographic/2016/05/27/india-s-poverty-profile>
- WORLD BANK. 2018. *The World Bank In India* [online]. Nové Dillí: The World Bank, [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/country/india>

- WORLDATLAS. 2018. Labor Force By Country. *Worldatlas* [online]. Neznámé místo vydání: WA, [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <https://www.worldatlas.com/articles/the-workforce-giants-highest-labor-forces-in-the-world.html>

Vědecké práce, akademické práce, odborné články

- AGARWAL, S. 2017. Make in India: Reality Test about the Foreign Direct Investment. *IJETSr* [online]. Mumbai: Narsee Monjee Institute of Management Studies, **4**(12), 6 [cit. 2018-03-14]. ISSN 2394 – 3386. Dostupné z: http://www.ijetsr.com/images/short_pdf/1513586347_620-625-gec976-ijetsr.pdf
- AGNEW, J. 2006. Religion and Geopolitics. *Geopolitics* [online]. **11**(2), 183-191 [cit. 2018-02-13]. DOI: 10.1080/14650040600598619. ISSN 1465-0045. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14650040600598619>
- AID. 2005. *Economic Diplomacy: Ten-point Plan for making it more effective*. Web. Dostupné také z: <http://www.associationdiplomats.org/publications/ifa/Vol1/ecodiplomacy.htm>. Doporučení indických diplomatů. The Association of Indian Diplomats.
- ANWAR, M. A. 2014. Indian foreign direct investments in Africa: a geographical perspective. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series* [online]. **2014**(26), 35-49 [cit. 2017-05-21]. Dostupné z: http://www.bulletinofgeography.umk.pl/26_2014/03_Anwar.pdf
- BARU, S. 2008. *India and the World – Economics and Politics of the Manmohan Singh Doctrine in Foreign Policy*. Singapore. Dostupné také z: https://www.isas.nus.edu.sg/wp-content/uploads/media/isas_papers/Working%20Paper%2053%20-%20Email%20-%20India%20and%20the%20World%20-%20Manmohan%20Singh%20Doctrine.pdf. Akademická práce. ISAS institute.
- BHARAT, E., BHARAT, S. 2014. *Election Manifesto 2014*. 1. Dillí: BJP. Dostupné také z: http://www.bjp.org/images/pdf_2014/full_manifesto_english_07.04.2014.pdf
- BHAVAN, J. N. 2017. *INDIA – SURGING AHEAD: Economic Diplomacy Division*. Dillí: Ministry of External Affairs. Dostupné také z: <https://www.indianembassy.hr/pdf/IndiaSurgingAhead.pdf>
- BROWN, L. S. 2016. *Soft power efforts, hard power gains: India's economic diplomacy towards Africa using Nigeria and Kenya as examples*. Kapské město. Dostupné také z: https://open.uct.ac.za/bitstream/handle/11427/20639/thesis_hum_2016_brown_lisa_carri_n.pdf?sequence=1. Akademická práce. University of Cape Town.
- DESAI, N. 2009. India and Africa. *India Quarterly: A Journal of International Affairs* [online]., **65**(4), 413-429 [cit. 2018-04-12]. DOI: 10.1177/097492840906500409. ISSN 0974-9284. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/097492840906500409>
- ESWARAN, S. 2017. *Where is India headed?: Possible future directions in Indian Foreign Policy* [online]. Oxford: Oxford University Press, **2017**(93), 51–68 [cit. 2018-03-12]. 10.1093/ia/iw008. Dostupné z: <https://casi.sas.upenn.edu/sites/casi.sas.upenn.edu/files/upiasi/Where%20is%20India%20Headed%20-%20E.%20Sridharan.pdf>
- GANAPATHI, M. 2017. *Contours of India's Foreign Policy - An Overview* [online]. India: Indian Foreign Affairs Journal, **12**(1), 42-59 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://search->

proquest.com.zdroje.vse.cz/central/docview/1917333247/84D3B4FA1B7E4C11PQ/1?accountid=17203

- HAWKSWORTH, J., TIWARI, A. 2011. *The World in 2050: The accelerating shift of global economic power: challenges and opportunities*. London: PricewaterhouseCoopers. Dostupné také z: https://www.pwc.com/gx/en/psrc/pdf/world_in_2050_jan2011.pdf. Akademická práce. PWC.
- CHAKRABARTY, M. 2017. *Indian investments in Africa: Scale, trends, and policy recommendations* [online]. Nové Dillí: ORF, [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.orfonline.org/research/indian-investment-africa-scale-trends-and-policy-recommendations/>
- CHAKRABORTY, C. 2013. *India's nuclear diplomacy and the non-proliferation regime*. Nové Dillí, 96 s. ISBN 978-93-81904-78-7. Dostupné také z: <http://capsindia.org/files/documents/New-Delhi-Paper-6.pdf>. Akademická práce. Air Power Studies.
- CHANDRA, V. 2017. *Modi Government and Changing Patterns in Indian Foreign Policy* [online]. Web: Sage Journals, [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0973598417731241>
- CHINTAMANI, M. 2014. Modi's Foreign Policy: Difficult to Theorize, Easy to Understand. *Indian Foreign Affairs Journal* [online]. Nové Dillí, 9(3), 234-239 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/central/docview/1701850297/7D02932280514330PQ/1?accountid=17203>
- CHIRIYANKANDATH, J. 2007. *Realigning India: Indian foreign policy after the Cold War*. Londýn. <https://doi.org/10.1080/00358530410001679567>. Dostupné také z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00358530410001679567?scroll=top&needAccess=true>. Department of Law. Metropolitan University.
- ILO. 2011. *Child Labour in India* [online]. 2011, 3 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---sro-new-delhi/documents/publication/wcms_557089.pdf
- JAGTIANI, S. 2012. *RSIS Policy Brief India's Africa Policy: Towards a More Coherent Engagement*. Nanyang. Dostupné také z: https://www.files.ethz.ch/isn/153910/RSIS_POLICYBRIEF_A4_100912.pdf. Akademická práce. S. Rajaratnam.
- JENKINS, R. 2003. India's States and the Making of Foreign Economic Policy: The Limits of the Constituent Diplomacy Paradigm. *Oxford University Press* [online]. JSTOR, 4(33), 63-81 [cit. 2018-01-12]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3331196>
- KAUSHIK, A. 2009. *India's Stand in the WTO Doha Round: Briefing Paper* [online]. 1. Jaipur: CUTS Centre for International Trade, [cit. 2017-12-14]. Dostupné z: <http://www.cuts-citee.org/pdf/BP09-WTO-01.pdf>
- KUMAR, M., CHAUDHARY, M. 2017. *India's Foreign Policy and BRICS*. Indie: Center for Peace and Conflict Studies. Kumar, Manoj and Chaudhary, Manu, India's Foreign Policy and BRICS (January 31, 2017). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2908709> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2908709>. Dostupné také z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2908709. Diplomová práce. Sardar Patel University.

- LEE, D., HOCKING, B. 2010. *Economic Diplomacy: The International Studies Encyclopedia* [online]. 2. Dánsko: Wiley Blackwell, [cit. 2017-12-21]. Dostupné z: <https://www.google.co.uk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUK Ewj1meDuxdXaAhXEDCwKHVXlCfEQFgg0MAE&url=https%3A%2F%2Fkar.kent.ac.uk%2F38113%2F1%2FLee%2520%2526%2520Hocking%2520Economic%2520Diplo macy%2520finaljuly282008.doc&usg=AOvVaw2Bj-bVrCFRW6uuQJgtF0HR>. Akademická práce. Oxford.
- MATAR, L. 2016. Investment Promotion in Developing Countries. *The Political Economy of Investment in Syria* [online]. London: Palgrave Macmillan UK, 2016, 48-64 [cit. 2018-04-06]. DOI: 10.1057/9781137397720_3. ISBN 978-1-349-57732-3. Dostupné z: http://link.springer.com/10.1057/9781137397720_3
- MEHTA, S. 2014. India's Foreign Policy Under Prime Minister Narendra Modi: Challenges and Opportunities. *Journal of Governance & Public Policy* [online]. Hyderabad, 4(2), 82-86 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/central/docview/1655359396/7D02932280514330PQ/2?accountid=17203>
- MICHAEL, A. 2014. Advent of a 'Game Changer'?: India's Economic, Political and Strategic Engagement in Sub-Saharan Africa from 1991 until 2014. *India Quarterly: A Journal of International Affairs* [online]. 70(4), 341-357 [cit. 2018-04-05]. DOI: 10.1177/0974928414545922. ISSN 0974-9284. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0974928414545922>
- MIR, I. 2017. Strategic Importance of 'Make in India' Campaign to Empower Indian Economy. *Imperial Journal of Interdisciplinary Research (IJIR): Humanistic Management Association, Research Paper Series No. 17-16* [online]. 3(3), 5 [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2941032
- MOHAN, C. R. 2010. The Re-making of Indian Foreign Policy. *International Studies* [online]. USA: Sage Journals, 46(1-2), 147-163 [cit. 2018-03-22]. DOI: 10.1177/002088171004600210. ISSN 0020-8817. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/002088171004600210>
- MOONS, S., van BERGEIJK, A. G. 2016. *Does Economic Diplomacy Work? A Meta-analysis of Its Impact on Trade and Investment*. Rotterdam. <https://doi.org/10.1111/twec.12392>. Dostupné také z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/twec.12392>. Akademická práce. EUR.
- MOONS, S., de BOER, R. 2014. *Economic Diplomacy, Product Characteristics and the Level of Development*. Nizozemí. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2544592>. Dostupné také z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2544592. Akademická práce. Erasmus University Rotterdam.
- MORAN, T., GÖRG, H., SERIC, A., KRIEGER-BODEN, C. 2017. *Attracting quality foreign direct investment in developing countries* [online]. International: IGC, [cit. 2018-003-13]. Dostupné z: <https://www.theigc.org/blog/attracting-quality-foreign-direct-investment-developing-countries/>
- MULLEN, R. D., ARORA, K. 2016. *India's Reinvigorated Realationship with Africa* [online]. Policy Brief, [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <http://cprindia.org/sites/default/files/policy-briefs/India%E2%80%99s%20Reinvigorated%20Relationship%20with%20Africa.pdf>

- MURALI, N. 2017. *Can Modi make the elephant dance?: Bertelsmann Asia Policy Brief* [online]. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, **2017**(4) [cit. 2018-1-5]. ISSN 2364-8562. Dostupné z: <http://aei.pitt.edu/id/eprint/84224>
- NAIDU, S. 2011. Upping the ante in Africa: India's increasing footprint across the continent. *HSRC* [online]. Kapské Město, 48-67 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11910/3668>
- NAIDU, S. 2008. India's Growing African Strategy. *Review of African Political Economy* [online]. Taylor & Francis, **35**(115), 116-128 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/20406482?seq=1#page_scan_tab_contents
- NOORANI, A. G. 1978 Foreign Policy of the Janata Party Government. *Asian Affairs* [online]. Taylor & Francis, **5**(4), 13 [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/30171643>
- OGDEN, C. 2018. Tone Shift: India's Dominant Foreign Policy Aims Under Modi. *Indian Politics & Policy* [online]. **2017**(1), 1-21 [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: https://research-repository.st-andrews.ac.uk/bitstream/handle/10023/12986/Ogden_2018_IPP_ToneShift_VoR.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- OKANO-HEIJMANS, M. 2011. Conceptualizing Economic Diplomacy: The Crossroads of International Relations, Economics, IPE and Diplomatic Studies. *The Hague Journal of Diplomacy* [online]. **6**(1), 7-36 [cit. 2018-01-25]. DOI: 10.1163/187119111X566742. ISSN 1871-1901. Dostupné z: <http://booksandjournals.brillonline.com/content/journals/10.1163/187119111x566742>
- PALIT, A. 2015. *Economics in Narendra Modi's Foreign Policy*. Dillí. Dostupné také z: https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/asie_visions77_0.pdf. Akademická práce. Center for Asian Studies.
- POWER, M., NEWELL, P., BAKER, L., BURKELEY, H., KIRSHNER, J., SMITH, A. 2016. The political economy of energy transitions in Mozambique and South Africa: The role of the Rising Powers. *Energy Research & Social Science* [online]. (17), 10-19 [cit. 2017-05-21]. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2016.03.007>. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214629616300354>
- RANA, K. S. 2013. Economic diplomacy: what might best serve a developing country?. *International Journal of Diplomacy and Economy*. Delhi, **3/4**(1), 232-247. ISSN 2049-0895.
- ROSE, A. K. 2007. The Foreign Service and Foreign Trade: Embassies as Export Promotion. *NBER Program* [online]. Blackwell Publishing, **30**(1), 22-38 [cit. 2018-04-05]. DOI: 10.3386/w11111. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w11111>
- RUEL, H. J. M., ZUIDEMA, L. 2012. *The Effectiveness of Commercial Diplomacy; a survey among Dutch Embassies and Consulates*. Twente, 54 s. Dostupné také z: <https://research.utwente.nl/en/publications/the-effectiveness-of-commercial-diplomacy-a-survey-among-dutch-em>. Akademická práce. Discussion papers in diplomacy.
- RUËL, H. J. M., LEE, D. VISSER, R. 2013. *Ex Commercial Diplomacy and International Business: Inseparable Twins?*. Web. Dostupné také z: http://documents.aib.msu.edu/publications/insights/v13n1/v13n1_Article3.pdf. Akademická práce. University of Twente, University of Birmingham.
- SANER, R., YIU, L. 2016. *International economic diplomacy: mutations in post-modern times*. 1,2. Haag: Discussion Papers in Diplomacy, 41 s. ISSN 1569-2981. Dostupné také

z:

https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20030100_cli_paper_dip_issue84.pdf. Akademická práce. Netherlands Institute of IR Clingendael.

- SHARMA, S. 2017. Indian economic diplomacy (1947-91): Negotiating evolving position in the pre-liberalization era. *International Journal of Humanities and Social Science Research* [online]. 3(7), 35-38 [cit. 2018-04-13]. ISSN: 2455-2070. Dostupné z: <http://www.socialsciencejournal.in/archives/2017/vol3/issue7/3-7-21>
- SIDIROPOULOS, E., ALDEN, C. 2016. *Modi's New Foreign Policy Agenda and the Implications for Africa* [online]. Neznámé místo vydání: ResearchGate, [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/303632751_Modi%27s_New_Foreign_Policy_Agenda_and_the_Implications_for_Africa
- SINGH, S. 2015. *India's Approach towards Bilateral, Regional and Multilateral Negotiations: Discussion paper*. India. Dostupné také z: http://www.cuts-citee.org/pdf/Indias_Approach_towards_Bilateral_Regional_and_Multilateral_Negotiations.pdf. Akademická práce. CUTS International.
- ALVAREZ, R. E. 2004. *Sources of Export Success in Small and Medium-Sized Enterprises: Enterprises: The Impact of Public Programs*. Chile. Dostupné také z: <https://pdfs.semanticscholar.org/31db/ad2b672937f08b09694b09a95397440cb29a.pdf>. Akademická práce. Universidad of Chile.
- TAPIA, G. P., MARTÍNEZ, B., GONZÁLEZ ROBLES, E. 2017. *Factors Influencing Destination Image in Distant Culture Countries: The Role of Corporate Image* [online], 5(3) [cit. 2017-12-22]. 10.17265/2328-2169/2017.06.001. Dostupné z: <https://www.davidpublisher.org/Public/uploads/Contribute/5a090cda79b44.pdf>
- TEWARI, F. 2017. *Paradiplomacy in India: Evolution and operationalisation*. India. Dostupné také z: <https://www.orfonline.org/research/paradiplomacy-india-evolution-operationalisation/>. Akademická práce. ORF.
- TURNER, R., FREIERMUTH, E. 2017. *Travel&Tourism: Economic Impact 2017* [online]. In: India: World Travel&Tourism Council, s. 1-24 [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/countries-2017/india2017.pdf>
- VAN BERGEIJK, P. A. G., YAKOP, M. 2011. Economic Diplomacy, Trade and Developing Countries. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society* [online]. online, 21. března. 2011, 4(2), 253-267 [cit. 2018-02-11]. ISSN 1752-1386. Dostupné z: <https://academic.oup.com/cjres/article-abstract/4/2/253/517964>
- VAN BERGEIJK, P. A. G. 2009. *Economic Diplomacy and Economic Security: New Frontiers for Economic Diplomacy* [online]. 1. Carla Guapo Costa: Erasmus University Rotterdam, [cit. 2017-05-21]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1436584. Akademická práce. Erasmus University Rotterdam.
- VAN VEENSTRA, M. L., VAN BERGEIJK, P. A. G., YAKOP, M. 2010. *Economic Diplomacy, the Level of Development and Trade*. Nizozemsko: Netherlands Institute of International Relations Clingendael, 1-40. ISSN 1569-2981.
- WORLD BANK. 2017. How Developing Countries Can Get the Most Out of Direct Investment. In: *The World Bank: IBRD and IDA* [online]. Rakousko: The World Bank Group, 25. říjen 2017 [cit. 2018-02-11]. Dostupné z:

<http://www.worldbank.org/en/topic/competitiveness/publication/global-investment-competitiveness-report>

- YAKOP, M., VAN BERGEIJK, P. A. G. 2009. The Weight of Economic and Commercial Diplomacy. *International Institute of Social Studies (ISS)* [online]. Srpen 2009, (478), 31 [cit. 2018-02-12]. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1469137>. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1469137
- YIU, L. 2003. *International economic diplomacy: mutations in post-modern times.: Discussion Papers in Diplomacy*. Haag, (1.). ISSN 1569-2981.

Oficiální webové stránky

- AALCO. 2012. About AALCO. *AALCO* [online]. Web: Asian African Legal Consultative Organization, [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: <http://aalco.int/scripts/view-posting.asp?recordid=1>
- ALLGOV, NSC. 2016. *National Security Council* [online]. Dillí: Allgov, [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.allgov.com/india/departments/ministry-of-youth-affairs-and-sports/national-security-council?agencyid=7599>
- ASEAN. 2018. *ASEAN-India Free Trade Area* [online]. Web: ASEAN Invest, [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <http://investasean.asean.org/index.php/page/view/free-trade-areas/view/734/newsid/772/aseanindia-free-trade-area.html>
- CII. 2018. *About us. Confederation of Indian Industry* [online]. CII, [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: http://www.cii.in/About_Us.aspx?enc=ns9fJzmNKJnsoQCqUmaQ==
- CII-EXIM. 2017. *About the conclave, 13th project partnership* [online]. Nové Dillí: CII, [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://www.ciieximafricaconclave.com/AboutConclave.aspx>
- CII-EXIM. 2018. *Financial Products. Financial Products: Lines of Credit* [online]. Web: EXIM, [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: <https://www.eximbankindia.in/lines-of-credit>
- EXPO CENTRE, 2018. India. Buyer Seller Meets. *India Expo centre* [online]. New Delhi: India Exposition Mart, 2018 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://indiaexpomart.com/event/buyer-seller-meets/>
- FIFP. 2018. *About Us. Foreign Investment Facilitation Portal* [online]. Dillí: Department of Industrial Policy & Promotion, Ministry of Commerce and Industry, [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://fifp.gov.in/>
- IAFS, gov. 2015. *India-Africa Forum Summit 2015*. Dillí: MEA. Dostupné také z: <http://mea.gov.in/india-africa-forum-summit-2015/index.html#>
- IBEF. 2018. *About India Brand Equity Foundation (IBEF)* [online]. Dillí: IBEF, [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://www.ibef.org/about-us.aspx>
- IETO, Gov. 2018. *About IETO* [online]. Bangalore: Indian Economic Trade Organization, [cit. 2018-01-22]. Dostupné z: <http://ieto.in/>
- INVESTINDIA, gov. 2018. About Invest India. *Invest India: National Investment Promotion and Facilitation Agency* [online]. Dillí: MEA, [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.investindia.gov.in/about-invest-india>
- ITPO. 2016. *India Trade Promotion Organisation (ITPO) Profile. ITPO* [online]. Nové Dillí: Government of India, [cit. 2018-01-22]. Dostupné z: http://indiadefair.com/information/details/itpo_profile
- MAKE IN INDIA. 2018. *Ease of Doing Business. Make in india* [online]. Delhi: MEA India, [cit. 2017-05-21]. Dostupné z: <http://www.makeinindia.com/eodb>

- MALLICK, D. 2017. *India-Africa: Reinvigorating Partnership through New Initiatives* [online]. Nové Dillí: EXIM Bank, [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://www.eximbankindia.in/blog/blog-content.aspx?BlogID=6&BlogTitle=India-Africa:Reinvigorating%20Partnership%20through%20New%20Initiatives>
- MEA. 2018. *FDI: Make in India* [online]. Dillí: MEA, [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <http://www.makeinindia.com/policy/foreign-direct-investment>
- ELECTIONS. 2018. Narendra Modi Biography. *Elections.in* [online]. Dillí: Web, [cit. 2018-01-22]. Dostupné z: <http://www.elections.in/political-leaders/narendra-modi.html>
- NCTI, Gov. 2018. National Centre for Trade Information (NCTI): Promoted By India Trade Promotion Organisation (ITPO) & National Informatics Centre (NIC). *National Centre for Trade Information (NCTI)* [online]. India: Government of India, [cit. 2018-01-23]. Dostupné z: <http://ncti.gov.in/>
- NITI, gov. 2018. Overview. *NITI Aayog* [online]. Dillí: Government of India, [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://niti.gov.in/content/overview>
- RAWAT, D. S. 2017. *ASSOCHAM: The Knowledge Architect Of Corporate India: About us* [online]. India: ASSOCHAM, [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <http://www.assocham.org/aboutus.php>
- TAMILANDU. 2018. Tamilandu Trade Promotion Organization. *Welcome To Chennai Trade Centre* [online]. Dillí: MEA, [cit. 2018-01-14]. Dostupné z: <http://www.chennaitradecentre.org/>
- TCB. 2018. *Trade Centre Bengaluru. KTPO* [online]. Dillí: MEA, [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: <http://www.ktpo.in/##>

Zpravodajské internetové zdroje

- DEO, N. 2016. *A Budget for Modi's Economic Diplomacy* [online]. Nové Dillí: The Wire, [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://thewire.in/23935/a-budget-for-modis-economic-diplomacy/>
- NDTV. 2017. *Africa A Top Priority For India, Says PM Narendra Modi At African Development Bank Meet* [online]. Gandhinagar: NDTV, [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <https://www.ndtv.com/india-news/africa-a-top-priority-for-india-says-pm-narendra-modi-at-african-development-bank-meet-1697408>
- CHAUDHURY, D. R. 2017b. *Africa prefers India's non-interfering model over China* [online]. ET Bureau: Economic Times, [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: Africa prefers India's non-interfering development model over China Read more at: [//economictimes.indiatimes.com/articleshow/60800978.cms?utm_source=contentofinterest&utm_medium=text&utm_campaign=cppst](http://economictimes.indiatimes.com/articleshow/60800978.cms?utm_source=contentofinterest&utm_medium=text&utm_campaign=cppst)
- FP STAFF. 2017. *A year on from Uri attack: Surgical strikes, elimination of terrorists and everything else that happened after audacious raid* [online]. Web: Firstpost, [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://www.firstpost.com/india/a-year-on-from-uri-attack-surgical-strikes-elimination-of-terrorists-and-everything-else-that-happened-after-audacious-raid-4054609.html>
- HAIDER, F. 2016. *Bonded labourers, sex workers, forced beggars: India leads world in slavery* [online]. Dillí: Hindustan Times, [cit. 2018-12-08]. Dostupné z:

- <https://www.hindustantimes.com/india/india-has-the-largest-population-of-modern-day-slaves/story-PVP1mAQlFqLwOXFtE9EsII.html>
- PANDA, A. 2013. *Did India's 'Manmohan Doctrine' Succeed?* [online]. Web: The Diplomat, [cit. 2018-03-24]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2013/11/did-indias-manmohan-doctrine-succeed/>
 - WANI, G. 2016. *Discourse On Kashmir: From Territoriality To 'Enlightened Sovereignty' – Analysis* [online]. Institute of SAS: Dilli, [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <http://www.eurasiareview.com/14032016-discourse-on-kashmir-from-territoriality-to-enlightened-sovereignty-analysis/>
 - IYENGAR, R., DEFTERIOS, J. 2018. *Donald Trump Jr. had 'a good week' in India. Here's why* [online]. USA: CNN, [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <http://money.cnn.com/2018/02/23/news/economy/donald-trump-jr-india-trip-summit-speech/index.html>
 - CHITRAVANSI, R. 2018. *Ease of doing business: Government targets 90 reforms to climb rank in World's Bank report* [online]. Nové Dillí: Economic Times, [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/policy/ease-of-doing-business-government-targets-90-reforms-to-climb-rank-in-world-banks-report/articleshow/62359708.cms>
 - NAIR, R. 2015. *Easier to start business in India, difficult to get credit: World Bank report* [online]. Livemint: /, [cit. 2017-01-20]. Dostupné z: <https://www.livemint.com/Home-Page/dTdD4ggTTYfdvxooJ2nFfM/Easier-to-start-business-in-India-difficult-to-get-credit.html>
 - GURUPRASAD, M. 2015. *Economics for Everyone - India's Foreign Trade Policy (FTP/EXIM)* [online]. Bombaj: IIFL, [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: https://www.indiaonline.com/article/news-top-story/economics-for-everyone-india%E2%80%99s-foreign-trade-policy-ftp-exim-115052500326_1.html
 - BURKE, J. 2014. *Election-winner Narendra Modi: 21st century belongs to India* [online]. Nové Dillí: The Guardian, [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/may/17/narendra-modi-india-election-hindu>
 - TNN. 2009. *Exporters get wider market reach* [online]. India: The Times of India, [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://timesofindia.indiatimes.com/business/india-business/Exporters-get-wider-market-reach/articleshow/4942892.cms>
 - MILMAN, O. 2017. *Fact check: Trump's Paris climate speech claims analyzed* [online]. Web: The Guardian, [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/environment/ng-interactive/2017/jun/02/presidents-paris-climate-speech-annotated-trumps-claims-analysed>
 - PTI. 2015. *FDI up 48 % since "Make in India" campaign launch* [online]. Dillí: The Economic Times, [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: https://economictimes.indiatimes.com/articleshow/48073220.cms?intenttarget=no&utm_source=contentofinterest&utm_medium=text&utm_campaign=cppst
 - TSE, T., EPOSITO, M. 2015. *China's Growing Footprint in Africa is Potentially Damaging* [online]. Web: Fortune, [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <http://fortune.com/2015/11/20/china-africa-damaging-ties/>

- MANERO, E. 2017. *China's Investment in Africa: The New Colonialism?* [online]. Africa: Harward Political Review, [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <http://harvardpolitics.com/world/chinas-investment-in-africa-the-new-colonialism/>
- ALLIRAJAN, M. 2014. *China to invest over \$5 billion in 2 business parks in Maharashtra, Gujarat: Business* [online]. Dillí: The Times of India, [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://timesofindia.indiatimes.com/business/india-business/China-to-invest-over-5-billion-in-2-business-parks-in-Maharashtra-Gujarat/articleshow/41564624.cms>
- PTI. 2018. *India, Africa trade can grow 3-fold to USD 150 in 5 years: C R Chaudhary* [online]. Web: Economic Times, [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/foreign-trade/india-africa-trade-can-grow-3-fold-to-150-billion-in-5-years-c-r-chaudhary/articleshow/63485290.cms>
- PRESS TRUST. 2017. *India-Africa trade may touch \$117 bn by 2020-21: Report* [online]. Nové Dillí: Business Standard, [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: http://www.business-standard.com/article/economy-policy/india-africa-trade-may-touch-117-bn-by-2020-21-report-117072300296_1.html
- SANTANDER. 2018. *India: Foreign investment* [online]. Dillí: Trade Portal, [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://en.portal.santandertrade.com/establish-overseas/india/foreign-investment>
- CHANSORIA, M. 2014. *India-China Chase now Extends to Fiji with Modi and Xi's Visits* [online]. Web: Centre for Land Warfare Studies, [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.claws.in/1288/india-china-chase-now-extends-to-fiji-with-modi-and-xis-visits-dr-monika-chansoria.html>
- DEAUVILLE, L. 2017. *INDIA is set to land on the Moon AND Mars – so why do we pay them £100 MILLION in aid?* [online]. US: Express, [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://www.express.co.uk/news/world/882414/foreign-aid-uk-india-space-programe-irso-moon-mars-million-pay>
- CHAUDHURY, D. R. 2017. *India, Japan come up with AAGC to counter China's OBOR* [online]. Nové Dillí: Economic Times, [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: India, Japan co. Read more at: https://economictimes.indiatimes.com/articleshow/58846673.cms?utm_source=contentofintere&utm_medium=text&utm_campaign=cppst
- WORLD BANK. 2017b. *India Jumps Doing Business Rankings with Sustained Reform Focus: Press Release* [online]. World Bank, [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2017/10/31/india-jumps-doing-business-rankings-with-sustained-reform-focus>
- TNN. 2015. *India pips US, China as No. 1 foreign direct investment destination* [online]. India: The Times of India, [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <https://timesofindia.indiatimes.com/india/India-pips-US-China-as-No-1-foreign-direct-investment-destination/articleshow/49160838.cms>
- JAGANATHAN, J. 2018. *India plans massive natural gas expansion, LNG imports to soar: Reuters* [online]. [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/indonesia-lng-summit-india/india-plans-massive-natural-gas-expansion-lng-imports-to-soar-idUSL4N1PW5M0>
- PTI, PRABHU. 2018. *India proposes to negotiate trade pact with Africa: Suresh Prabhu* [online]. Nové Dillí: Economic Times, [cit. 2018-01-26]. Dostupné z:

- <https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/foreign-trade/india-proposes-to-negotiate-trade-pact-with-africa-suresh-prabhu/articleshow/63455062.cms>
- MAZUMDAR, R. 2016. *India ranks fourth in global slavery survey* Read more at: [//economictimes.indiatimes.com/articleshow/52528778.cms?utm_source=contentofinterest&utm_medium=text&utm_campaign=cppst](https://economictimes.indiatimes.com/articleshow/52528778.cms?utm_source=contentofinterest&utm_medium=text&utm_campaign=cppst) [online]. India: ET Bureau, [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/india-ranks-fourth-in-global-slavery-survey/articleshow/52528778.cms>
 - INTERNATIONAL TRADE CENTRE. 2015. *India's duty free tariff preference scheme for LDCs* [online]. Web: ITC, [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: <http://www.intracen.org/uploadedFiles/intracenorg/IndiaDutyFreeTariff.pdf>
 - CHATTERJEE MILLER, M. 2013. *India's Feeble Foreign Policy* [online]. Web: Foreign Affairs, [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/india/2013-04-03/indias-feeble-foreign-policy>
 - CHAUDHURY, D. R. 2014. *India's foreign policy: With landmark deals, Manmohan Singh government promised much, delivered little* [online]. ET Bureau: Economic Times, [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: [India's foreign policy: With landmark deals, Manmohan Singh government promised much, delivered little Read more at: //economictimes.indiatimes.com/articleshow/30864051.cms?utm_source=contentofinterest&utm_medium=text&utm_campaign=cppst](https://economictimes.indiatimes.com/articleshow/30864051.cms?utm_source=contentofinterest&utm_medium=text&utm_campaign=cppst)
 - MOHAN, C. R. 2004. *India's "look-west" policy: India needs the larger vision of a "look west" policy that avoids the error of seeing Pakistan in mere bilateral terms.* [online]. Dillí: The Hindu, [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://www.thehindu.com/2004/06/17/stories/2004061700831000.htm>
 - DAS, P., MISHRA, S. 2015. *India's Reluctance on Multilateral Naval Exercises* [online]. Web: The Diplomat, [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2015/07/indias-multilateral-naval-reluctance/>
 - MALLET, J. 2017. *International trade is slowing. What does this mean for globalization?* [online]. Spain: WEF, [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://www.weforum.org/agenda/2017/11/international-trade-is-slowing-what-does-this-mean-for-globalization/>
 - ALTMAN, D. 2013. *Introducing the Baseline Profitability Index* [online]. Web: Foreign Policy, [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://foreignpolicy.com/2013/05/07/introducing-the-baseline-profitability-index/>
 - BOCHA, G. 2018. *Kenya closer to setting up East Africa's top cancer hospital* [online]. Business Daily, [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: <https://www.businessdailyafrica.com/news/counties/Kenya-India-East-Africa-s-top-cancer-hospital/4003142-4274694-fa2e2d/index.html>
 - LOGICAL INDIAN. 2015. *Know Everything About How Much India Receives And Donates Foreign Aid* [online]. Dillí: LI, [cit. 2018-01-13]. Dostupné z: <https://thelogicalindian.com/story-feed/exclusive/know-everything-about-how-much-india-receives-and-donates-foreign-aid/>
 - IBEF. 2018. *Make In India* [online]. Dillí: India Brand Equity Foundation, [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <https://www.ibef.org/economy/make-in-india>
 - METRO REPORT. 2017. *Mauritius light rail contract signed* [online]. Neznámé místo vydání: Metro, [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: <http://www.metro-report.com/news/single-view/view/mauritius-light-rail-contract-signed.html>

- MEHTA, N. 2015. *Modi and the art of political performance* [online]. Dilli: The Times of India, [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <https://blogs.timesofindia.indiatimes.com/academic-interest/modi-and-the-art-of-political-performance/>
- CHANDAR, R. 2014. *Modi proposes Forum for India-Pacific* [online]. Fiji: Fiji News, [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20141129075131/http://fijilive.com/news/2014/11/modi-proposes-forum-for-india-pacific-cooperation/59709/>
- BBC. 2016. *Modi tour: Seven things about Africa and India* [online]. Web: BBC, [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-36745704>
- PARAMESWARAN, P. 2014. *Modi Unveils India's 'Act East Policy' to ASEAN in Myanmar* [online]. Web: The Diplomat, [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2014/11/modi-unveils-indias-act-east-policy-to-asean-in-myanmar/>
- BORAH, R. 2017. *Modi upturning Indian foreign policy* [online]. India: East Asia Forum, [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://www.eastasiaforum.org/2017/08/01/modi-upturning-indian-foreign-policy/>
- HUGGLER, J. 2005. *Musharraf agrees trade deal with India at cricket match* [online]. The Independent, [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/musharraf-agrees-trade-deal-with-india-at-cricket-match-2185.html>
- RAMACHANDRAN, R. 2014. *Narendra Modi's push for strong relations with neighbours* [online]. ET Bureau: Economic Times, [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/narendra-modis-push-for-strong-relations-with-neighbours/articleshow/37672918.cms?intenttarget=no>
- PANT, H. V. 2017. *New Delhi's Indian Ocean Outreach* [online]. Web: The Diplomat, [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2017/06/new-delhis-indian-ocean-outreach/>
- IAS SCORE. 2016. *Pathankot attack details and India's security architecture* [online]. web: Score, [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <http://iasscore.in/national-issues/-pathankot-attack-details-and-india-039-s-security-architecture>
- SALAAM, D. E. 2016. *PM Modi interacts with 'Solar Mamas' of Africa in Tanzania* [online]. Neznámé: Indian Express, [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://indianexpress.com/article/india/india-news-india/pm-modi-interacts-with-solar-mamas-of-africa-in-tanzania-2905151/>
- JIWRAJKA, S. 2015. *PM Modi meets Chinese PM Li Keqiang; ink 24 bilateral agreements* [online]. Web: India, [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://www.india.com/news/world/narendra-modi-in-china-prime-minister-holds-summit-talks-with-chinese-premier-li-keqiang-ink-record-24-bilateral-agreements-384796/>
- GUPTA, S. 2015. *Prime Minister Narendra Modi's Economic Diplomacy* [online]. India: Samostatný autor, [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: <http://drsunilgupta.com/prime-minister-narendra-modis-economic-diplomacy/>
- PILLALAMARRI, A. 2014. *Project Mausam: India's Answer to China's 'Maritime Silk Road'* [online]. Web: The Diplomat, [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2014/09/project-mausam-indias-answer-to-chinas-maritime-silk-road/>

- MOHAN, R. 2016. *Raja Mandala: Get real on Russia* [online]. Dillí: Indian Express, [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://indianexpress.com/article/opinion/columns/india-russia-relation-prime-minister-narendra-modi-vladimir-putin-3051614/>
- RAO, R. 2014. *SAARC Satellite to Strengthen Relations with Neighbours* [online]. Web: Centre for Welfare Studies, [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.claws.in/1248/saarc-satellite-to-strengthen-relations-with-neighbours-radhakrishna-rao.html>
- PTI. 2014. *Sushma Swaraj tells Indian envoys to Act East not just Look East* [online]. web: Economic Times, [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/sushma-swaraj-tells-indian-envoys-to-act-east-and-not-just-look-east/articleshow/40907671.cms>
- AWASTHI, D. 2017. *The Five Factors That Make India An Attractive Investment Destination* [online]. Web: Frontera, [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: <https://frontera.net/news/asia/what-makes-india-an-attractive-investment-destination/>
- BJORNSEN, G. 2016. *The geopolitics of Hindutva* [online]. web: Katehon, [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <http://katehon.com/article/geopolitics-hindutva>
- WTO. *Trade to expand by 9.5% in 2010 after a dismal 2009, WTO reports: Press Releases* [online]. WTO: World Trade Organization, 2010 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/news_e/pres10_e/pr598_e.htm
- KUGELMAN, M. 2018. *Trump's India connect* [online]. Dillí: The Hindu, [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <http://www.thehindu.com/opinion/op-ed/trumps-india-connect/article22818013.ece>
- PTI. 2017. *US proposes cut in India development aid to just \$33 mn in 2018; Afghanistan to get \$782 mn* [online]. Web: Firstpost, [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <https://www.firstpost.com/business/us-proposes-cut-in-india-development-aid-to-just-33-mn-in-2018-afghanistan-to-get-782-mn-3478579.html>
- BIDWAI, P. 2015. *Why India needs aid* [online]. UK: The Guardian, [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2012/feb/07/why-india-needs-aid>
- BHATIA, R. 2016. *With his visit to four countries, PM Modi steps up the pace of India's Africa engagement* [online]. Dillí: The Times of India, [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <https://blogs.timesofindia.indiatimes.com/toi-edit-page/with-his-visit-to-four-countries-pm-modi-steps-up-the-pace-of-indias-africa-engagement/>
- GUPTA, S. 2015. *\$2 billion line of credit to Bangladesh to create 50,000 Indian jobs: Business* [online]. Dillí: The Times of India, [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://timesofindia.indiatimes.com/business/india-business/2-billion-line-of-credit-to-Bangladesh-to-create-50000-Indian-jobs/articleshow/47570507.cms>
- JHA, M. 2017. *5 Foreign Policy Trends In Three Years Of The Modi Government* [online]. Web: Huffpost, [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: https://www.huffingtonpost.in/martand-jha/5-foreign-policy-trends-in-three-years-of-the-modi-government_a_22121586/
- RANA, K. S. 2015. Focus on Inherent Strength, Don't be Distracted by China in Africa. In: *The Quint* [online]. Nové Dillí: Quint, 2015, 27. 10. 2015 [cit. 2017-05-21]. Dostupné z: <https://www.thequint.com/opinion/2015/10/27/focus-on-inherent-strength-dont-be-distracted-by-china-in-africa>

- PEER, B. 2008. An eight-year-old Kashmiri went out to play. He came back home dead. *The Guardian* [online]. India: Web, [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2010/sep/22/kashmir-dead-hopes-of-2007>
- GARGAN, E. 1992. India Stumbles in Rush to a Free Market Economy. In: *The New York Times* [online]. New York: The New York Times, [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1992/08/15/world/india-stumbles-in-rush-to-a-free-market-economy.html>
- BONNER, B. 2010. Make way, world. India is on the move. In: *The Christian Science Monitor* [online]. UK: CSM, Neznámý, [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: <https://www.csmonitor.com/Business/The-Daily-Reckoning/2010/0320/Make-way-world.-India-is-on-the-move>
- SINHA, S., SUPPES, M. 2015. Timeline of the Riots in Modi's Gujarat: Hindu Mobs Turn on Muslims For Weeks. *New York Times* [online]. NY: NY Times, [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: https://www.nytimes.com/interactive/2014/04/06/world/asia/modi-gujarat-riots-timeline.html?_r=0#/#time287_8542

Seznam použitých zkratek

- ED – Ekonomická diplomacie
- NGO – non-governmental organisation
- MZV – ministerstvo zahraničních věcí
- MEA – Ministry of External Affairs
- MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu
- CARICOM – the Caribbean Community
- PZI – Přímé zahraniční investice
- OSN – Organizace spojených národů
- MMF – Mezinárodní měnový fond
- UNCTAD – United Nations Conference on Trade and Development
- UNITAR – United Nations Institute for Training and Research
- ICC – International Chamber of commerce
- PPP – Purchasing power parity
- OEC – Observatory of Economic Complexity
- USD – Americký dolar
- IBEF – India Brand Equity Foundation
- BRICS – Brazílie, Rusko, Indie, Čína a Jihoafrická republika
- OECD – Organisation for Economic Co-operation and development
- WTO – World Trade Organisation
- RB OSN – Rada Bezpečnosti Organizace spojených národů
- HDP – Hrubý domácí produkt
- CIA – Central Intelligence Agency
- ZP – Zahraniční politika
- SSSR – Svaz sovětských socialistických republik
- IBSA – Indie-Brazílie-Jihoafrická republika
- FICCI – Federation of Indian Chambers of Commerce & Industry
- ASEAN – Association of Southeast Asian Nations
- IAPD – India Agency for Partnership in Development
- ISRO – Indian Space Research Organisation
- BJP – Bharatiya Janata Party
- TERC – Trade and Economic Relations Committee TERC
- OPEC – Organizace zemí vyvážejících ropu
- BIMSTEC – Bangkok for the Bay of Bengal Initiative for Multisectoral Technical and Economic Cooperation
- NSG – Nuclear Suppliers Group
- LDC – Least Developed Countries
- CMLV - Kambodža, Myanmar, Laos, Vietnam
- SAARC – Státy jihoasijského sdružení pro regionální spolupráci
- FTA – Free Trade Area
- RSS – Ráštrij Svajamsévak Sangh
- NDA – National Democratic Alliance
- UPA – United Progressive Alliance
- FIPIC – Fórum pro spolupráci mezi Indií a tichomořskými ostrovy
- MSR – Maritime Silk Road
- NSC – National Security Council
- IFS – Indian Foreign Service
- CII – Confederation of Indian Industry
- ITPO – India Trade Promotion Organisation
- TCB – Trade Centre Bengaluru
- NCTI – National Centre for Trade Information
- NITI Aayog – National Institution for Transforming India
- FIFP – Foreign Investment Facilitation Portal

- EXIM bank – Export – import banka
- IDBI – Industrial Development Bank of India
- IIBI – Industrial Investment Bank of India Limited
- CGTSI – Credit Guarantee Fund Trust for Small Industries
- IBEF – India Brand Equity Foundation
- IT – Information and technology
- IETO – Indian Economic Trade Organization
- USIBC – US-India Business Council
- NASSCOM – Národní asociace společností pro softwarové a servisní a služby
- PPF – Project Preparation Facility
- FEIO – Federace indických vývozců
- SPOC – Single Points of Contact
- AALCO – Asian-African Legal Consultative Organization
- CSR – Corporate social responsibility
- IFS – Indian Foreign Service
- ANC – African National Congress
- LoC – Government of India Lines of Credit
- ITEC – Indian Technical and Economic Cooperation programu
- AU – African Union
- NEPAD – New Partnership for African Development
- IAFS – India-Africa Forum Summit
- ECOWAS – Hospodářské společenství západoafrických států
- ASSOCHAM – Associated Chambers of Commerce and Industry
- FICCI – Federace indických obchodních a průmyslových komor
- OBOR – One-Belt-One-Road
- AAGC – Indo-Japan Asia-Africa Growth Corridor
- IOR – ARC - Asociace pro regionální spolupráci v oblasti Indického oceánu pro regionální spolupráci
- REC – Schůze regionálních hospodářských společenství Indie
- IAHC – India-Africa Hydrocarbons konferenci
- SADC – Jihoafrické rozvojové společenství
- MoU – Memorandum o porozumění
- AUPG – African Union Partners Group
- JAR – Jihoafrická republika
- VVIP – Very Very Important Person